

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

Zhodnocení úrovně finanční gramotnosti vybraných skupin obyvatelstva

Bc. Sára Kocourková

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Sára Kocourková

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Zhodnocení finanční gramotnosti vybraných skupin obyvatelstva

Název anglicky

Evaluation of financial literacy of selected groups of the population

Cíle práce

Cílem diplomové práce je na základě zhodnocení úrovně finanční gramotnosti u vybrané skupiny obyvatelstva identifikovat nedostatky, které může testovaná skupina vykazovat a navrhnout řešení, jak tyto nedostatky eliminovat či jim předcházet.

Metodika

Diplomová práce bude vycházet ze zpracování teoretických východisek pro vytvoření praktické části práce.

Teoretická východiska budou zpracována metodou deskripce a definice na základě samostatného studia literatury a jiných adekvátních zdrojů (česká i zahraniční odborná literatura, odborné články a aktuální internetové zdroje), které se váží k dané problematice. Zpracováním literární rešerše bude upřesněn cíl práce, jehož dosažení bude předmětem vlastní práce.

Vlastní práce bude vycházet z dotazníkového šetření týkajícího se finanční gramotnosti. Hlavním nástrojem pro zpracování výsledků šetření je analýza získaných primární dat a jejich zpracování. Zjištěné výsledky budou v závěru práce vyhodnoceny a diskutovány, následně budou stanovena doporučení či návrhy pro zlepšení stávající situace u cílové skupiny obyvatel.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

finance, finanční gramotnost, sazba, student, úvěr

Doporučené zdroje informací

BRABEC, Jiří. Finanční gramotnost srozumitelně a bez překážek. 4. vydání. Ilustroval Filip ŠKODA. Plzeň: ABC finančního vzdělávání, 2016. ISBN 978-80-905-0571-1.

REJNUŠ, Oldřich. Finanční trhy. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Partners. ISBN 978-80-247-3671-6.

SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. Osobní finance: řízení financí pro každého. 3. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2020. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-2886-0.

SZULCZYK, Ken. Money, Banking, and International Finance. New York: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2014, 2nd edition. ISBN: 978-14-791-5976-5.

THOMAS A. LUCEY, Financial Literacy for Children and Youth, Second Edition, Peter Lang Publishing Inc, 2018, ISBN 9781433133602.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Markéta Beranová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 4. 3. 2022

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 4. 3. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zhodnocení úrovně finanční gramotnosti vybraných skupin obyvatelstva" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 18. března 2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Markétě Beranové, Ph.D. vedoucí mé diplomové práce za odborné vedení, ochotu a trpělivost, cenné rady, připomínky a čas, který mi při psaní této práce věnovala.

Zhodnocení úrovně finanční gramotnosti vybraných skupin obyvatelstva

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá zhodnocením úrovně finanční gramotnosti vybrané skupiny obyvatelstva, konkrétně u vysokoškolských studentů. Cílem této práce je zhodnocení aktuálních znalostí finanční gramotnosti u současných studentů VŠ. Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce je nejprve definován samotný pojem finanční gramotnost a následně jsou vymezeny jednotlivé složky finanční gramotnosti v rámci kterých jsou rozebrány základní pojmy týkající se dané problematiky. V závěru teoretické části je pak charakterizována také problematika ochrany spotřebitele a definovány instituce, které se v ČR finanční gramotností zabývají.

Praktická část práce je tvořena vlastním výzkumem zjišťující úroveň finanční gramotnosti u studentů VŠ, který probíhal prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazník byl tvořen 45 otázkami a byl studenty vyplňován pouze v online formě. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 263 respondentů, z toho bylo 56 % mužů a 44 % žen. Téměř 63 % dotázaných studuje VŠ ekonomického směru. Přestože více než polovina dotázaných neměla do své výuky na VŠ zařazenou výuku finanční gramotnosti, byly celkové výsledky studentů na dobré úrovni a odpovídaly znalostem, které by vysokoškolský student měl z finanční oblasti mít. To lze doložit například tím, že více než 70 % respondentů si vytváří finanční rezervu, 80 % zná rozdíl mezi debetní a kreditní kartou, 84 % umí správně definovat zkratku RPSN. Všechna zjištěná data, tedy výsledky výzkumu, jsou zpracovány do přehledných grafů a tabulek s autorčíným komentářem. V závěru praktické části práce jsou výsledky výzkumu zhodnoceny a je navrženo doporučení pro zlepšení finanční gramotnosti u sledované skupiny obyvatelstva.

Klíčová slova: bankovní účet, finance, finanční gramotnost, finanční vzdělávání, ochrana spotřebitele, peníze, rozpočet, student, úrok, úvěr, zadluženost

Evaluation of the Level of Financial Literacy of Selected Groups of Population

Abstract

This diploma thesis deals with the evaluation of the level of financial literacy of a selected group of the population, specifically among university students. The aim of this work is to evaluate the current knowledge of financial literacy in current university students. The diploma thesis is divided into a theoretical and practical part. The theoretical part of the thesis first defines the concept of financial literacy and then defines the various components of financial literacy in which the basic concepts related to the issue are analyzed. At the end of the theoretical part, the issue of consumer protection is also characterized and institutions that deal with financial literacy in the Czech Republic are defined.

The practical part of the work consists of their own research to determine the level of financial literacy of university students, which took place through a questionnaire survey. The questionnaire consisted of 45 questions and was completed by students only online. 263 respondents took part in the questionnaire survey, of which 56% were men and 44% were women. Almost 63% of respondents study university in economics. Although more than half of the respondents did not have financial literacy included in their university teaching, the overall results of the students were at a good level and corresponded to the knowledge that a university student should have in the field of finance. This can be evidenced, for example, by the fact that more than 70% of respondents create a financial reserve, 80% know the difference between a debit and a credit card, 84% can correctly define the acronym APRC. All data obtained, in the results of the research, are processed into clear graphs and tables with the author's commentary. At the end of the practical part of the work, the results of the research are evaluated and recommendations for improving financial literacy in the monitored population group are proposed.

Keywords: bank account, budget, consumer protection, credit, finance, financial education, financial literacy, interest, indebtedness, money, student

Obsah

1 Úvod.....	13
2 Cíl práce a metodika	15
2.1 Cíl práce	15
2.2 Metodika.....	15
3 Teoretická východiska	17
3.1 Finanční gramotnost a její rozdělení	17
3.2 Peněžní gramotnost	18
3.2.1 Peníze	19
3.2.2 Bankovní soustava a nebankovní sektor	27
3.2.3 Finanční produkty	34
3.2.4 Úrok a úrokové sazby	50
3.3 Rozpočtová gramotnost.....	51
3.3.1 Osobní a rodinný rozpočet	52
3.3.2 Exekuce.....	53
3.3.3 Osobní bankrot.....	54
3.3.4 Dluhová past	54
3.4 Cenová gramotnost.....	55
3.4.1 Trh.....	55
3.4.2 Cena	55
3.4.3 Inflace.....	56
3.4.4 HDP.....	57
3.4.5 Nezaměstnanost	58
3.4.6 Daňový systém.....	58
3.5 Další druhy gramotnosti	59
3.5.1 Numerická gramotnost.....	59
3.5.2 Informační gramotnost.....	60
3.5.3 Právní gramotnost	61
3.6 Ochrana spotřebitele.....	62
3.7 Instituce zabývající se finanční gramotností v ČR.....	63
3.8 Charakteristika vybrané skupiny	65
4 Vlastní práce	66
4.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření	66
4.1.1 Pohlaví respondentů.....	66
4.1.2 Trvalé bydliště respondentů	67
4.1.3 Typ vysoké školy	67

4.1.4	Ročník vysoké školy	68
4.1.5	Výuka finanční gramotnosti.....	69
4.1.6	Ohodnocení znalosti finanční gramotnosti	69
4.1.7	Přehled o financích	70
4.1.8	Měsíční rozpočet.....	71
4.1.9	Měsíční rozpočet – ano	71
4.1.10	Měsíční rozpočet – ne	72
4.1.11	Měsíční útrata dle jednotlivých položek.....	73
4.1.12	Finanční rezerva.....	74
4.1.13	Způsob spoření.....	75
4.1.14	Nárok na státní příspěvek	76
4.1.15	Pojištění	77
4.1.16	Forma pojištění	77
4.1.17	Vyšší výdaje než příjmy	78
4.1.18	Finance v důchodovém věku	79
4.1.19	Způsob financování v důchodovém věku	80
4.1.20	Rozdíl debetní a kreditní karta.....	80
4.1.21	Debetní karta.....	81
4.1.22	Kreditní karta	82
4.1.23	RPSN	82
4.1.24	Úrokové sazby „p.a“ a „p.m.“.....	83
4.1.25	Úroková sazba.....	84
4.1.26	Priorita při výběru úvěru.....	85
4.1.27	Hypoteční úvěr.....	85
4.1.28	Zajištění hypotečního úvěru.....	86
4.1.29	Kontokorent	87
4.1.30	Spořicí účet	88
4.1.31	Termínovaný vklad	88
4.1.32	Rozdíl mezi úrokem a úrokovou sazbou.....	89
4.1.33	Dluhová past	90
4.1.34	Dluh	91
4.1.35	Splácení dluhů.....	91
4.1.36	Věřitel dluhu	92
4.1.37	Ochrana spotřebitele	93
4.1.38	Inflace	93
4.1.39	Inflace – výhoda.....	94
4.1.40	Bankovní soustava v ČR.....	95
4.1.41	Funkce peněz	95
4.1.42	Magický trojúhelník.....	96

4.1.43	Investování	97
4.1.44	Investování – ano	97
4.1.45	Investování – ne	98
5	Výsledky a diskuse	100
5.1	Zhodnocení výsledků dotazníku	100
5.2	Doporučení	104
6	Závěr	108
7	Seznam použitých zdrojů	110
8	Přílohy	118

Seznam obrázků

Obrázek 1	Schéma finanční gramotnosti	17
Obrázek 2	Ukázka zobrazení všech ochranných prvků	23
Obrázek 3	Ukázka všech prvků na platební kartě	25
Obrázek 4	Rovnováha na trhu peněz	26
Obrázek 5	Fáze stavebního spoření	38
Obrázek 6	Magický trojúhelník	40

Seznam grafů

Graf 1	Pohlaví	66
Graf 2	Trvalé bydliště respondentů	67
Graf 3	Typ vysoké školy	68
Graf 4	Ročník vysoké školy	68
Graf 5	Výuka finanční gramotnosti	69
Graf 6	Ohodnocení znalosti finanční gramotnosti	70
Graf 7	Přehled o financích	70
Graf 8	Měsíční rozpočet	71
Graf 9	Měsíční rozpočet - ano	72
Graf 10	Měsíční rozpočet - ne	73
Graf 11	Měsíční útrata dle jednotlivých položek	74
Graf 12	Finanční rezerva	75
Graf 13	Způsob spoření	76
Graf 14	Nárok na státní příspěvek	76
Graf 15	Pojištění	77
Graf 16	Forma pojištění	78
Graf 17	Vyšší výdaje než příjmy	79
Graf 18	Finance v důchodovém věku	79
Graf 19	Způsob financování v důchodovém věku	80
Graf 20	Rozdíl debetní a kreditní karta	81
Graf 21	Debetní karta	81
Graf 22	Kreditní karta	82
Graf 23	RPSN	83
Graf 24	Úrokové sazby "p.a" a "p.m."	84

Graf 25 Úroková sazba	84
Graf 26 Priorita při výběru úvěru	85
Graf 27 Hypoteční úvěr	86
Graf 28 Zajištění hypotečního úvěru	87
Graf 29 Kontokorent	87
Graf 30 Spořicí účet	88
Graf 31 Termínovaný vklad	89
Graf 32 Rozdíl mezi úrokem a úrokovou sazbou	90
Graf 33 Dluhová past	90
Graf 34 Dluh	91
Graf 35 Splácení dluhů	92
Graf 36 Věřitel dluhu	92
Graf 37 Ochrana spotřebitele	93
Graf 38 Inflace	94
Graf 39 Inflace - výhoda	94
Graf 40 Bankovní soustava	95
Graf 41 Funkce peněz	96
Graf 42 Magický trojúhelník	96
Graf 43 Investování	97
Graf 44 Investování - ano	98
Graf 45 Investování - ne	99

Seznam použitých zkratek

BTC – Bitcoin (kryptoměna)
CP – cenný papír
CPI – index spotřebitelských cen
Czech POINT – Český podací ověřovací informační národní terminál
ČNB – Česká národní banka
ČOI – Česká obchodní inspekce
ČR – Česká republika
ČZU – Česká zemědělská univerzita
DPH – daň z přidané hodnoty
DPS – doplňkové penzijní spoření
EHIC – Evropský průkaz zdravotního pojištění
ETF – Exchange Traded Funds (indexové akcie)
ETH – Ethereum (kryptoměna)
HDP – hrubý domácí produkt
INFE – Mezinárodní síť finančního vzdělávání
IPD – implicitní cenový deflátor
Kč – koruna česká
MF – Ministerstvo financí
NSFV – Národní strategie finančního vzdělávání
OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PPI – cenový index výrobců

RPSN – roční procentní sazba nákladů

SŠ – střední škola

VŠ – vysoká škola

ZŠ – základní škola

1 Úvod

Diplomová práce se zabývá problematikou finanční gramotnosti. Ač se může zdát, že je toto téma v dnešní době už poměrně známé a každý umí finanční gramotnost alespoň nějakým způsobem využít ve svém vlastním životě, opak je pravdou. Přestože se situace každým rokem trochu zlepšuje, stále je ve společnosti v ČR zhruba 50 % lidí, kteří mají finanční znalosti příliš nízké. Tito lidé se pak často dostávají do patové situace, kdy mají větší výdaje, než jsou jejich příjmy, žádné rezervy a tento problém pak řeší například nevýhodnou půjčkou. Často nezůstane pouze u jedné půjčky a než se člověk naděje, tak mu hrozí exekuce, dluhová past nebo osobní bankrot. V České republice je zadlužení domácností každým rokem vyšší, protože téměř polovina obyvatelstva je stále finančně spíše negramotná. Jedinou cestou, jak získat finanční gramotnost, je finanční vzdělávání ať na základních a středních školách nebo samostatné celoživotní vzdělávání. Finanční vzdělávání ale není pouze o tom, aby se lidé naučili vyvarovat finančních chyb, ale může lidi také naučit, jak jim peníze můžou vydělávat sami, například prostřednictvím investic.

„Finanční gramotnost je kognitivní porozumění finančním složkám a dovednostem, jako je rozpočtování, investování, půjčování, zdanění a osobní finanční řízení. Absence těchto dovedností je označována jako finančně negramotná“ (Corporate Finance Institute, 2021).

Finanční gramotnost je také velice provázaná s ekonomickou gramotností. Znalost finanční gramotnosti u jednotlivců se totiž odráží i na celkové ekonomice státu. Pokud se totiž jednotlivci dokážou orientovat ve finanční gramotnosti a správně ji využívat ve svém životě, dojde nejenom ke zlepšení životní úrovně jednotlivce, ale ke zlepšení celé ekonomiky, do které se z určité části znalost finanční gramotnosti promítá. Poměrně velkou součástí finanční gramotnosti jsou totiž finanční trhy, které jsou pak součástí finančního systému. A finanční systém je pak součástí ekonomického systému. Díky tomu jsou finanční gramotnost jednotlivců a ekonomika dané země poměrně provázané. Na finanční plánování a rozhodování, a respektive na finanční gramotnost, mají velký vliv různé ekonomické faktory. Finanční rozhodování každého občana ČR je ovlivněno například aktuální výší inflace, úrokovými sazbami, daněmi či měnovým kurzem. Velkou roli při finančním rozhodování hraje také fakt, zda je daný občan zaměstnán či nikoliv a v jaké fázi ekonomického cyklu se nachází daná ekonomika. Všechny tyto faktory, a samozřejmě mnohé další, ovlivňují finanční plánování každého z nás.

Finanční gramotnost je celoživotní proces učení, přesto je velice důležité, aby určité základy dostali již žáci na základních a středních školách. V České republice je výuka finanční gramotnosti zakomponovaná do výuky na ZŠ a SŠ od roku 2007, od roku 2013 je pak finanční vzdělávání na ZŠ a SŠ povinnou součástí výuky. Kromě znalosti základů finanční gramotnosti u žáků ZŠ a SŠ je možná mnohem důležitější znalost finanční gramotnosti u aktuálních studentů VŠ. Tito lidé budou v nejbližších letech nastupovat do zaměstnání a stanou se tak součástí populace, která velkou měrou přispívá do státního rozpočtu. Proto je jejich znalost finanční gramotnosti důležitá nejenom pro ně samotné, ale také pro českou ekonomiku.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je zejména zjištění úrovně finanční gramotnosti studentů vysokých škol napříč ročníky a její následné zhodnocení. Dalším cílem práce je také identifikovat nedostatky, které zkoumaná skupina respondentů vykazuje a navrhnout řešení, které povede k jejich nápravě.

2.2 Metodika

Teoretická část práce je tvořena zejména literární rešerší, tj. prostudováním potřebné literatury a internetových zdrojů na základě kterých autorka vypracovala jednotlivé kapitoly teoretických východisek. Jak uvádějí Hendl a Remr (2017) vyhodnocení dostupné literatury a zdrojů je důležitým krokem při zpracování každé vědecké práce. Teoretická část práce je nejprve tvořena vymezením pojmu finanční gramotnost a jejím dělením na peněžní, rozpočtovou a cenovou gramotnost, při kterém bylo využito metody deskripce. V rámci peněžní gramotnosti jsou rozebrána témata peněz, bankovní soustavy, bankovních finančních produktů a úroků. Rozpočtová gramotnost je zaměřena na osobní rozpočet, exekuci, dluhovou past a osobní bankrot. V rámci cenové gramotnosti jsou pak vysvětleny základní pojmy jako trh, cena, inflace apod. Dále jsou v rámci teoretické části vymezeny pojmy ochrany spotřebitele, instituce zabývající se finanční gramotností v České republice a charakteristika vysokoškolských studentů. Po sběru informací k jednotlivým kapitolám teoretické části práce byla použita analýza získaných informací. V práci se objevuje také forma dedukce, tj. vyvození či závěr, která poslouží k odvození nových závěrů na základě nově získaných informací.

Vlastní část práce zjišťuje úroveň finanční gramotnosti vybrané skupiny obyvatelstva – konkrétně vysokoškolských studentů. Praktická část je tedy zpracována na základě dotazníkového šetření, které je nástrojem pro získání primárních dat. Dotazníkové šetření bylo provedeno formou on-line dotazníku. Dotazník je tvořen 45 otázkami, z čehož první 4 otázky jsou identifikačního typu a zbylých 41 otázek je zaměřeno na znalosti konkrétního studenta o finanční gramotnosti. Dotazník obsahoval pouze uzavřené a polouzavřené otázky, přičemž uzavřené otázky byly tvořeny buď výčtovými nebo

výběrovými otázkami. Dotazníkové šetření probíhalo v termínu 3. října – 14. listopadu 2021 a bylo zcela anonymní. Celkově se průzkumu zúčastnilo 263 studentů. 165 respondentů studovalo vysokou školu s ekonomickým zaměřením a 98 respondentů naopak studovalo školu neekonomického zaměření.

Výsledky dotazníkového šetření byly zpracovány především metodou analýzy a komparace. Všechna získána data z dotazníkového šetření byla zpracována do přehledných grafů a tabulek, a následně byla opatřena slovním komentářem autorky. Výsledky šetření byly následně interpretovány, vyhodnoceny a bylo navrženo doporučené řešení, které povede ke zlepšení finanční gramotnosti u vysokoškolských studentů. Prostřednictvím syntézy je utvořen nejenom závěr, ale také celá diplomová práce.

Analýza, jinými slovy také rozklad či dekompozice, je rozdělení určitého celku na jeho elementární části, které se následně detailně rozebírají. Analýza slouží k detailnímu zkoumání daného problému. Podstatou analýzy je rozložení určitého nepoznaného celku na tzv. nižší entity neboli jednotlivé části, kterými mohou být prvky, vztahy mezi prvky či procesní vztahy. Cílem analýzy je identifikovat podstatné vlastnosti jednotlivých elementárních částí. Opačný cíl má syntéza, která spojuje jednotlivé části do celku a vytváří tak nové závěry zkoumaného problému. Přestože mají obě metody protikladné způsoby zkoumání a cíle, lze je v určitém slova smyslu považovat za vzájemně se doplňující metody. Syntéza při vytváření nových závěrů vždy používá fakta získaná z jiných metod a velice často pak vychází právě z metody analýzy, která je typická pro počáteční fázi vědeckého zkoumání (Ochrana, 2019, s. 45, 49).

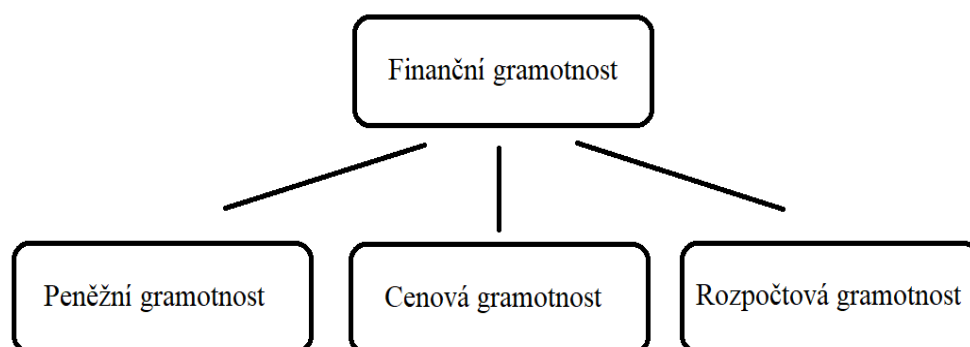
3 Teoretická východiska

V kapitole teoretických východisek je popsána charakteristika tématu finanční gramotnosti, její rozdělení, definice jednotlivých druhů finanční gramotnosti, ochrana spotřebitele a instituce, které se zabývají finanční gramotností.

3.1 Finanční gramotnost a její rozdělení

Základní definici finanční gramotnosti v České republice vydalo v roce 2010 Ministerstvo financí ČR v rámci Národní strategie finančního vzdělávání. Na tvorbě této strategie se kromě MF podílelo také Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a ČNB. Přestože Národní strategie finančního vzdělávání prošla v roce 2020 aktualizací, definice finanční gramotnosti zůstala stejná a zní takto: „*Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace. Definice finanční gramotnosti je strukturovaná. Finanční gramotnost jako správa osobních/rodinných financí zahrnuje tři složky: gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou*“ (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 11).

Obrázek 1 Schéma finanční gramotnosti

Zdroj: Vlastní zpracování dle Škvára (2016)

Naopak OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj), která se finanční gramotností a vzděláváním také poměrně obsáhle zabývá, definuje finanční gramotnost takto: „*Finanční gramotnost je kombinace povědomí, znalostí, dovedností, přístupu a chování nezbytných k přijetí správných finančních rozhodnutí a v konečném důsledku k dosažení individuální finanční pohody*“ (OECD, 2011, s. 3).

Autor knih o finanční gramotnosti Ivan Bertl tvrdí, že finanční gramotnost má svůj specifický obsah. Podle jeho slov „*finanční gramotnost představuje takovou úroveň porozumění termínům a procesům souvisejícím s oblastí peněz, financí, daní, dluhů, pojištění, spoření apod., které chápe jedinec jako aktivní a relevantní součást svého života a světa*“. Na základě této konkrétní znalosti je pak ovlivněno chování a rozvoj jedince tak, že své úmysly v této oblasti upravuje především pod působením, ale také v kontextu, svých takto odborně orientovaných znalostí. Tyto znalosti pak také dlouhodobě působí na postoje člověka v oblastech jeho ekonomického chování, jednání a rozhodování (Bertl, 2016, s. 16).

Také David Remund tvrdí, že finanční gramotnost nelze vymezit jednotně, ale je potřeba jí rozdělovat na koncepční a funkční (provozní) definici. Koncepční definici nazývá Remund jako souhrn pěti kategorií. Jedná se o znalost finančních konceptů, schopnost komunikovat o finančních konceptech, schopnost řídit osobní finance, dovednost při přijímání vhodných finančních rozhodnutí a důvěra v efektivní plánování pro budoucí finanční potřeby. Funkční definice pak jasně vysvětluje, jak vzít konkrétní abstraktní koncept, například právě finanční gramotnost, a měřit jej hmatatelnými způsoby. Podle Remunda pak do provozní definice nejčastěji patří sestavování rozpočtu, spoření, půjčky a investice (Remund, 2010, s. 279, 290).

Jednoduše řečeno „*být finančně gramotný znamená vědět, jak hospodařit se svými penězi. To znamená naučit se platit své účty, jak si zodpovědně půjčovat a spořit peníze a jak a proč investovat a plánovat důchod*“ (Annuity.org, 2021).

3.2 Peněžní gramotnost

„*Peněžní gramotnost představují kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.)*“ (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12).

3.2.1 Peníze

Definic pro charakterizování peněz je mnoho. Jedna z nich například říká, že *„za peníze lze považovat cokoli, co jsou lidé všeobecně ochotni přijmout výměnou za statky a služby, a co je přijímáno ke splácení dluhu“* (Brčák a kol., 2018, s. 75).

Peníze hrají významnou roli v rámci celé ekonomiky. Je možné je rozdělit na dva základní přístupy – na teoretickou a empirickou definici peněz. Teoretická definice peněz představuje definici zmíněnou výše s tím, že peníze jsou definovány jako určité specifické zboží, které plní tři základní funkce (viz níže kapitola Funkce peněz). Empirická definice peněz pak peníze vysvětluje v souvislosti se změnami ekonomické aktivity. Například pokud se změní tempo růstu nabídky peněz, má to dopad na míru nezaměstnanosti, reálný důchod a cenovou hladinu. Jednoduše lze říct, že empirická definice měří množství peněz v oběhu, tedy v celé ekonomice, podle tzv. měnových agregátů. Měnové agregáty představují souhrn peněžních prostředků s určitým stupněm likvidity. Obvykle se značí velkým M a číslicí od 1 do 3. Každý měnový agregát s vyšším číslem v sobě zahrnuje předchozí měnový agregát a další část méně likvidních prostředků (Beranová, Pfeiferová, 2020, s. 18).

Úzký peněžní agregát M1 představuje oběživo, tj. bankovky a mince, a jednodenní vklady, tj. zůstatky na účtech, které lze okamžitě vyzvednout jako hotovost nebo je lze použít k bezhotovostní platbě. Střední peněžní agregát M2 zahrnuje M1 a k tomu navíc vklady se splatností do dvou let a vklady s výpovědní lhůtou do tří měsíců. Široký peněžní agregát M3 pak zahrnuje M2 a obchodovatelné nástroje emitované sektorem měnových finančních institucí, tj. akcie, podílové listy fondů peněžního trhu a repo operace (Beranová, Pfeiferová, 2020, s. 23).

„V rozvojových zemích lidé používají jako peníze hotovost. V zemích se sofistikovanými finančními trhy, jako jsou USA a Evropa, se definice peněz komplikuje, protože peníze zahrnují likvidní aktiva jako jsou hotovost, běžné účty a spořicí účty. Lidé mohou tato aktiva převést na hotovost s malými transakčními náklady. V důsledku toho pak ekonomové zahrnují do definic peněz vysoce likvidní aktiva. Nikdy ale do definice peněz nezahrnují například aktiva představující domy, protože je u nich zapotřebí delší čas a vysoké transakční náklady“ (Szulczyk, 2013, s. 11).

Podle Szulczyka jsou v dnešní době považovány za peníze bankovky, mince, peníze na běžných účtech a šeky (Szulczyk, 2013, s. 15).

Historie peněz

V průběhu historie se peníze různě vyvíjely, než získaly podobu takovou, jaká je známá dnes. Nejstarší a zároveň nejjednodušší formu peněz představuje tzv. **barterový obchod**. Barterový obchod představuje směnu jednoho druhu zboží nebo služby za jiný druh a docházelo k němu především v počátcích rozvoje dělby práce a směny. Čím více se ale rozvíjela dělba práce a rozšiřovalo se množství a druhy zboží a služeb, přestával být barterový obchod dostačující, a to vedlo následně ke vzniku **komoditních (plnohodnotných) peněz**, tj. zboží, které bylo všeobecně přijímáno a mohlo tak zprostředkovávat oběh všech ostatních druhů zboží a služeb. Nejčastěji byly za komoditní peníze považovány věci, které byly ve společnosti velice ceněné – např. dobytek, kožešiny, plátno apod. Nevýhodou komoditních peněz byla často jejich špatná dělitelnost, přenositelnost a trvanlivost. Tento problém vyřešily **drahé kovy**, které představovaly vhodnější formu plnohodnotných peněz. Drahé kovy, zejména pak zlato a stříbro, byly dobře dělitelné, přenositelné, trvanlivé, relativně stálé a v pouhém malém kousku drahého kovu byla obsažena relativně velká kupní síla. Kupní síla představuje množství zboží a služeb, které je možné při určitých cenách získat za určité množství peněz. Později se z drahých kovů začaly razit mince (první mince vznikly pravděpodobně v 7. století př. n. l. v Malé Asii). O pár staletí později, zhruba v 10. století n. l. v Číně, vznikly také papírové peníze, které se v Evropě používají zhruba od 17. století, kdy je vydávala Stockholmská banka jako bankovky. Bankovky představovaly stvrzenky o vkladu mincí do banky v poměru 1:1. Z toho pak postupně vzešly papírové peníze, jaké dnes běžně používáme (Jílek, 2013, s. 17).

S penězi také velice úzce souvisí zlatý standard. Ten představuje princip krytí měny. Zjednodušeně lze říct, že se jedná o situaci, kdy se buď hodnota peněz rovná hodnotě zlata neboli hodnota poukázek, které vydává banka, se musí rovnat hodnotě zlata, které má banka ve svých aktivech nebo jsou mince raženy z přesně stanoveného množství zlata nebo jiného drahého kovu (Brčák a kol., 2018, s.75).

Funkce peněz

Jak již bylo řečeno výše, peníze neslouží pouze k uskutečnění směny, ale mají také své významné funkce, které slouží jako:

1. prostředek směny – lidé používají peníze k zaplacení za zboží a služby a splácí s nimi své dluhy. Peníze musí být ale také zároveň přenositelné, dělitelné a mít stabilní hodnotu
2. uchovatel hodnoty – peníze si vždy musí zachovat svoji hodnotu, zároveň ale také umožňují směnu v různých výších a v jiných dobách, než je jejich nabytí
3. zúčtovací jednotka – peníze mohou umožnit například vyjádření hodnoty majetku, nákladů, dluhů apod.
4. standard odložené platby – tato funkce je kombinací směnného prostředku a zúčtovací jednotky peněz. Slouží především k vyrovnání budoucího dluhu (Szulczyk, 2013, s. 13 a Brčák a kol., 2018, s. 76).

Hotovostní peníze

Hotovostní peníze vydává každý stát samostatně. Do hotovostních peněz se zahrnují peníze ve formě mincí a bankovek (jinak také nazývané papírové peníze nebo státopky). V České republice jsou to pak české koruny, které existují ve dvanácti nominálních (jinak také zobrazených nebo napsaných) hodnotách. Za platné mince a bankovky se považují takové, které jsou vydané Českou národní bankou. Oběh veškerých hotovostních peněz se pak řídí podle zákona o oběhu bankovek a mincí. Tento zákon mimo jiné popisuje například kdo je povinen mince a bankovky přijmout, jak moc mohou být mince a bankovky poškozeny, aby mohly být použity a přijímány nebo kdy je možné bankovky či mince zadržet z důvodu podezření z padělání apod. To jak mince a bankovky vypadají a jaké mají ochranné prvky je pak popsáno v souvisejících vyhláškách. Především bankovky, ale také mince, mohou mít tři typy poškození. Za prvé je to opotřebení způsobené oběhem bankovky (např. špinavá nebo pomačkaná bankovka). Tyto peníze lze použít kdekoliv, pokud se ale dostanou do banky, ta je povinná vrátit ji zpět ČNB, která ji vymění za novou. Za druhé může být bankovka poškozena standardně (např. bankovce nechybí žádná část a skládá se maximálně ze dvou částí nebo je bankovka v jednom kuse a její celková plocha tvoří víc než 50 % bankovky). Takto poškozené bankovky nemusí být přijaty u obchodníků, naopak ve směnárně či bance jsou povinni tuto banku přijmout, vrátit ji zpět ČNB, která za ni opět vydá novou bankovku. Posledním způsobem může být nestandardně poškozená bankovka (např. chybí víc než 50 % z celé plochy bankovky). Takovou bankovku mohou odmítnout kdekoliv. Pokud se tato bankovka dostane do banky,

tak ta ji následně vrátí zpět ČNB, která ale za takto poškozenou bankovku novou nevydává (MF ČR, 2017).

Mince představuje určitý kus kovu, který má přesně vymezený tvar, složení, podobu a technické aspekty. U mincí se rozlišují dva druhy váhy. Váha mince, která se nazývá stříž, představuje hrubou váhu mince. Zatímco čistost je váha, která udává, kolik drahého kovu je v dané minci obsaženo. Na základě čistosti se pak mince dělí na plnohodnotné a neplnohodnotné. Mince se z pohledu využití člení na mince kurantní, pamětní a tezaurační. V České republice jsou mince v nominálních hodnotách 1, 2, 5, 10, 20, 50 (Beranová, Pfeiferová, 2020, s. 19).

Papírové peníze se podle jejich vydavatele rozdělují na státočky a bankovky. Státočky, jak plyne z názvu, vydává stát nebo panovník, když je nedostatek mincí z drahých kovů nebo pokud stát potřebuje pokrýt schodek státního rozpočtu. Bankovky jsou vydávány bankami a představují pro banku závazek v podobě vyplacení takového množství peněz, které je uvedeno na vydaném papíře. V současné době nemají bankovky vnitřní hodnotu, ale mají kupní sílu. Předchůdcem bankovek byly směnky vlastní. V České republice jsou bankovky v nominálních hodnotách 100, 200, 500, 1000, 2000 a 5000 (Beranová, Pfeiferová, 2020, s. 19).

Ochranné prvky na českých bankovkách

1. Vodoznak – vzniká již při výrobě. Je použit tzv. lokální stupňovitý vodoznak, tj. kombinace tmavého a světlého s různými stupni odstínů mezi nejtmavší a nejsvětlejší částí. Vodoznak je viditelný pouze proti světlu.
2. Ochranný okénkový proužek – je vyroben z umělé metalizované hmoty. Je zapuštěn do povrchu bankovky a na povrch vystupuje po 5 mm. Proužek obsahuje čitelný negativní mikrotext s nominální hodnotou bankovky. Proti světlu je možné vidět proužek celý.
3. Ochranná vlákna – jsou viditelná pouhým okem, protože jsou oranžové barvy a v délce vždy 6 mm.
4. Soutisková značka – vzniká, když je bankovka tištěna z obou stran současně. Na každé straně bankovky je vidět pouze určitá část značky. Jako celek je možné značku vidět pouze proti světlu.
5. Skrytý obrazec – je viditelný pouze ve chvíli, kdy je bankovka ve výši očí ve vodorovné poloze proti světlu. Jinak je tento prvek prakticky téměř neviditelný.

6. Opticky proměnlivá barva – je určitý prvek na bankovce, který mění svou barvu v závislosti na úhlu bankovky proti světlu. Je použit u bankovek 1000, 2000 a 5000 Kč.
7. Iridiscentní pruh – jinak také nazývaný ochranný pruh, se umísťuje ke kraji bankovky. Opět se mění jeho barva v závislosti na úhlu bankovky vůči světlu.
8. Mikrotext – je na lící straně bankovky schován v pruhu základní barvy a číselně označuje hodnotu dané bankovky. Na rubové straně je pak mikrotext napsán slovně (Klínský, 2008, s. 29).

Všech výše zmíněných osm ochranných prvků je možné vidět na reprezentativní tisícikoruně na obrázku č. 2 i s jejich konkrétním umístěním.

Obrázek 2 Ukázka zobrazení všech ochranných prvků

Zdroj: ČNB (2021)

Bezhotovostní peníze

„Bezhotovostní platební transakce jsou platby bezhotovostně. Zde se transakce provádí přímo z účtu na účet, ve většině případů prostřednictvím šeků, převodů nebo inkasa“ (Rechnungswesen-verstehen, 2021).

S bezhotovostními prostředky se dá nakládat různě. Za prvé je možné tyto peníze kdykoliv vybrat v bankomatu pomocí platební karty nebo přímo na pobočce a získat tak peníze v hotovosti. Další možností jsou jakékoliv platby prostřednictvím bankovních příkazů. Třetí možností je využívání platebních karet, kterými je možné platit v obchodech a na internetu. Poslední, a poměrně málo využívanou, možností je tzv. cash back, což je současný výběr peněz přímo v obchodě při platbě za zboží či služby platební kartou. V současné době je možné mít nahané platební karty v telefonu či chytrých hodinkách

a s jejichž pomocí tak lze provádět bezhotovostní platby u prodejců. Platební karty se podle způsobu zúčtování peněz rozdělují na:

1. Debetní karty – jsou spojeny s běžným účtem. Použije-li člověk debetní kartu, ať už při výběru hotovosti nebo platby kartou u obchodníka, čerpá pouze peníze, která má uložené na svém běžném účtu. Pokud nemá člověk na svém účtu dostatek financí, transakce (ať výběr peněz nebo platba kartou) nemůže proběhnout.
2. Kreditní karty – představují nákup na úvěr. Pokud člověk použije kreditní kartu, opět ať už při výběru hotovosti nebo platby kartou u obchodníka, čerpá tím úvěr u banky, který musí v dohodnutém termínu splatit. Oproti debetní kartě je možné se na kreditní kartě dostat do mínusové částky, která pak představuje závazek vůči bance (MF ČR, 2014).

Prvky na platební kartě na přední straně

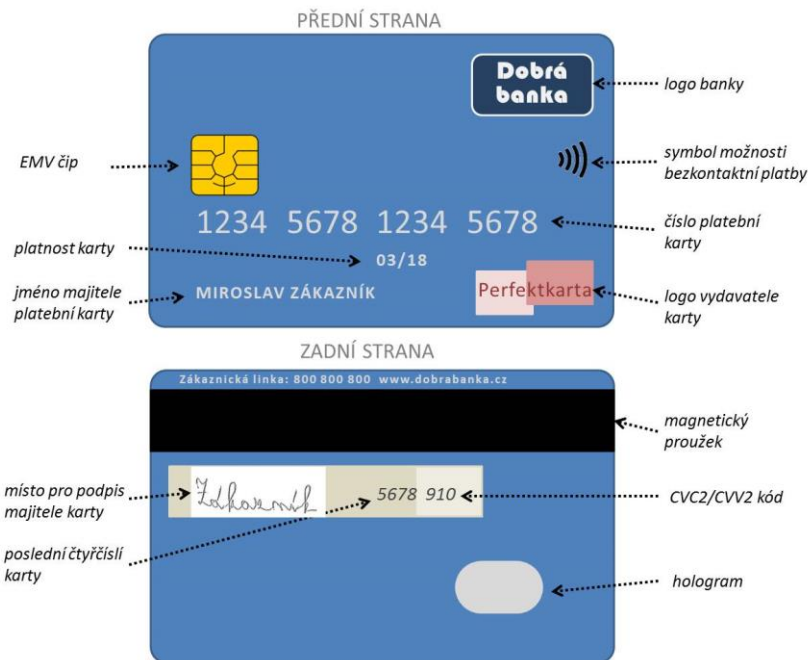
1. Logo banky
2. EMV čip
3. Symbol bezkontaktní platby
4. Číslo platební karty
5. Platnost karty
6. Jméno držitele karty
7. Logo vydavatele karty

Prvky na platební kartě na zadní straně

1. Magnetický proužek
2. Místo pro podpis majitele karty
3. Kód CVC2/CVV2
4. Hologram (MF ČR, 2014).

Všechny ochranné prvky na platební kartě lze vidět na obrázku č. 3, kde je opět možné vidět jejich konkrétní umístění jak na přední, tak zadní straně karty.

Obrázek 3 Ukázka všech prvků na platební kartě

Zdroj: MF ČR (2014)

Poptávka a nabídka na trhu peněz

„Teoreticky může existovat rozdíl mezi skutečnou velikostí peněžní zásoby a požadovanou nebo optimální velikostí peněžní zásoby ze strany ekonomických subjektů. Děje se to například v důsledku časového zpoždění v přizpůsobování ekonomických subjektů novým okolnostem.“ (Brčák a kol., 2018, s. 82).

Z empirického pohledu vychází peněžní poptávka z předpokladu, že se skutečná peněžní zásoba rovná poptávce po penězích. A v praxi je tento předpoklad víceméně naplněn pomocí mechanismů, které upravují skutečnou peněžní zásobu (neboli jinak také nabídku peněz) poptávky po penězích. Poptávka po penězích je tvořená z poptávky po penězích ze všech domácností a firem. Hlavním důvodem, proč chtějí lidé držet peníze, je skutečnost, že peníze lidem umožňují jednak prakticky kdykoliv získat zboží a služby, které potřebují, a jednak kdykoliv provádět určité transakce. Tuto poptávku po penězích je možné nazývat také jako transakční poptávku. Poptávku po penězích ovlivňuje racionální rozhodování a očekávání ekonomických subjektů, změna cenové hladiny, důchod domácností a další vlivy (např. úroková míra, míra inflace apod.) (Brčák a kol., 2018, s. 82).

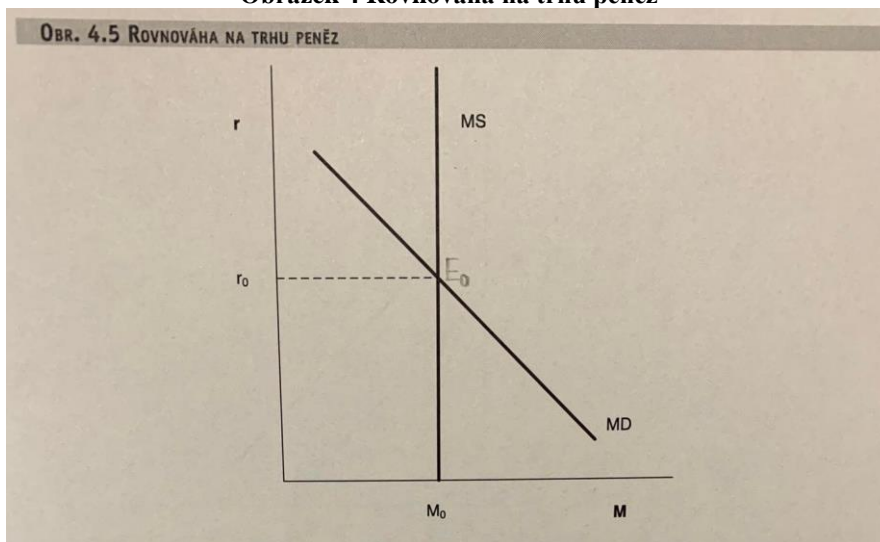
„Nabídka peněz představuje množství peněz nabízených na peněžním trhu.“ (Brčák a kol., 2018, s. 85).

Nabídka peněz je rozlišována na peníze endogenní a exogenní. Endogenní peníze v rámci nabídky peněz v ekonomice jsou závislé na výši úrokových sazeb. Čím vyšší jsou úrokové sazby, tím více peněz je na peněžním trhu nabízeno. V případě exogenních peněz určuje nabídku peněz, jinak také peněžní zásobu, centrální banka státu. To provádí pomocí monetární (měnové) politiky, která není závislá na výši úrokové míry, a tak nabídka peněz závisí pouze na rozhodování centrální banky (Brčák a kol., 2018, s. 85).

Rovnováha na trhu peněz

Rovnováha na trhu peněz nastává ve chvíli, kdy se poptávka po penězích a nabídka peněz navzájem protnou. To je také možné vidět na obrázku č. 4 níže. Křivka MD představuje poptávku po penězích, křivka MS pak nabídku peněz. Bod E_0 se nazývá rovnovážným bodem a představuje právě zmíněnou rovnováhu na trhu peněz. Bod M_0 na ose M představuje rovnovážné množství peněz, kdy se nabízené množství peněz rovná poptávanému množství. Bod r_0 na ose r pak představuje rovnovážnou úrokovou míru, za kterou jsou ekonomické subjekty ochotny si půjčit peníze a zároveň je to také úroková míra pro nabízené peníze (Brčák a kol., 2018, s. 89).

Obrázek 4 Rovnováha na trhu peněz

Zdroj: Brčák a kol., s. 89 (2018)

3.2.2 Bankovní soustava a nebankovní sektor

„Bankovní systém (soustavu) lze definovat jako systém tvořený centrální bankou a všemi obchodními bankami působícími v dané zemi, resp. v teritoriu příslušného nadnárodního ekonomického společenství, jejich vzájemnými vztahy a vazbami k okolí“ (Rejnuš, 2014, s. 77).

Podle zapojení centrální banky do bankovního systému rozdělujeme bankovní systém na jednostupňový a dvoustupňový. V České republice se používá dvoustupňový bankovní systém, který je typický pro tržní ekonomiku. Je založen na principu oddělení makroekonomické a mikroekonomické funkce banky. První stupeň neboli makroekonomická funkce, je zabezpečeny centrální bankou, jejímž hlavním cílem je zabezpečení měnové stability. Druhý stupeň neboli mikroekonomická funkce, pak zabezpečují většinou obchodní banky, jejichž hlavním cílem je dosažení zisku. Obchodní banky, které jsou součástí druhého stupně, můžeme klasifikovat podle začlenění tzv. komerčního a investičního bankovníctví buď na model univerzálního nebo odděleného bankovníctví. V rámci modelu univerzálního bankovníctví poskytuje jedna banka svým klientům jak komerční bankovníctví (např. přijímání vkladů, poskytování úvěrů, zprostředkování platebního styku apod.), tak také investiční bankovníctví (např. obchodování s cennými papíry, emisní obchody apod.). Velkou výhodou tohoto modelu je jednak široká nabídka produktů, kdy má klient všechny tyto služby na jednom místě, a jednak také větší finanční stabilita, kterou tím banky získají. Mezi nevýhody patří možnost úniku informací mezi jednotlivými oblastmi a případné vytvoření oligopolu na bankovním trhu. Model odděleného bankovníctví je, jak název sám napovídá, založen na principu oddělení investičního a komerčního bankovníctví. Dříve byl typickým modelem v USA, v dnešní době ale většina vyspělých států využívá především univerzální model. *„Bankovní systém v konkrétní zemi je určován: existujícím ekonomickým systémem, rozvinutostí finančního trhu, měnovou stabilitou, směnitelností měny a způsobem regulace“* (Beranová a Pfeiferová, 2020, s. 24).

Centrální banka

Centrální banka je v tržní ekonomice nezávislou finanční institucí. Nezávislost centrální banky je potřeba chápat jako nezávislost na vládě státu a jejím rozhodováním. Jejím hlavním úkolem bývá zabezpečování kvality národní měny a dlouhodobé stability

kupní síly peněz. Jak již bylo řečeno výše, centrální banka má ve dvoustupňovém bankovním systému dvě funkce – makroekonomickou a mikroekonomickou.

Makroekonomická funkce centrální banky

Jak již bylo řečeno, hlavním cílem centrální banky v rámci makroekonomické funkce je zabezpečování stability domácí měny. Na „stabilitu domácí měny“ je pak nutné nahlížet ze dvou různých pohledů. Za prvé jako na stabilitu cenovou, která se projevuje pouze v mírné dlouhodobé inflaci a za druhé jako na stabilitu kurzovou, která představuje stabilitu domácí měny vůči měnám zahraničním. Právě za tímto účelem vykonává centrální banka tři důležité činnosti – měnovou (monetární) politiku, emisi hotovostních peněz a devizovou činnost.

Měnová politika je jednoduše řečeno regulace nabídky peněz prostřednictvím centrální banky, která se snaží dosáhnout svých stanovených makroekonomických cílů. Mezi ty patří především udržení stability domácí měny, zabezpečení vyrovnané platební bilance, dosažení plánovaného ekonomického růstu a udržení snesitelné míry nezaměstnanosti. K prosazení měnové politiky používá centrální banka různé nástroje, zejména pak expanzivní a restriktivní měnovou politiku. Expanzivní měnová politika spočívá v krátkodobém snížení úrokové míry, naopak restriktivní měnová politika spočívá v krátkodobém zvýšení úrokové míry.

Emitování hotovostních peněz je výsadou každé centrální banky. Pouze centrální banka může disponovat s tzv. emisním monopolem na emisi hotovostních peněz (konkrétně se jedná o mince a bankovky).

Do devizové činnosti centrální banky spadá hlavně vytvoření a správa devizových rezerv státu. Cílem devizové činnosti je zabezpečit dostačující devizovou likviditu země. Lze říct, že devizové rezervy představují zajištění státu při pokrytí vnějších potřeb státu při vzniku nepříznivé situace (Rejnuš, 2014, s. 78, 79).

Mikroekonomické funkce centrální banky

„Za mikroekonomickou funkci centrální banky je považováno zajišťování bezpečnosti, efektivnosti, spolehlivosti a důvěryhodnosti příslušného bankovního systému, jehož je příslušná centrální banka součástí, přičemž v některých zemích (např. ČR) může mít centrální banka své pravomoci rozšířeny i na některé další sektory finančního systému“ (Rejnuš, 2014, s. 79).

Aby centrální banka dosáhla tohoto cíle, provádí opět řadu činností, mezi které patří regulace obchodních bank a provádění bankovního dohledu, působení jako „banka bank“, působení jako „banka státu“ a reprezentace státu v měnové oblasti.

„Bankovní regulace“ a „bankovní dohled“ jsou dvě odlišné činnosti, které centrální banka v rámci mikroekonomické funkce provádí. Bankovní regulace je vymezení pravidel a podmínek pro vznik a následnou činnost obchodních bank. Zatímco bankovní dohled je následná kontrola centrální bankou, zda jsou všechna pravidla obchodními bankami dodržována, případně je to zavedení opatření, která povedou k nápravě v případě jejich nedodržování. Jak bankovní regulace, tak dohled, se zaměřují především na tři základní oblasti – regulace vstupu do bankovní sféry, stanovení pravidel činnosti obchodních bank a povinné pojištění vkladů klientů obchodních bank. Regulace vstupu do bankovní sféry v sobě nese udělování licencí na provoz obchodních bank a splnění všech vstupních podmínek (např. minimální výše ZK, odpovídající materiální, technologické a bezpečnostní zabezpečení bankovní činnosti atd.). Základní pravidla činnosti obchodních bank jsou pravidla, která zasahují do celé oblasti bankovní činnosti. Patří sem například přiměřenost kapitálu, přiměřenost likvidity v domácí měně, jakož i likvidity devizové, limity úvěrů atd. Poslední oblast, povinné pojištění vkladů klientů obchodních bank, je založena s cílem ochránit vkladatele v případě krachu nebo likvidace obchodní banky.

Druhou důležitou činností centrální banky v rámci mikroekonomické funkce je „banka bank“. Centrální banka je banka pro všechny obchodní banky. Vede jim účty, přijímá od obchodních bank jejich vklady, poskytuje jim úvěr a také představuje pro obchodní banky tzv. věřitele poslední instance, což znamená, že je pro obchodní banky posledním zdrojem peněz v případě jejich problému s likviditou.

Třetí činností je pak funkce „banka státu“ (vlády). Centrální banka vede také účty vlády státu a provádí pro vládu, ale také pro jiné centrální orgány a orgány místní správy, různé finanční operace (např. přijímání inkasa a úhrady výdajů). Centrální banka mimo jiné také spravuje státní dluh, čímž se myslí například činnosti spojené s poskytováním a splácením úvěrů státu prostřednictvím platby úroků, vydáváním státních pokladničních poukázek a obligací, včetně jejich umístování na zahraničních trzích.

Poslední činností je pak reprezentace státu v měnové oblasti. V rámci domácího působení centrální banka informuje veřejnost o měnovém vývoji, jeho hlavních problémech a navrhování jeho řešení. V rámci zahraničního působení zastupuje centrální

banka Českou republiku například na zasedání v Mezinárodním měnovém fondu a Světové bance (Rejnuš, 2014, s. 80, 81).

Nástroje měnové politiky centrální banky

Centrální banka používá k prosazení svých měnově-politických cílů mnoho nástrojů, jejichž následné použití má různý dopad jak na chování a hospodaření obchodních bank, tak na vývoj veškerého finančního a ekonomického systému v dané zemi. Měnové nástroje centrální banky je možné dělit podle více hledisek, nejčastěji se ale dělí na přímé a nepřímé nástroje (Rejnuš, 2014, s. 82).

Přímé nástroje

1. Úvěrové kontingenty
 - a. Relativní úvěrové kontingenty – je to maximální výše úvěrů, kterou je centrální banka ochotná dát dané obchodní bance;
 - b. Absolutní úvěrové kontingenty – je to opět maximální výše úvěrů, kterou může obchodní banka dát svým klientům.
2. Úrokové limity (úrokové stropy) – tímto nástrojem centrální banka stanovuje obchodním bankám maximální výši úrokové sazby, kterou mohou obchodní banky vyžadovat po svých klientech a zároveň tím také určuje minimální výši, kterou mohou obchodní banky použít pro úročení vkladů. Pomocí tohoto nástroje ovlivňuje centrální banka tzv. bankovní marži (tj. rozdíl mezi úrokovým výnosem a nákladem).
3. Pravidla likvidity – slouží k zajištění likvidity obchodních bank, konkrétně se jedná o splatnost aktiv a pasiv tak, aby se banky nedostaly do situace, kdy nebudou mít dostatek zdrojů například na poskytnutí úvěrů svým klientům.
4. Povinné vklady – tato povinnost se týká centrálních a místních orgánů státní správy, které musí mít svůj účet u centrální banky a musí provádět veškeré platební operace skrz centrální banku (Beranová a Pfeiferová, 2020, s. 27).

Nepřímé nástroje

1. Diskontní nástroje – na základě jejich objemu centrální banka ovlivňuje výši vyhlášených sazeb.

- a. Diskontní úvěr – je to jeden z nejlevnějších úvěrových zdrojů pro obchodní banku, pokud má banka krátkodobě problém s likviditou. Je úročen diskontní sazbou, která je centrální bankou vyhlášována jako nejnižší úroková sazba v ekonomice.
 - b. Lombardní úvěr – je to úvěr, který je poskytován obchodním bankám na základě zástavy cenných papírů (nejčastěji se jedná o směnky a dluhopisy). Oproti diskontní sazbě je lombardní sazba nejvyšší sazbou, kterou centrální banka vyhláší.
 - c. Automatické facility – jde o tzv. vklady přes noc nebo o úvěry přes noc.
 - d. Reeskontní úvěr – jedná se o úvěr, který je poskytován obchodním bankám centrální bankou na základě odkoupení eskontovaných směnek, které obchodní banka odkoupila od svých klientů pomocí eskontního úvěru.
2. Operace na volném trhu – jedná se o nákupy a prodeje cenných papírů, které provádí centrální banka a která těmito obchody ovlivňuje množství peněz v celé ekonomice.
- a. Přímé nákupy a prodeje – nákup CP od bank zvyšuje měnovou bázi, naopak prodej CP bankám snižuje měnovou bázi.
 - b. Repo operace – centrální banka prodá CP s možností jejich pozdějšího nákupu. Díky tomu dochází k dočasnému snížení měnové báze.
 - c. Reverzní repo operace – centrální banka nakoupí CP s tím, že je v pozdější době prodá. Na základě toho se měnová báze dočasně zvětší.
 - d. Switching – jedná se o výměnu CP za stejné CP, liší se pouze jejich doba splatnosti. Tato operace nijak neovlivňuje měnovou bázi, centrální banka tuto operaci provádí z důvodu změny časové struktury u svých CP v aktivech.
3. Devizové intervence – jedná se o nákup a prodej zahraniční měny za domácí měnu na devizovém trhu.
- a. Konverze – jsou to nákupy a prodeje zahraničních měn za domácí měnu bez zpětných operací;
 - b. Swapy – jde o kombinaci promptních (operace za aktuální kurz) a termínových operací.

4. Povinné minimální rezervy – jsou to vklady, které musí obchodní banka zachovávat jako svůj povinný vklad u centrální banky. Výše těchto vkladů je určena na základě objemu primárních vkladů, které mají klienti uloženy u obchodní banky. Díky povinným minimálním rezervám může centrální banka ovlivňovat množství volných prostředků v bankovním systému (Beranová a Pfeiferová, 2020, s. 27, 28).

ČNB

Česká národní banka je centrální bankou České republiky, která je upravena podle Zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance. Protože je ČNB bankou centrální, plní všechny funkce uvedené výše. Do činnosti ČNB lze zasáhnout pouze na základě zákona. ČNB patří mimo jiné také do Evropského systému centrálních bank a do Evropského systému dohledu nad finančními trhy. Nejvyšším orgánem České národní banky je bankovní rada, která je složena z guvernéra, dvou viceguvernéřů a čtyř dalších členů bankovní rady. Všichni členové bankovní rady jsou jmenováni prezidentem republiky na maximálně dvě šestiletá období. Jejím hlavním cílem je péče o cenovou stabilitu, díky které může ČNB v České republice udržet hospodářský růst. Česká národní banka provádí mnoho činností, které již byly zmíněny výše v rámci kapitoly Centrální banka. Příkladem je možné uvést vydávání mincí a bankovek, určování měnové politiky, řízení a dohled nad peněžním oběhem, platebním stykem a zúčtováním bank, poskytuje bankovní služby státu a veřejnému sektoru atd. Aby mohly měnové nástroje, které ČNB používá, vést k cenové stabilitě, je zapotřebí nezávislost centrální banky. Jedná se především o nezávislost personální, institucionální, funkční a finanční. Mezi hlavní měnovo-politické nástroje ČNB patří operace na volném trhu, dodávací repo operace, automatické facility, povinné minimální rezervy a devizové intervence (Beranová a Pfeiferová, 2020, s. 29).

Obchodní banky

Obchodní banky patří mezi základní subjekty bankovního systému. Jsou to instituce, které se zaměřují hlavně na tzv. „klasické“ bankovní obchody, tj. přijímání vkladů, poskytování úvěrů a realizaci platebního styku. Mimo to obchodní banky vykonávají také další činnosti. Stejně jako centrální banka, mají také obchodní banky tři významné funkce, které musí provádět. Jedná se o finanční zprostředkování, konkrétně o přijímání finančních vkladů a poskytování úvěrů svým klientům, o emitování bezhotovostních peněz, to je

vytváření peněz v podobě zápisů na různé druhy bankovních účtů, a o provádění bezhotovostního platebního styku, což jsou bezhotovostní platby formou převodů jak na tuzemské, tak zahraniční účty (Rejnuš, 2014, s. 90).

Při přijímání vkladů se banka nachází v dlužnické pozici a úroky, které jsou vypláceny z přijatých vkladů, jsou pro ni nákladem. Naopak při poskytování úvěrů se banka nachází v pozici věřitele a úroky, které bance platí dlužníci, jsou pro ni výnosem. Obchodní banky se při své činnosti řídí třemi zásadami – rentability, likvidity a jistoty. Co se týče zásady rentability, tak je třeba brát na zřetel, že obchodní banky jsou obchodními institucemi stejně jako kterýkoliv jiný podnikatelský subjekt, a tak je také jejich cílem dosažení zisku. To ale musí být regulováno prostřednictvím centrální banky, jinak by na tom mohli tratit klienti obchodních bank. Obchodní banky tak mohou své zisky maximalizovat například prostřednictvím objemu poskytovaných úvěrů, vyšší úrokové sazby, orientací na výnosné bankovní služby nebo mohou zvyšovat výnosy z investic do CP. Zásada likvidity spočívá v tom, že banka by měla kdykoliv dostát svým závazkům. To znamená, že banka by měla být kdykoliv a v jakémkoliv objemu schopna uspokojit požadavky svých vkladatelů na vyzvednutí jejich peněžních prostředků, které u banky uchovávají. Poslední zásada jistoty je pro obchodní banky také velice důležitá. Banky, oproti jiným podnikatelským subjektům, podstupují specifická bankovní rizika, která musí umět řídit, pokud nastanou. Do procesu řízení rizik patří jejich identifikace, měření, vyhodnocování, sledování a omezování. Do rizik bankovní činnosti pak patří celkem šest druhů – úvěrové, likvidní, úrokové, měnové, operační a kapitálové (Beranová a Pfeiferová, 2020, s. 35).

Zbyněk Kalabis kromě šesti výše zmíněných rizik jmenuje ještě další rizika, která mohou obchodní banky potkat. Jedná se o riziko tržní, akciové, regulační a riziko koncentrace (Měšec, 2017).

Nebankovní sektor

Kromě bankovního sektoru, který je tvořen z centrální banky a obchodních bank, se na finančním trhu objevuje také nebankovní sektor, konkrétně pak nebankovní instituce. Tyto instituce nabízejí úvěry podobně jako obchodní banky, ale s tím rozdílem, že k této činnosti nemají potřebnou bankovní licenci, nespádají pod kontrolu centrální banky jako se tomu děje u obchodních bank a jejich vklady nejsou často vůbec pojištěny. Často se pak

kromě úvěrových společností jedná o společnosti nabízející leasing nebo provozující splátkový prodej. Tyto společnosti nejčastěji cílí na zákazníka, kterému nebyl poskytnut úvěr v bance, ale peníze potřebuje co nejdříve. Nebankovní instituce totiž při poskytnutí úvěru neprověřují platební minulost a schopnost klienta. Půjčí tedy peníze takřka komukoliv, kdo o to má zájem. Nebankovní půjčky mají kromě rychlého vyřízení úvěru především mnoho nevýhod – vysoký úrok, vysoké RPSN, neserióznost firem, zajištění úvěru (autem, nemovitostí atd.) a mnohá další (Škvára, 2016, s. 31).

„Ve většině případů instituce vyžadují ručení nemovitostí a rozhodně při nedodržení závazku dlužníka nejsou tak vstřícné jako banky. Naopak je pro ně často záměrem získat nemovitost za výhodných podmínek. A podmínky pro to si zaručí dobře postavenou smlouvou“ (Kociánová, 2012, s. 101).

Přestože nebankovní společnosti nemají bankovní licenci, musí mít každá z těchto společností vlastní licenci k provozování některých finančních služeb. Tuto licenci uděluje Ministerstvo financí. Protože nebankovní společnosti nespádají pod kontrolu ČNB, kontroluje jejich činnost Česká obchodní inspekce (Navrátilová, 2013, s. 77).

3.2.3 Finanční produkty

Na českém trhu existuje mnoho finančních produktů. Jsou známy také jako bankovní produkty, protože právě banky byly dříve jedinými poskytovateli těchto produktů. V dnešní době už finanční produkty nabízí kromě bank také mnoho soukromých společností. S finančními produkty se lidé setkávají každý den, a tak je důležité je znát, rozpoznat je od sebe a správně je používat.

Bankovní účty

Běžný účet

Běžný účet je nepoužívanější a nejznámější typ bankovního účtu. Hlavním záměrem běžného účtu není ukládání peněz, ale provádění platebního styku. Protože se výše financí na běžném účtu neustále mění a kolísá, není tento typ účtu pro banku stabilním zdrojem financí (Klínský, 2019, s. 121).

Tento typ účtu poskytují banky velmi často zcela zdarma nebo si za něj účtují určitý poplatek. Mnohem častěji než zpoplatnění účtu, banky zpoplatňují transakce, které na tomto účtu probíhají. Jedná se například o vklady, výběry a platby dle jednorázových nebo

trvalých příkazů. Vklady na účet pak mohou být také úročeny. Vždy se ale jedná o velmi malý úrok, který nepokryje ani inflaci. Proto se běžný účet nehodí k dlouhodobému spoření a ukládání většího objemu peněz. Běžný účet je tvořen především pro základní běžné hospodaření s našimi financemi. To zahrnuje především přijetí plateb (např. mzda, sociální a důchodové dávky atd.), odchod pravidelných měsíčních plateb (např. nájemné, elektřina, splátka úvěru, pojištění atd.) a krytí nákupů, které se provádí buď prostřednictvím debetní karty, která je k účtu vázána nebo výběrem hotovosti prostřednictvím bankomatů (Brabec, 2019, s. 56).

S běžným účtem bývá také často spojeno mnoho dalších navazujících služeb, které banka nebo jiná platební instituce svému klientovi poskytuje. Kromě vydání platební karty k běžnému účtu, to může být také používání internetového bankovníctví, možnost použití úvěru poskytovaného danou bankou či platební institucí nebo také různé typy pojištění. *„Zpravidla je takový soubor služeb klientovi nabízen společně v jednom balíčku služeb jako jeden produkt za jednu cenu“* (Finanční vzdělávání, 2020).

Spořicí účet

Spořicí účet je zvláštní typ bankovního účtu. Jeho výhodou je kombinace vyšší úrokové sazby a možnosti poměrně rychlého přístupu k penězům, které jsou na tomto účtu uloženy. Na spořicí účet lze vkládat jakoukoliv výši peněz ať už pravidelně či nepravidelně. Některé banky ale tyto vklady omezují dolní a horní hranicí. Stejným způsobem, tedy pravidelně či nepravidelně, je možné převádět peníze na jiný předem definovaný účet. U některých bank mohou mít klienti určeny až tři běžné účty, na které je možné peníze převádět. U spořicího účtu banky také často nepovolují výběr peněz v hotovosti (Brabec, 2019, s. 57).

Podle Heleny Kociánové je spořicí účet vhodným finančním produktem, na který je vhodné přesouvat „peníze navíc“, které přebývají na běžném účtu. Těmto penězům se také často říká tzv. pohotovostní peníze, představují tedy poměrně rychle dostupnou rezervu. Přesunutím „peněz navíc“ z běžného účtu na spořicí navíc dochází k jejich lepšímu zhodnocení. Jak již bylo řečeno výše, peníze na spořicím účtu mají o něco vyšší úrokovou sazbu než na běžném účtu, a tak jsou peníze alespoň mírně chráněny před inflací (na rozdíl od běžného účtu). Pokud klient požádá o přesunutí peněz na běžný účet, banky tyto transakce provedou nejčastěji do druhého dne, maximálně však do tří pracovních dnů (Kociánová, 2012, s. 18).

Termínovaný vklad

Termínovaný vklad je další zvláštní možností bankovního účtu. Oproti dvěma předchozím ale nabízí mnohem vyšší úrokovou sazbu. Tato sazba se odráží jednak od výše vkladu a jednak od doby, na kterou bude termínovaný vklad sjednán (Brabec, 2019, s. 57).

Po tuto dobu platí předem stanovené podmínky a dohodnutá úroková sazba, kterou klient nemůže změnit. Zároveň také nemá klient po domluvenou dobu termínovaného vkladu možnost přístupu ke svým prostředkům. Prostředky ve většině případů samozřejmě vybrat lze, ale klient zaplatí poměrně velké sankce. Klient si může vybrat, zda bude vklad dohodnut pouze jako jednorázový nebo jako opakovaný. Častější formou bývá termínovaný vklad opakovaný neboli tzv. revolving, který se prodlužuje automaticky vždy na stejnou dobu, ale dle aktuální úrokové sazby. Často bývá u revolvingu přičtena k jistině také ještě částka úroků, tzv. kapitalizace (Finanční vzdělávání, 2020).

Pokud si klient zvolí jednorázový termínovaný vklad, tak se mu po skončení dohodnuté doby převede vklad zpět na běžný účet, a to včetně úroku, který se během sjednané doby vytvořil. Při vložení peněz na termínovaný vklad je vždy důležité zvážit, zda člověk tyto peníze nebude v nejbližší budoucnosti potřebovat (Brabec, 2019, s. 57).

Spoření

Spoření, jinými slovy také úspory, je část příjmů, která není vynaložená na běžné výdaje v daném období, nejčastěji měsíci. Jinými slovy se tedy jedná o peníze, které jsou odložené pro budoucí použití a nejsou utraceny okamžitě. Úspory je pak možné použít jak k dosažení krátkodobých cílů, tak i těch dlouhodobých. Úspora peněz pak slouží také k pokrytí nečekaných výdajů nebo je možné uspořené peníze investovat a získat tak zisk navíc k uspořené částce (Banco Central de la República Argentina, 2021).

Spořicí produkty je možné rozdělit na tři druhy – krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. Mezi krátkodobé se řadí spořicí účet a termínované vklady, které jsou vysvětleny výše. Peníze jsou u těchto produktů k dispozici prakticky ihned a jsou alespoň částečně chráněny před inflací. Střednědobé a dlouhodobé produkty slouží nejenom k ochraně peněz před inflací, ale především k „rozdávání“ vložených peněz. Do těchto dvou skupin patří především stavební spoření a doplňkové penzijní spoření (dříve penzijní připojištění a penzijní spoření) (Kociánová, 2012, s. 28).

Stavební spoření

„Stavební spoření je účelovým druhem spoření, při kterém vkladatel dlouhodobě ukládá prostředky u specializované banky. V průběhu spoření mu banka připisuje státní podporu a po jeho skončení získává, při splnění dalších podmínek, nárok na úvěr ze stavebního spoření“ (Škvára, 2016, s. 88).

Aktuálně je v České republice uzavřeno více než 43 milionů smluv o stavebním spoření. Jedná se totiž o jeden z nejoblíbenějších finančních produktů na trhu. Stavební spoření je založeno na ukládání peněz na účet u specializované banky, konkrétně stavební spořitelny. Tyto vklady mohou být pravidelné, nepravidelné nebo jednorázové. Veškeré peníze, které klient na účet vloží, se mu úročí. Jedenkrát ročně k nim pak také přibude státní podpora ve formě zálohy. Momentálně je to 10 % z naspořené částky v daném roce, maximálně to však může být 2 000 Kč. Je proto potřeba vložit na stavební spoření za rok alespoň 20 000 Kč, aby klient dosáhl na plnou státní podporu ve výši 2 000 Kč. Pokud klient vloží za rok méně než 20 000 Kč, bude i jeho státní podpora o to menší. Státní podporu lze získat ale jen za předpokladu, že klient uzavře smlouvu minimálně na 6 let. Pokud by se rozhodl vybrat peníze dříve, ztratil by nárok na státní příspěvek a rovněž by musel vrátit i ty příspěvky, které již od státu na tuto smlouvu o stavebním spoření dostal. Smlouvu o stavebním spoření může v ČR uzavřít jak fyzická, tak právnická osoba. O státní podporu si pak může žádat pouze osoba, která splní jednu ze tří podmínek – je občanem České republiky, je občanem Evropské unie, kterému byl vydán průkaz nebo potvrzení o pobytu na území ČR a přiděleno rodné číslo příslušným orgánem ČR nebo je fyzickou osobou s trvalým pobytem na území ČR a rodným číslem přiděleným příslušným orgánem ČR (Finanční vzdělávání, 2020).

Při uzavírání stavebního spoření si účastník musí také určit cílovou částku, které chce spořením docílit. Cílová částka nejsou jen vložené peníze klientem, ale zahrnuje také státní podporu, úvěr ze stavebního spoření a úroků z vkladů a státní podpory po odečtení daně z příjmů z těchto úroků. Cílovou částku ovlivňuje jednak výše částky, která je potřebná na realizaci bytového záměru, jednak také výše částky, kterou je klient ochoten nebo schopen měsíčně spořit a také zájem pouze o spoření či využití stavebního úvěru. Překročit cílovou částku není možné. Je možné pouze navýšení cílové částky (Škvára, 2016, s. 88).

Stavební spoření se dělí na dvě fáze. První fáze je spořicí, během níž klient vkládá své peníze na spořicí účet. Druhá fáze je úvěrová, kdy si může klient po dosažení určité

naspořené částky, která je uvedena ve smlouvě a zpravidla se jedná o 40–60 % z cílové částky, požádat o poskytnutí úvěru až do výše cílové částky. Průběh jednotlivých fází je znázorněn na obrázku č. 5 (MF ČR, 2015).

Obrázek 5 Fáze stavebního spoření

Zdroj: MF ČR (2015)

Doplňkové penzijní spoření

Doplňkové penzijní spoření (DPS) nahradilo na konci roku 2012 penzijní připojištění. DPS představuje třetí pilíř důchodového systému v ČR. Důchodový systém v ČR se skládá z celkem tří pilířů. První pilíř představuje důchodové pojištění. Tento pilíř je na rozdíl od zbylých dvou spravován státem. To znamená, že účast v něm je povinná pro všechny osoby, které vykonávají výdělečnou činnost a odvádějí platbu sociálního pojištění. Tyto peníze se nehromadí ve fondech jako u třetího pilíře, ale slouží pro vyplácení důchodů současným lidem v důchodu. Ze základního důchodového pojištění se pak poskytují čtyři druhy důchodů – starobní, invalidní, vdovský a vdovecký a sirotčí. Důchod se skládá ze dvou složek – ze základní výměry a z procentní výměry. Druhý pilíř představoval důchodové spoření a byl k 1.1.2016 zrušen. Třetím pilířem je pak již zmiňované doplňkové penzijní spoření. Jedná se o dobrovolné spoření s podporou státu. DPS není spravováno státem, ale penzijní společnostmi. Ze třetího pilíře se nevyplácí důchody, ale tzv. penze (Škvára, 2016, s. 93).

DPS má kromě spoření a zajištění peněz na důchod mnoho výhod již od začátku. Každému, kdo si založí DPS vzniká nárok na státní příspěvek až 2 760 Kč za rok. Ten je ale podmíněn minimální výší příspěvku účastníka do DPS ve výši 300 Kč. V tomto případě tvoří státní příspěvek 90 Kč. Maximální státní příspěvek je ve výši 230 Kč za měsíc, pokud

účastník vloží 1000 Kč a více za měsíc. Pokud klient nemá o státní příspěvek zájem, může vkládat do DPS od 100 Kč za měsíc. Druhou výhodou jsou úspory na daních, kdy daňový odpočet může být až 24 000 Kč za rok a maximální úspora na dani z příjmu 3 600 Kč za rok. Třetí výhodou je možnost příspěvku od zaměstnavatele až do výše 50 000 Kč za rok na jednoho zaměstnance (v součtu s životním pojištěním), který nepodléhá odvodům zdravotního a sociálního pojištění. Úspora pro zaměstnance je tak oproti přímému navýšení mzdy 11 % z příspěvku zaměstnavatele. Čtvrtou výhodou je možnost čerpání tzv. předdůchodu již 5 let před dosažením státem stanoveného důchodového věku. Předdůchod z DPS je výhodnější variantou než předčasný důchod, protože předčasným důchodem dochází k stálému snížení starobního důchodu. DPS nabízí také možnost zvolení si strategie spoření. Každá banka je nazývá trochu jinak, ale vesměs jsou to vždy 4 téměř stejné strategie. Klient si tak může například u Komerční banky vybrat ze čtyř druhů – povinný, konzervativní, dynamický a vyvážený. Od toho se pak také odvíjí dosažené výnosy (KB Penzijní společnost, 2020).

Investice

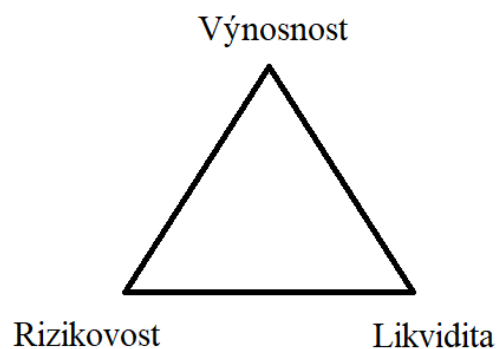
„Investice je aktivum nebo položka získaná s cílem generovat příjem nebo zhodnocení. Zhodnocení se týká nárůstu hodnoty aktiva v průběhu času“ (Investopedia, 2021).

Pokud lidem zbývají volné peněžní prostředky je možné tyto prostředky investovat. Investování probíhá na finančních trzích a je možné investovat jak individuálně, tak kolektivně, a to buď na tuzemských nebo zahraničních trzích. Mezi nejznámější finanční trhy patří peněžní trhy, kapitálové trhy, devizové trhy a komoditní a realitní trhy. Kromě již zmíněného rozdělení je možné finanční trhy rozdělit také na regulované a mimo regulované trhy. Regulovaný finanční trh je takový, který je pod dohledem dozorovaného úřadu. V České republice tento dohled vykonává ČNB. Pro přijetí investičního nástroje k obchodování musí být splněny všechny předem stanové podmínky. V České republice jsou momentálně dva regulované trhy – Burza cenných papírů Praha, a.s. a RM-Systém, a.s., které se týkají kapitálových trhů. Neregulovaný finanční trh je pak takový, na kterém se uzavírají dohody právě mimo regulované trhy. Vše závisí na vyjednání obchodních podmínek dvou stran, které spolu obchodují, a proto může být i cena odlišná od té na regulovaných trzích (Finanční vzdělávání, 2021).

Cílem každého investování je získání z aktuálně vložených peněz co nejvyššího možného výnosu v budoucnosti. To, jak velký výnos z investice v budoucnosti bude, je ovlivněno několika faktory. Zejména se jedná o výši vyplacených dividend (u akcií) a úrokových výnosů (u dluhopisů), o růst společnosti, která dané akcie či dividendy vydala, o rizika, která jsou s investicemi pevně spojena, ale také to závisí na vývoji úrokové míry na finančních trzích a v neposlední řadě na délce investování (Finanční vzdělávání, 2021).

S investováním se pojí také tzv. investiční trojúhelník někdy také nazývaný jako magický trojúhelník. V tomto trojúhelníku se nachází výnosnost, rizikovitost a likvidita, jak je možné vidět na obrázku č. 6 níže. Před jakýmkoliv investováním je vždy nutné posoudit vztahy mezi očekávaným výnosem, podstupovaným rizikem a likviditou nakupovaného investičního instrumentu. Výnosnost říká, jaké zhodnocení daná investice v budoucnu přinese. Likvidita představuje dobu, za kterou se investor dostane zpět ke svým penězům nebo za jak dlouho přemění investiční nástroj na peníze. Rizikovitost pak představuje riziko, které investor při svém investování ponese. Správný investor se vždy snaží najít co nejvyšší výnos, přijatelné riziko, a to vše při požadované likviditě. Obecně pak platí, že čím vyšší je očekávaná výnosnost, tím vyšší riziko je s ní spojené a naopak (Český institut finanční odpovědnosti, 2021).

Obrázek 6 Magický trojúhelník

Zdroj: Vlastní zpracování dle Škvára (2016)

Nedílnou součástí investování jsou cenné papíry, protože právě investování představuje vložení volných prostředků na nákup cenných papírů. Cenné papíry obchodovatelné na kapitálovém trhu se dělí na majtkové a úvěrové cenné papíry.

Majetkové cenné papíry představují právo majitele cenného papíru na určitou část majetku emitenta (společnosti, která daný majetkový cenný papír vydala). Do majetkových cenných papírů patří akcie a podílové listy. Majitel těchto dvou majetkových cenných papírů má nárok na podíl ze zisku společnosti, nárok na podílení se na řízení společnosti a také nárok na likvidační zůstatek v případě krachu společnosti. Úvěrové cenné papíry jsou závazkem emitenta vůči majiteli daného cenného papíru. Do úvěrových cenných papírů patří dluhopisy, hypoteční zástavní list a depozitní certifikáty. Podstata úvěrových cenných papírů spočívá v tom, že emitent je v roli dlužníka a splácí postupně svůj dluh i s úroky majiteli cenného papíru. Majitele cenného papíru je možné nazývat také investorem, protože kromě nominální hodnoty CP dostane navíc také úroky, které jsou pro něj výnosem z investic. Úvěrové cenné papíry jsou oproti majetkovým na přesně stanovenou dobu a majitel úvěrového cenného papíru nemá nárok na podílení se na řízení společnosti. Kromě majetkových a úvěrových CP existuje také jejich kombinace – hybridní cenné papíry. Do hybridních cenných papírů pak patří opční listy, konvertibilní dluhopisy a prioritní akcie (Cenný papír, 2021 a Finex, 2019).

Pojištění

„Pojištění je vytváření finanční rezervy sloužící k úhradě potřeb nebo škod, které vzniknou pojištěným z nahodilých událostí. Tato rezerva se vytváří z prostředků pojištěných subjektů, tedy z pojistného, které je cenou za poskytované služby“ (Škvára, 2016, s. 99).

Základní členění pojištění je na životní a neživotní. Pod životní pojištění spadá především investiční, rizikové, kapitálové, univerzální (jinak také flexibilní), důchodové a úrazové pojištění. Do neživotního pojištění se pak řadí pojištění majetku, vozidel, pojištění odpovědnosti, cestovní pojištění atd. Existují také další druhy pojištění, v této práci jsou ale vyjmenovány a popsány jen ty nejznámější a nejčastěji používané.

Rizikové životní pojištění

Rizikové životní pojištění je základním a zároveň neinvestičním pojištěním nemoci, úrazu nebo smrti. Protože se jedná o neinvestiční pojištění, tak toto pojištění neslouží také ke spoření jako některé další druhy pojištění, ale jedná se pouze o pojištění. Díky tomu je toto pojištění jedno z nejlevnějších životních pojištění. Rizikové životní pojištění je možné uzavřít na jakoukoliv dobu, minimálně však na jeden rok. Rizikové životní pojištění slouží

k ochraně hlavních životních rizik (jako je například pracovní neschopnost, pobyt v nemocnici, úraz s trvalými následky, invalidita, smrt apod.). To znamená, že v případě výpadku příjmu například z některého z výše uvedeného důvodu, slouží pojištění jako zdroj příjmu pro pojištěného a jeho rodinu. Zároveň to také ale znamená, že pokud nedojde během života pojištěného k pojistné události tohoto typu nebo pojištěný dosáhne smlouveného věku, nebudou mu vyplaceny žádné peníze, protože rizikové životní pojištění nemá spořicí složku. Základem životního pojištění bývá smrt, je ale možné si připojistit také nemoci či úrazy. Hlavní nevýhodou tohoto pojištění je pak nemožnost odečíst si pojištění z daňového základu daně z příjmu jako tomu bývá u jiných pojištění. Na rozdíl od jiných druhů pojištění je možné rizikové životní pojištění jakkoliv upravovat, či rovnou zrušit téměř kdykoliv a ve většině případů také bez poplatků (Hyper finance, 2019).

Investiční životní pojištění

Tento druh životního pojištění je velice podobný rizikovému životnímu pojištění. Největší rozdíl ovšem spočívá v možnosti investování neboli spoření. Stejně jako u prvního výše zmíněného životního pojištění je základem pojištění pro případ smrti, ale je možné se i zde připojistit pro případ úrazu či nemoci. U investičního životního pojištění se tedy jedná o kombinaci pojištění a investování pojistného do podílových fondů. Investiční riziko je vždy na straně klienta a jeho velikost se odráží od klientem zvolené strategie. Zhodnocení investice se pak taktéž odráží od zvolené investiční strategie. Standardem investičního životního pojištění je možnost kdykoliv změnit nastavení pojištění a rozsah pojistné ochrany. Jinými slovy to znamená, že klient si může kdykoliv a jakkoliv měnit poměr peněžních prostředků mezi pojistnou ochranou a zhodnocením finančních prostředků. Výhodou investičního pojištění je kromě samotného pojištění především dlouhodobé a pravidelné zhodnocování volných peněžních prostředků, možnost aktivně a průběžně měnit investiční strategii během trvání pojištění, možnost průběžného sledování zhodnocení spořicí složky pojištění, možnosti vkládání a čerpání peněžních prostředků během trvání pojištění a také možnost daňové uznatelnosti. Nevýhodou je pak nemožnost garantování výše zhodnocení investic, protože kapitálové trhy se neustále mění. Aby klient dosáhl maximálního zhodnocení a omezení investičního rizika, doporučuje se minimální doba investičního životního pojištění na 10 let (Finanční vzdělávání, 2021).

Do investičního pojištění může klientovi přispívat také jeho zaměstnavatel. Co se týče zrušení pojištění nebo přechodu k jiné pojišťovně není situace tak jednoduchá jako

u rizikového pojištění. V případě investičního pojištění se totiž platí poměrně vysoké storno poplatky a pokuty, pokud se klient rozhodne ukončit smlouvu předčasně (Hyper finance, 2019).

Kapitálové životní pojištění

Kapitálové životní pojištění je možné založit pouze pro případ smrti nebo dožití (dožití představuje den, který je v pojistné smlouvě uveden jako konec pojištění). Pojistnou částku si může klient pro oba případy rozdělit rovnoměrně nebo si může zvolit rozdílnou výši pojistné částky jak pro případ smrti, tak pro případ dožití. Oproti investičnímu pojištění představuje kapitálové pojištění jistotu minimálního zhodnocení finančních prostředků. To znamená, že v případě kapitálového pojištění má klient garantováno, že na konci smluveného období obdrží finanční prostředky, zatímco u investičního pojištění tuto jistotu nemá. To je dáno tím, že investiční riziko nese u kapitálového pojištění pojišťovna, zatímco u investičního pojištění je riziko na straně klienta. V případě kapitálového pojištění nemůže klient během pojistné doby změnit zvolenou strategii, protože podle ní pojišťovna investuje. Pojišťovna by vždy měla zaručit, že klient o svoje peníze nepřijde. Nemusí už ale zajistit, aby se dané peníze zhodnotily. Pokud tedy nastane situace, že jsou finanční trhy v mínusu a klientovi v té době končí smlouva, musí klient od pojišťovny dostat přesně takovou částku, kterou do ní během let vložil poníženou o částky určené pro samotné pojištění. Také toto pojištění je možné si odečíst z daní a zároveň na něj může přispívat zaměstnavatel. Stejně jako u investičního pojištění jsou i zde předčasné ukončení smlouvy nebo přechod k jiné pojišťovně spojeny s poměrně velkými poplatky a pokutami (Finanční vzdělávání, 2021 a Hyper finance, 2019).

Univerzální životní pojištění

Flexibilní životní pojištění je tvořeno pojištěním pro případ smrti a zároveň také vytvářením kapitálové hodnoty pojištění s minimálním zaručeným oceněním. Na rozdíl od kapitálového pojištění má klient možnost kdykoliv změnit poměr peněžních prostředků mezi pojistnou ochranou a oceněním finančních prostředků v závislosti na výběru výše pojistné částky a výše pojistného. Stejně jako u kapitálového pojištění má klient garantované minimální zhodnocení svých finančních prostředků. Také u tohoto pojištění je možnost daňového uznání a přispívání od zaměstnavatele. Klient si také může během trvání pojištění peněžní prostředky kdykoliv vybrat nebo naopak vložit. Podobně jako

u předchozích pojištění se doporučuje minimální doba pojištění pro maximální zhodnocení 10 let a více (Finanční vzdělávání, 2021).

Důchodové životní pojištění

Jedná se o speciální formu životního pojištění, která představuje pojištění pro případ dožití. V případě dožití se pojistné plnění vyplácí buď ve formě doživotního důchodu, důchodu vypláceného po stanovenou dobu nebo jako jednorázová částka. Výhodou důchodového pojištění je opět jistota výplaty sjednané pojistné částky a jistota minimálního zhodnocení finančních prostředků. V případě smrti klienta je vyplaceno již zaplacené pojistné. Stejně jako u předchozích pojištění je možné si důchodové pojištění odečíst z daní. Nevýhodou důchodového pojištění je nemožnost jakkoliv měnit nastavení pojištění a aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění (Finanční vzdělávání, 2021).

Úrazové pojištění

Posledním typem životního pojištění je úrazové pojištění, které se sjednává pro případ smrti v důsledku úrazu, trvalých následků úrazu, tělesného poškození nebo doby nezbytného léčení úrazu v různých kombinacích. Výhodou tohoto pojištění je garantovaná pojistná částka v pojistné smlouvě a možnost změny nastavení pojištění a rozsahu pojistné ochrany. Úrazové pojištění funguje stejně jako rizikové životní pojištění pouze jako pojištění a neobsahuje spořicí složku. Úrazové pojištění je možné sjednat na jakkoliv dlouhou dobu a nelze jej odečíst z daní (Finanční vzdělávání, 2021).

Pojištění majetku

Do pojištění majetku se řadí pojištění nemovitosti a domácnosti. Pojištění nemovitosti představuje ochranu vlastníka nemovitosti před škodami vzniklými živelnými pohromami a dalšími riziky. Pojistník musí vždy vědět proti kterým živelným pohromám chce nemovitost pojistit a kterých objektů se bude daná pojistka týkat. V rámci pojištění lze velmi obecně pojistit například rodinný nebo bytový dům, byt v osobním vlastnictví, rekreační chalupu nebo chatu, garáž a další drobné vedlejší stavby jako je např. plot, bazén, skleník atd., stavební materiál a stroje a mnohé další. Mezi pojištěná rizika může patřit například odcizení věci krádeží, vloupáním nebo loupeží, úmyslným poškozením nebo úmyslným zničením, vodou z vodovodního zařízení, povodní nebo záplavou, následkem

blesku, výbuchem, požárem, vichřicí, zemětřesením apod. Pojistných rizik je mnoho a vždy záleží na konkrétní pojišťovně a jejích pojistných podmínkách.

Pojištění domácnosti zahrnuje téměř všechny movité věci, které jsou součástí vybavení celé domácnosti. Může se tak jednat například o nábytek, elektrické spotřebiče, osobní věci nebo peníze a cenné věci jako například cenné papíry, šperky, drahé kovy apod. Pojištění se týká nejen věcí, které jsou umístěny v bytě nebo domě, ale také věci nacházejících se v uzamykatelných nebytových prostorách, které jsou využívány pouze klientem, jako je například sklep nebo garáž. V případě pojistné události pak pojišťovna vyplácí vzniklé škody jen do určité výše, které jsou uvedeny v pojistné smlouvě. Tuto výši je ale možné v pojistné smlouvě navýšit. Nejčastěji se to děje u cenných věcí, starožitností nebo elektroniky (Škvára, 2016, s. 107).

Pojištění vozidel

Pojištění vozidel se stejně jako pojištění majetku skládá ze dvou částí. Pod pojištění vozidla spadá povinné ručení a havarijní pojištění. Povinné ručení je zkratka pro pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Toto pojištění je ze zákona povinné pro každého vlastníka jakéhokoliv motorového vozidla. Pokud motorové vozidlo nemá povinné ručení, znamená to, že není způsobilé pro provoz na veřejných komunikacích. Povinné ručení slouží ke krytí škod, které klient způsobí svým motorovým vozidlem někomu jinému. Může se jednat jak o škody vzniklé poškozením, zničením nebo ztrátou věci u motorového vozidla druhé strany nebo o škody způsobené na zdraví nebo usmrcením. Minimální limit pojistného krytí je stanoven zákonem na 35 mil. Kč na každého zraněného nebo usmrceného a 35 mil. Kč na majetkovou škodu pro všechny poškozené. Limity pojistného krytí reprezentují maximální částku, která bude v případě škodné události poškozenému z daného povinného ručení zaplácena. Cena, kterou klient za povinné ručení zaplatí, je ovlivněna mnoha faktory. Patří mezi ně zejména kategorie vozidla, zdvihový objem válců nebo výkon motoru, zvolený limit pojistného plnění a předchozí bezeškodní průběh (k tomu slouží systém bonus a malus). Často mezi tyto faktory patří také rozsah asistenčních služeb, které si klient zvolí, segmentační kritéria, kde hraje roli především věk klienta a stáří vozidla a způsob sjednání, kdy při on-line sjednání poskytují pojišťovny často slevu (Česká kancelář pojistitelů, 2021).

Havarijní pojištění je dobrovolné a „je to pojištění k ochraně vozidla před škodami způsobenými živly nebo vzniklými v důsledku havárie, odcizení, vandalismu či neoprávněného užití vozidla“ (Kašová, 2020, s. 81).

Jinými slovy slouží havarijní pojištění ke krytí škod na vlastním motorovém vozidle klienta. Stejně jako u povinného ručení i u tohoto typu pojištění se výše pojistného odráží od značky a typu vozidla, dále pak od výše pojistné částky, která vyplývá z ceny nového vozu nebo ceny časové (ta se využívá u starších vozidel), výše spoluúčasti, účelu užívání vozidla a mnohých dalších faktorů (Finanční vzdělávání, 2021).

Pojištění odpovědnosti

Obecně lze říct, že pojištění odpovědnosti slouží jako ochrana pro pojištěného v případě, kdy pojištěný způsobí jinému subjektu neboli třetí straně škodu, za kterou bude muset odpovídat a kterou bude povinen uhradit. Mezi takové škody může patřit například škoda na majetku, zdraví nebo životě. Pod pojmem pojištění odpovědnosti se nachází více typů pojištění – jedná se např. o pojištění za škody z běžného života, pojištění odpovědnosti za škody způsobené výkonem povolání nebo také povinné ručení (Klínský, 2008, s.76 a Finanční vzdělávání, 2021).

Cestovní pojištění

„Kryje rizika spojená s náhlým onemocněním, úrazem, ztrátou zavazadel nebo způsobením škody třetí osobě v průběhu jednorázových nebo opakovaných turistických a pracovních cest do zahraničí. Každý občan ČR pojištěný v rámci systému veřejného zdravotního pojištění má na základě předložení Evropského průkazu zdravotního pojištění (EHIC) nárok na nezbytnou zdravotní péči během svého pobytu v zahraničí – v zemích EU, dále v zemích tvořících EHP (v Norsku, Lichtenštejnsku, na Islandu) a ve Švýcarsku, na základě bilaterálních dohod pak v Severní Makedonii a v Srbsku.“ Cestovní pojištění vždy zahrnuje také asistenční služby, které jsou dostupné 24 hodin denně. Z cestovního pojištění je nejčastěji hrazeno ambulantní lékařské ošetření, předepsané léky, hospitalizace, neodkladná operace, převoz nemocného do ČR a mnohá další (Česká asociace pojišťoven, 2021).

Je důležité také zmínit rozdíl mezi pojmy pojištění a zajištění. Oba pojmy se nejčastěji využívají ve spojitosti s výpadkem příjmu. Zajištění představuje vlastní likvidní rezervu, kterou si člověk sám tvoří a může ji kdykoliv využít v případě výpadku příjmu.

Pojištění si pak sjednává s pojišťovnou a ve chvíli, kdy nastane situace s výpadkem příjmu, mu pojišťovna vyplatí předem smluvené peníze. V obou případech je člověk kryt pro případ výpadku příjmu (Syrový, 2020, s. 40).

Úvěry

Úvěr neboli půjčka, je typ úvěrového nástroje, ve kterém jsou peníze půjčovány jiné straně výměnou za budoucí splacení hodnoty nebo částky jistiny. V téměř většině případů věřitel dluhu k hodnotě jistiny připočítává také úrok a/nebo finanční poplatky, které má dlužník povinnost splatit navíc k zůstatku jistiny (Investopedia, 2021).

Petr Syrový a Tomáš Tyl ve své knize Osobní finance rozdělují úvěry na tzv. dobré a špatné. Dobré dluhy pomáhají lidem bohatnout. Jinými slovy to znamená, že dobré dluhy poskytují lidem levně cizí peníze, aby mohli své peníze využít lépe. Například si mohou lidé vzít hypoteční úvěr na nemovitost a ušetřit tak peníze na drahém nájmu, které pak mohou využít třeba k investování. Špatné dluhy jsou pak takové, které „pomáhají“ lidem chudnout. Typickým příkladem jsou například úvěry na spotřební majetek jako je auto nebo televize, na dovolené nebo na Vánoce. Z krátkodobého hlediska tyto úvěry sice pomohou, ale z toho dlouhodobého příliš prospěšné nejsou. Špatné úvěry pomohou vyřešit vždy pouze aktuální problém (pro někoho cíl), ale z dlouhodobého hlediska žádný prospěch nepřinesou (Syrový, 2020, s. 198).

Spotřebitelský úvěr

„Úvěry poskytované klientům – spotřebitelům k financování jejich nepodnikatelských potřeb, které mohou sloužit k určitému konkrétnímu účelu (nákupu zboží či služeb), anebo i bez takového určení, označujeme jako spotřebitelské“ (Finanční vzdělávání, 2021).

Nejčastěji se spotřebitelský úvěr používá k nákupu vybavení či rekonstrukce nemovitosti, k nákupu spotřební elektroniky, k zaplacení dovolené, koupi auta apod. Nejčastější doba, po kterou je možné úvěr zaplatit je v rozmezí 6–72 měsíců a úrok se pohybuje od 8 % do 18 % ročně. Výjimkou ale není také delší doba splatnosti než 72 měsíců nebo roční úrok až okolo 30 % (Navrátilová, 2013, s.74).

Spotřebitelský úvěr může poskytnout jak banka, tak také nebankovní instituce nebo osoba podnikající na základě živnostenského oprávnění, pokud je klient v roli spotřebitele. Aby mohl být úvěr brán jako spotřebitelský, musí splňovat určité podmínky, které jsou stanoveny zákonem. Mezi ně patří například finanční rozpětí 5 000 Kč až 1 880 000 Kč,

které musí být dodrženo, aby se jednalo o spotřebitelský úvěr a zároveň se nesmí jednat o úvěr na bydlení, který by byl zajištěn nemovitostí (v tom případě by se jednalo o hypoteční úvěr). Klient, který uzavře smlouvu na spotřebitelský úvěr má do 14 dnů právo odstoupit od smlouvy bez jakékoliv sankce a udání důvodu. Mezi spotřebitelské úvěry se řadí například kontokorent, úvěr z kreditní karty, revolvingový úvěr nebo koupě na splátky (Finanční vzdělávání, 2021).

Hypoteční úvěr

Hypotéka, jinak řečeno hypoteční úvěr, je půjčka, která je zajištěna zástavou nemovitosti. Může se jednat jak o nemovitost, které se hypotéka týká, tak také o jinou nemovitost či nemovitosti, které nemají s hypotečním úvěrem nic společného. Hypoteční úvěr se dělí na účelový a neúčelový. Účelová hypotéka se používá pro nákup nemovitosti, ve které bude klient bydlet nebo ji pronajímat, pro stavbu nové nemovitosti, pro rekonstrukci nemovitosti, refinancování hypotéky nebo k majetkovému vypořádání. Maximální výše hypotečního úvěru je v současné době 90 % z hodnoty nemovitosti, minimální výše půjčky je 200 000 Kč a maximální doba splácení je 30 let, ale výjimečně to může být i déle. Pro získání hypotéky musí klient splnit určité podmínky – doložení příjmů, dostatečná hodnota zástavy, dostatečná bonita, dobrá úvěrová historie a další. Každá banka má své podmínky a metodiky podle kterých hypoteční úvěr poskytuje (Banky.cz, 2021).

Za neúčelový hypoteční úvěr se považuje americká hypotéka. I zde je úvěr zajištěn zástavou nemovitosti, ale oproti hypotečnímu úvěru je bezúčelový, což znamená, že klient může peníze použít na cokoliv. Maximální výše úvěru je u americké hypotéky pouze do 70 % z hodnoty nemovitosti a doba splácení se pohybuje v rozmezí 3 až 20 let. Výhodou americké hypotéky jsou kromě bezúčelnosti také úrokové sazby. Ty jsou sice o něco vyšší než u hypotečního úvěru, ale jsou nižší než u spotřebitelských úvěrů (Klínský, 2019, s. 128).

Úvěr ze stavebního spoření

Úvěr ze stavebního spoření vychází, jak název napovídá, ze stavebního spoření. Tento typ úvěru lze použít pouze k financování potřeb na bydlení jako je například koupě nemovitosti nebo její rekonstrukce. Úvěr ze stavebního spoření se skládá ze dvou částí – z řádného úvěru a překlenovacího úvěru. Aby klient mohl požádat o řádný úvěr, musí

splnit tři podmínky. Musí splnit dobu spoření minimálně 2 roky, musí dosáhnout určité výše hodnotícího čísla a také určité výše naspořených prostředků, kdy se nejčastěji jedná o naspoření 30-50 % z předem stanovené cílové částky. Výhodou řádného úvěru jsou jeho úroky, které jsou po celou dobu úvěru stejné, tak také možnost částečně nebo zcela splatit úvěr předčasně a bez jakýchkoliv sankcí. Překlenovací úvěr, často také nazývaný jako meziúvěr, může klient čerpat v době, kdy ještě nemá nárok na řádný úvěr, ale potřebuje peníze spojené s nemovitostí. Meziúvěr vždy funguje společně se smlouvou stavebního spoření, a tak má klient během poskytnutí meziúvěru od stavební spořitelny dva produkty najednou. Klient si i v případě překlenovacího úvěru může vzít celou nebo poměrnou část cílové částky, přestože na ni ještě svým spořením nedosáhl. Splátka se pak skládá z částky na tzv. dospořování do smlouvy stavebního spoření a z částky, která jde na splátku úroku. Během celé doby překlenovacího úvěru klient platí pouze úroky z celého úvěru, takže dluh zůstává stále stejný a začne se splácet až ve chvíli, kdy je klientovi poskytnut řádný úvěr. Úroky jsou u meziúvěru vyšší než u běžného úvěru a také předčasné splacení je daleko komplikovanější, protože předčasné splacení je možné pouze v době fixace a mimo tuto dobu musí předčasné splacení schválit spořitelna a zároveň je to také spojeno s poměrně velkými poplatky (Kociánová, 2012, s.75 a Banky.cz, 2021).

Kontokorentní úvěr

Kontokorentní úvěr, častěji nazývaný zkráceně jako kontokorent, je bankovní službou navíc, kterou může mít klient banky sjednaná ke svému běžnému účtu. Pokud se klient rozhodne tuto službu využít, může pak ze svého účtu čerpat i peníze, které tam reálně nejsou. To znamená, že se klient na svém účtu může dostat do tzv. mínusu. Ten je podmíněn horním limitem kontokorentu, tj. maximální částkou, na kterou se může klient dostat. Klient tak může čerpat peníze od banky, které ale musí do určitého data bance vrátit, a to včetně stanoveného úroku (Navrátilová, 2013, s. 75).

Dalo by se tedy říct, že kontokorent je svým způsobem podobný kreditní kartě, neboť i tady se využívá peněz banky. Oproti kreditní kartě má kontokorent nevýhodu v tom, že „půjčené“ peníze jsou úročeny ihned, protože u kontokorentu neexistuje bezúročné období. Vždy je ale úročena pouze aktuální vyčerpaná částka, nikoliv celá maximální částka, kterou si klient může půjčit (Kociánová, 2012, s. 26).

Kreditní karta

Také kreditní karty, které již byly zmíněny v kapitole bezhotovostní peníze, spadají podle některých autorů do úvěrů. Je to z toho důvodu, že při jakékoliv platbě provedené kreditní kartou se začíná čerpat úvěr. Po určitou dobu, která je smluvně stanovená a je z pravidla 30 až 60 dní, je tento typ úvěru bezúročný. To znamená, že v bezúročném období utrácí klient pouze peníze, které si od banky skutečně půjčil a neplatí žádné úroky navíc. Často ale banky mívají limit, kolik si může klient v daném období na kreditní kartu maximálně půjčit. Pokud se kreditní karta využívá tímto způsobem a v bezúročném období, řadí se do tzv. dobrých úvěrů. Pokud se ale klient rozhodne vybrat peníze z kreditní karty v hotovosti z bankomatu, přechází tato částka automaticky do úročeného období, bez ohledu na to, že je klient stále v bezúročném období. Často jsou pak tyto výběry z bankomatu zatíženy vysokou úrokovou sazbou. Proto se doporučuje s kreditní kartou pouze platit u obchodníků a nevybírat pomocí ní hotovost. Protože mají výběry hotovosti vysoké úroky, spadá tento typ půjčky do tzv. špatných úvěrů. A samozřejmě pokud klient na konci bezúročného období nezaplatí aktuální zůstatek, přesune se neuhrazená částka automaticky do režimu úročené půjčky (Brabec, 2019, s. 32).

„Kreditní karta samozřejmě nabízí nejen možnost placení, ale i půjčování peněz. Mnohdy bývá v tomto ohledu srovnávána se spotřebitelskými půjčkami či kontokorenty na běžných účtech. Spojuje v sobě totiž obě funkce těchto dalších forem půjčování peněz. Může sloužit jak k okamžitému překlenutí dočasného nedostatku hotovosti, tak nahradit střednědobou půjčku, splácenou pravidelnými splátkami“ (Škvára, 2016, s. 48).

3.2.4 Úrok a úrokové sazby

Úrok a úroková sazba jsou dvě rozdílné věci. Úrok představuje celkovou částku, kterou klient zaplatí nebo je mu zaplácena navíc k jistině (jistina představuje celkovou zapůjčenou částku). Úrok z půjčky vždy pokrývá všechny náklady věřitele, předpokládanou inflaci v období půjčky, požadovaný zisk věřitele a také určitou část rizika, které věřiteli poskytnutím půjčky vzniká. Úroková sazba je pak vyjádřena v procentech, vychází z jistiny a představuje tak procenta, o která se dlužná částka navýší. Jinými slovy úroková sazba zvyšuje objem peněz, které byly zapůjčeny (Brabec, 2019, s. 24).

Úrokové sazby mohou být buď pevné nebo pohyblivé. Pevná sazba je po celou dobu úvěru, případně vkladu, neměnná. Pohyblivá sazba platí pouze po určitou dobu a po uplynutí takové doby se zpravidla změní. Úrokové sazby se pak také rozdělují na roční, pololetní, čtvrtletní nebo měsíční (Klínský, 2008, s. 50).

Je důležité také rozdělovat reálné a nominální úrokové sazby. Nominální úroková sazba představuje úrokovou sazbu z peněz, která je vyjádřena v penězích. Oproti tomu reálná úroková sazba je pozměněna o inflaci a vypočítá se jako rozdíl nominální úrokové sazby a míry inflace. Reálná úroková sazba říká, kolik statků či služeb si může klient za dané peníze skutečně koupit (Samuelson, 2013, s. 288).

„Základní úrokové sazby jsou určovány centrální bankou. Racionální a moderní centrální banka rozhoduje o sazbách podle inflace a případně též ekonomické aktivity a zaměstnanosti. Centrální banka by měla podporovat hospodářský růst a zaměstnanost nízkými úrokovými sazbami, které zlevňují úvěry a podporují ekonomickou aktivitu. Naopak v dobách přehřáté ekonomiky by centrální banka měla zvýšit úrokové sazby, čímž ztlumí inflační tlaky a omezí nadměrně rychlý hospodářský růst“ (Kohout, 2013, s. 194).

Nedílnou součástí úvěrů a úroků je také RPSN. RPSN, slovy roční procentní sazba nákladů, vyjadřuje procentuální podíl z dlužné částky, které klient během jednoho roku zaplatí v souvislosti se splátkami, správou úvěru a všemi dalšími poplatky (může se jednat například o poplatky za posouzení žádosti o úvěr nebo o poplatky, které se váží k uzavření smlouvy). Každá finanční instituce, která poskytuje úvěry a má licenci od ČNB je povinna údaj RPSN uvádět u všech svých úvěrových produktů. Znalost hodnoty RPSN je tak mnohdy důležitější než znalost samotného úroku, protože právě výše RPSN rozhoduje o tom, kolik klient bance skutečně zaplatí. Obecně lze říct, že čím je RPSN nižší, tím je úvěr výhodnější (Brabec, 2019, s. 27).

3.3 Rozpočtová gramotnost

„Rozpočtovou gramotnost představují kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: správu finančních aktiv (např. vkladů, investic a pojištění) a správu finančních závazků (např. úvěrů nebo leasingu). To předpokládá

v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní životní situaci“ (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12).

Vklady, investice a pojištění, které spadají pod správu finančních aktiv a úvěry, které spadají pod správu finančních závazků, byly autorkou práce rozebrány v rámci peněžní gramotnosti v kapitole 3.2. V rozpočtové gramotnosti se tak autorka zabývá pouze osobním a rodinným rozpočtem, exekucí, osobním bankrotem a dluhovou pastí.

3.3.1 Osobní a rodinný rozpočet

„Osobní nebo rodinný rozpočet je souhrn, který porovnává a sleduje vaše příjmy a výdaje za definované období, obvykle jeden měsíc. Zatímco slovo „rozpočet“ je často spojováno s omezenými výdaji, rozpočet nemusí být omezující, aby byl účinný“ (The balance, 2021).

Miroslav Škvára uvádí ve své knize Finanční gramotnost dva jednoduché způsoby, jak pochopit a zvládnout osobní rodinný rozpočet co nejlépe. Jedná se o metodu START a „Pět pé“. Metoda START říká, že osobní či rodinný rozpočet může být začátkem pro zvládnutí osobních financí a vypadá takto:

- „Sepsat své čisté příjmy
- Trochu času věnovat shrnutí svých měsíčních výdajů
- Analyzovat, zda příjmy pokrývají stávající výdaje
- Rozumově zvážit a přizpůsobit výdaje
- Třebaže vše funguje, čas od času rozpočet přehodnotit“ (Škvára, 2016, s. 117).

Metodu „Pět pé“ rodinného rozpočtu přebral Miroslav Škvára od Tomáše Bati z jeho knihy Švec pro celý svět a jedná se o:

- „Přehled nad svými výdaji
- Plán, tedy rozpočet, svých financí
- Předpoklad naplnění sledovaných cílů a závazků
- Pochopení nutnosti mít úspory
- Princip, návyk, který pomáhá předcházet a zvládnout své dluhy“ (Škvára, 2016, s. 117).

Hlavní náplň ať už osobního nebo rodinného rozpočtu tvoří vždy příjmy a výdaje. Příjmy osobního rozpočtu se nejčastěji rozdělují na dva druhy – pravidelné a nepravidelné. Mezi pravidelné příjmy patří nejčastěji mzda nebo plat, příjem ze samostatné činnosti, sociální příjmy jako jsou například sociální dávky nebo starobní důchod a další pravidelné příjmy, kterými mohou být např. příjmy z pronájmu. Mezi nepravidelné příjmy se řadí takové příjmy, které člověk s jistotou obdrží, ale jejichž výše se neustále mění nebo nejsou obdrženy vždy ve stejný čas. Jedná se například o odměny, prémie, úroky z vkladů, příjmy z cenných papírů nebo autorských práv a další. Lidé se mohou setkat ještě s jednorázovými příjmy, například z prodeje majetku, ty se ale do osobního rozpočtu nezahrnují (Klínský, 2019, s. 143).

Také výdaje je možné rozdělit na dva druhy – pevné a kontrolované. Pevné výdaje jsou takové, které se neustále opakují a je poměrně obtížné je snížit. Může se jednat například o nájemné, splátky úvěrů, hypotéky, leasingu apod. Naopak kontrolované výdaje může člověk snadněji a rychleji ovlivnit. Mezi neodkladné výdaje patří například jídlo a oblečení, které člověk ke svému životu potřebuje, ale je možné jejich nákup přizpůsobit dané životní situaci. Naopak například výdaje na zábavu či cestování je možné si v případě potřeby úplně odepřít. Stejně jako u příjmů existují také jednorázové výdaje. Zpravidla se vynakládají na delší dobu a jsou větších částek – např. nákup spotřebičů nebo auta (Klínský, 2019, s. 143).

3.3.2 Exekuce

„Nejhorším výsledkem špatného hospodaření nebo neštěstí, které člověka potká, je, když nemůže své závazky dlužníka uhradit a soud vyhlásí na jeho majetek exekuci. Zpravidla se nejedná o jednu půjčku nebo závazek, ale o více závazků. Člověk se tak dostane do tzv. dluhové spirály“ (Doubková, 2016, s. 83)

Exekuce je jednoduše řečeno státem povolený způsob pro vymáhání dluhů, který má svá jasně daná pravidla. Mezi pravidla exekuce patří její postup a práva a povinnosti všech zúčastněných stran včetně exekutorů. Exekuci může provádět pouze exekutor, který je určen na základě rozhodnutí soudu. Exekuce může vzniknout pouze ve chvíli, kdy existuje nesplacený dluh. Aby se mohl oprávněný neboli věřitel domáhat exekuce, musí mít tzv. exekuční titul. Tím může být jak rozhodnutí soudu, rozhodnutí rozhodce anebo smlouva s tzv. exekuční doložkou. Když soud rozhodne o exekuci, tak musí následně určit

exekutora, který bude dluh vymáhat. Existují čtyři základní způsoby provedení exekuce – srážka ze mzdy či jiných příjmů, příkázání pohledávky (to je použito ve chvíli, kdy dlužníkovi dluží třetí osoba a té je pak příkázáno, aby zaplatila exekutorovi), příkaz k výplatě z bankovního účtu a prodej movitých věcí či nemovitostí. Vše pak musí probíhat a být v souladu s exekučním řádem (Finanční vzdělávání, 2021).

3.3.3 Osobní bankrot

Osobní bankrot je také známý jako oddlužení a je to způsob, kterým se řeší úpadek. Osobní bankrot má dát dlužníkovi možnost na „nový start“ a má ho motivovat k aktivnímu splácení svých dluhů, a to alespoň do předpokládané výše 30 %. Oddlužení je nástroj státu, který ho používá pro ochranu občanů s nižšími příjmy, aby se neocitli ve velkých a dlouhotrvajících problémech. Oddlužení není řešením pro dlužníky, kteří se do svých dluhů dostali kvůli své podnikatelské činnosti. Zároveň pokud chce dlužník požádat o oddlužení, nesmí mít žádné dluhy z podnikání, ale pouze z běžné činnosti, nejčastěji provozu domácnosti. Pokud soud rozhodne o schválení oddlužení je možné využít dva způsoby oddlužení, a to buď zpeněžení majetkové podstaty nebo splátkový kalendář (Bertl, 2017, s. 106).

Vyhlášení osobního bankrotu má své výhody. Jednak je dlužníkovi odpuštěno až 70 % dluhů, nejpozději do pěti let je dlužník úplně bez dluhů, po odevzdání návrhu na oddlužení jsou pozastaveny úroky z dluhů a jednak je to také ochrana před exekutorem. Aby mohl člověk požádat o osobní bankrot, musí splnit několik podmínek a ty jsou následující – jeho závazky jsou minimálně 30 dní po splatnosti, má více jak 2 věřitele, nemá záznam v rejstříku trestů hospodářské a majetkové povahy za posledních 5 let a zároveň je schopen zaplatit buď 30 % svých závazků za 5 let, 60 % závazků za 3 roky nebo je schopen zaplatit alespoň minimální procento za 5 let. Pokud soud rozhodne o povolení osobního bankrotu, tak dlužník žije po dobu tří až pěti let pouze s životním minimem. Po ukončení bankrotu má člověk opět právo na plnou výši svého platu. Životní minimum představuje v roce 2021 v ČR 3 860 Kč (Insolvenční návrhy, 2021).

3.3.4 Dluhová past

Dluhová past, často také známá jako dluhová spirála, je stav, kdy dlužník není schopen splácet své závazky a úhradu stávajících závazků řeší pomocí dalších půjček. Tím pádem nedochází ke snižování dluhu, jak by správně mělo, ale dluh naopak neustále roste.

Dluhová past je stav, kdy zaprvé dlužník není dlouhodobě schopen splácet své závazky, za druhé již vzniklé půjčky hradí prostřednictvím nových půjček, za třetí objem celkové dluhu neustále roste a za čtvrté vznikají nové dluhy především za služby jako je např. nájem nebo energie, které není dlužník schopen zaplatit. Mezi nejčastější příčiny dluhové pasti patří například právě velké množství půjček, ale dluhovou past může způsobit také neuhrazená pokuta, ztráta zaměstnání nebo vážná dlouhodobá nemoc, rozvod či úmrtí partnera živitele rodiny nebo nízká finanční gramotnost. Dluhová past je často příčinou, která končí exekucí nebo osobním bankrotem (Srovnej.cz, 2021).

3.4 Cenová gramotnost

„Cenovou gramotnost představují kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci. Významnou složkou cenové gramotnosti je porozumění principu „ceny peněz“ v čase, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb v praktické podobě poplatků a úrokových sazeb“ (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12).

Pro pochopení cenové gramotnosti je nutné porozumět hlavním makroekonomickým ukazatelům národního hospodářství a daňovému systém, které jsou v této kapitole rozebrány. Součástí cenové gramotnosti jsou také úrokové sazby, které byly rozebrány autorkou v kapitole 3.2 peněžní gramotnosti.

3.4.1 Trh

Trhem se v ekonomice nazývá prostor, kde se směňují statky a peníze. Zároveň je to také místo, kde se střetává nabídka a poptávka. Podstatou trhu je vždy směna, během které dochází k vytváření ceny (cena je samostatnou kapitolou níže). Podle předmětu je možné trhy rozdělit na trh statků a služeb, trh práce a finanční trh. Trhy je možné rozdělit podle geografického hlediska na místní, národní a světové. Dále můžeme trh rozdělit také podle množství výrobců na individuální, dílčí a agregátní. Na trhu působí tři subjekty – domácnosti, firmy a stát (Škvára, 2016, s. 59).

3.4.2 Cena

„Každé zboží a každá služba mají svoji hodnotu. Ta je dána jednak skutečnou hodnotou práce a materiálu, které byly použity při výrobě nebo poskytování služby,

a jednak vzácností. Pokud je něčeho málo, je to prostě drahé, i když se nám může skutečná hodnota zdát mnohem nižší“ (Doubková, 2016, s. 20).

Cena výrobků je vždy určována jak snahou kupujících, tak prodávajících po co nejefektivnějším nákupu. Zájmy obou skupin jsou ale zcela protikladné. Proto musí na trhu vzniknout rovnovážný bod, ve kterém se poptávka a nabídka střetnou a jsou v rovnováze. V rovnovážném bodě se pak nachází také rovnovážná cena. Pro poptávku je typické, že čím vyšší je cena, tím menší množství budou lidé ochotni si koupit. Poptávka je ovlivněna nejen cenou zboží, ale také průměrným příjmem spotřebitelů, velikostí daného trhu, dostupností srovnatelného zboží, subjektivními vlivy nebo specifickými faktory. Pro stanovení ceny existuje mnoho strategií, které se buď týkají nových výrobků nebo všech ostatních výrobků. U nového výrobku se nejčastěji používají dvě strategie – skimming a pronikání na trh. Skimming se využívá pro úplně nové výrobce, které zákazník zatím nezná, kteří nemají žádnou konkurenci a jsou odlišní. Cena se většinou stanoví vysoká, protože se nepředpokládá, že se v brzké době dostane na stejný trh jiná firma a elasticita poptávky tak bude nízká. Strategie stanovení ceny pronikáním na trh se používá pro nový výrobek, u již známého výrobce. Cena se stanovuje nízká, mnohdy ani nepokryje náklady, protože se předpokládá, že zákazník je citlivý na snížení ceny. Strategie stanovení ceny u ostatních výrobků může být stanovena například jako cena ve výrobních skupinách, která se dále rozděluje podle třídy, skupiny nebo značky nebo se ceny určují tak, aby vznikly určité rozdíly v rámci jedné výrobní skupiny atd. Často je používána také strategie psychologického přístupu jako je například uvedení ceny bez DPH, baťovské ceny, umělé slevy, velké nápisy “snížená cena“ apod. Často bývají ceny stanoveny také diskriminačně, kdy se cena přizpůsobí určitému segmentu, ale náklady zůstávají stále stejné (Škvára, 2016, s. 68).

Cenu výrobku nebo služby tvoří zejména cena materiálu, práce zaměstnance, zisk firmy, daň, kterou firma musí zaplatit (u všeho zboží je to DPH, u alkoholu nebo benzínu je spotřební daň), finanční náklady, marketingové náklady, náklady na přepravu a distribuci atd. (Doubková, 2016, s. 21).

3.4.3 Inflace

Inflace se označuje jako nárůst celkové cenové hladiny, jejímž následkem je snižování kupní síly peněz. Kupní síla peněz se pak mění v závislosti na vývoji cenové

hladiny. S inflací se také často pojí pojem cenová stabilita, která představuje stagnující cenovou hladinu, kdy cenová hladina ani neroste ani neklesá. Pokud dochází ke zrychlování inflace, nazývá se tento jev akcelerující inflace, pokud dochází ke zpomalování inflace, jedná se o dezinflaci. Opakem inflace je deflace, kdy dochází ke snížení cenové hladiny a jejím výsledkem je zvyšování kupní síly peněz. Inflace se nejčastěji měří podle tří cenových indexů – indexu spotřebitelských cen (CPI), cenový index výrobců (PPI) a implicitní cenový deflátor (IPD) často také nazývaný deflátor HDP. Cenové indexy mají vypovídající hodnotu, co se týče vývoje cenové hladiny. Je ale důležité znát také míru inflace, která představuje procentuální změnu celkové cenové hladiny za určité období. Míra inflace se vypočítá jako rozdíl cenového indexu běžného a základního období, který je vydělený cenovým indexem základního období a výsledek je pak vynásoben stem. Inflaci je také možné rozdělit do tří stupňů – plíživá, pádivá a hyperinflace. Plíživá nebo také mírná inflace se vyvíjí poměrně mírným a stabilním tempem, je nejčastěji jednociferná, tzn. že je nižší než 10 % a jedná se o inflaci přijatelnou. Pádivá inflace má dvou až třiciferná čísla, nejčastěji vzniká v situacích s velkými ekonomickými a sociálními náklady a je považována za inflaci nepřijatelnou. Hyperinflace je troj a víceciferná a jedná se v podstatě o zhroucení finančního systému dané země. Peníze ztrácejí svou hodnotu a přechází se tak k naturální směně. Za ideální výši inflace se považuje nárůst cenové hladiny za rok o 2–3 % (Jurečka, 2017, s. 564).

3.4.4 HDP

HDP je zkratka pro hrubý domácí produkt, který je tvořen součtem peněžních hodnot finálních výrobků a služeb, které byly vyprodukovány během jednoho roku pomocí výrobních faktorů umístěných v konkrétní zemi (bez ohledu na to, kdo tyto faktory skutečně vlastní). HDP je jedním z nejdůležitějších ukazatelů ekonomiky, protože ukazuje výkonnost ekonomiky jednotlivých států. HDP se rozděluje na nominální a reálné. Zatímco nominální HDP se počítá s běžnými cenami, reálné HDP se počítá se stálými cenami. Běžné ceny jsou takové, které převažují na trhu v době, za kterou se HDP počítá. Stálé ceny jsou pak takové, které jsou očištěny od změn. Pro ekonomy jsou důležitější stálé ceny, protože pomocí nich vidí skutečnou hodnotu HDP, která není ovlivněna změnami cen nebo inflací. Rozdíl mezi nominálním a reálným HDP se nazývá deflátor HDP. HDP je možné počítat třemi způsoby – výdajovou, důchodovou a produkční metodou. Výdajová

metoda se vypočítá jako součet výdajů domácností, podniků, vlády a čistých vývozů. Důchodová metoda se vypočítá jako součet mezd, čistých úroků, zisků firem, rent, amortizace, nepřímých daní, od kterých se následně odečtou subvence. Produkční metoda se pak vypočítá jako součet produkce a daně z produktů, od kterých je odečtena mezipotřeba a dotace na produkty (Jurečka, 2017, s. 77).

3.4.5 Nezaměstnanost

„Míra nezaměstnanosti podle ekonomické teorie vyjadřuje procentuální podíl nezaměstnaných na ekonomicky aktivním obyvatelstvu“ (Brčák, 2018, s. 38).

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo neboli pracovní síla je součet všech zaměstnaných a nezaměstnaných osob, které ale práci aktivně hledají. Za nezaměstnané se považují osoby, které nemají práci, ale aktivně jí vyhledávají během posledních čtyř týdnů a jsou schopny nastoupit do 14 dnů. Nezaměstnaní, kteří práci aktivně nehledají, jsou zařazeni do neaktivních obyvatel. Kromě nich tam patří také děti, důchodci a studenti. Zaměstnaný je každý, kdo má placenou práci, včetně těch, kteří jsou nemocní, na dovolené nebo ve stávce. Nezaměstnanost může být buď rovnovážná nebo nerovnovážná. Rovnovážná nezaměstnanost vzniká ve chvíli, kdy se lidé stanou dobrovolně nezaměstnanými, když mění práci nebo se rozhodnou přestat pracovat. Někdy bývá rovnovážná nezaměstnanost nazývaná jako frikční nezaměstnanost. Nerovnovážná nezaměstnanost nastává ve chvíli, kdy ekonomika nebo trh práce nefungují tak jak mají, a mnoho lidí, kteří jsou ochotni pracovat, se tak ocitá bez práce z důvodu nedostatku pracovních míst. Typickým příkladem nerovnovážné nezaměstnanosti je strukturální a cyklická nezaměstnanost. Zatímco strukturální nezaměstnanost vzniká ve chvíli, kdy roste poptávka po novém druhu práce, zároveň klesá poptávka po stávající práci a nabídka se ještě nestihla přizpůsobit, cyklická nezaměstnanost vzniká tehdy, když klesne celková poptávka po pracovní síle v důsledku poklesu hospodářského cyklu (Samuelson, 2013, s. 373 a s. 595).

3.4.6 Daňový systém

Daňový systém v České republice je tvořen daněmi přímými a nepřímými.

Přímé daně

U přímých daní je vždy jasně specifikovaná osoba, která bude daň platit. Plátce a poplatník je tatáž osoba. Přímé daně se dále dělí na příjmové a majetkové. Do

příjmových patří daň z příjmu fyzických osob a daň z příjmu právnických osob. Majetkové daně se dále dělí na pravidelné a nepravidelné. Do pravidelných patří daň z nemovitosti a silniční daň. Do nepravidelných patří daň dědická a daň darovací. Dříve sem patřila také daň z nabytí nemovité věci, ta ale byla v roce 2020 zrušena (Škvára, 2016, s. 69).

Nepřímé daně

U nepřímých daní není možné předem určit, kdo bude daň skutečně platit – tedy poplatníka. Předem známá je pouze osoba, která danou daň odvádí státu – tedy plátce. Nepřímé daně se dělí na universální a selektivní. Univerzální daní je DPH neboli daň z přidané hodnoty. Do selektivních daní pak patří spotřební daň a daň ekologická. Do ekologických daní patří například poplatky za znečištění vzduchu či vody nebo poplatky za odpad (Škvára, 2016, s. 69, 70).

Daň z přidané hodnoty

DPH se platí při nákupu téměř všeho zboží a služeb. DPH odvádí dodavatelé a registrovaní plátci, kteří si ji ale vždy započítají do ceny pro své odběratele a spotřebitele. Plátcem DPH je možné se stát buď dobrovolně nebo povinně ze zákona. Aktuálně existují v ČR tři sazby DPH – základní 21 %, první snížená 15 % a druhá snížená 10 %. Základní sazba se používá nejčastěji. První snížená se používá například u potravin a nealkoholických nápojů, zdravotní a sociální péče, ubytovací služby, kulturní, umělecké a sportovní činnosti a mnohá další. Do druhé snížené sazby pak patří tištěné knihy s reklamou pod 50 % plochy, léky nebo kojenecká výživa a potraviny pro malé děti (Podnikatel.cz, 2021 a iÚčto.cz, 2021).

3.5 Další druhy gramotnosti

S finanční gramotností jsou také velice úzce spojeny ještě další tři druhy gramotnosti. Jedná se o gramotnost numerickou, informační a právní. Všechny tři typy jsou v této kapitole rozebrány.

3.5.1 Numerická gramotnost

Autor knihy Finanční gramotnost Miroslav Škvára říká, že „*numerická gramotnost je schopnost získávat, používat a interpretovat matematické informace a myšlenky a komunikovat o nich s cílem aktivně se vyrovnávat s matematickými nároky rozmanitých*

situacích dospělého života. Numericky gramotné jednání zahrnuje zvládání situace nebo řešení problému v kontextu skutečného života reakcí na matematický obsah, tj. číslo, tvar, závislost, symboly, vzorce, grafy a tabulky a texty“ (Škvára, 2016, s, 129).

Autor ve své knize do této kapitoly zařadil úrok a typy úročení, spoření a spořicí produkty, které byly autorkou této práce rozebrány již v rámci peněžní gramotnosti v kapitole 3.2.

Jiná definice numerické gramotnosti zní takto: *„Numerická gramotnost je schopnost používat základní matematické dovednosti v každodenním životě a schopnost používat čísla k řešení problémů nebo hospodaření s financemi. Numerická gramotnost, která jde ruku v ruce s finanční gramotností, znamená zejména pochopení grafů, diagramů a dat, používání logiky a řešení problémů“ (Gaspésie literacy council, 2021).*

3.5.2 Informační gramotnost

„Informační gramotnosti pro potřeby aplikace ve finanční gramotnosti je souhrn schopností a znalostí člověka přijímat, chápat a vyhodnocovat informace z hlediska jejich hodnověrnosti, účelovosti a reálné informační hodnoty“ (Noveský, 2009, s. 108).

eGovernment

Pojem eGovernment vznikl v České republice v roce 2006 a představuje systém prostředků informačních a komunikačních technologií. Hlavním cílem eGovernmentu bylo zjednodušení jak komunikace mezi úřady a občany, tak také mezi úřady navzájem. Součástí eGovernmentu je Czech POINT, systém základních registrů, datová schránka a elektronický podpis (Škvára, 2016, s. 140).

Czech POINT

Czech POINT neboli Český podací ověřovací informační národní terminál, je systém, který zjednodušil komunikaci mezi státem a občanem z jednoho místa tak, aby „obíhala data, ne občan“. Cílem tohoto projektu je jednodušší získávání a ověřování dat jak z veřejných, tak neveřejných informačních systémů, úřední ověřování dokumentů či listin atd. Mezi základní dokumenty, které lze přes Czech POINT získat, patří například výpis z Katastru nemovitostí, výpis z Rejstříku trestů, výpis z bodového hodnocení řidiče, výpis z Živnostenského rejstříku a mnohá další (Noveský, 2009, s. 126).

Systém základních registrů

Hlavním smyslem systému základních registrů je zajistit efektivní, zabezpečenou a zřetelnou výměnu tzv. referenčních údajů, které jsou vždy zároveň aktuální a přesné. Do základních registrů patří Registr osob, Registr obyvatel, Registr územní identifikace, adres a nemovitostí a Registr práv a povinností (Škvára, 2016, s. 141).

Datová schránka

Datová schránka představuje tzv. elektronické úložiště. To je nejčastěji používáno pro doručení a provádění dalších činností vůči orgánům veřejné moci. Za správu a zřízení datové schránky odpovídá Ministerstvo vnitra. Cílem datové schránky je elektronické zjednodušení odesílání a přijímání úředních dokumentů od orgánů veřejné moci. Každý dokument, který je do datové schránky odeslán je opatřen časovým razítkem a elektronickou značkou odesílatele a majitel datové schránky ho musí nejpozději do 10 dnů otevřít, jinak se dokument považuje za převzatý. V rámci datové schránky se vždy komunikuje obecně s celým úřadem, nikoliv s jednotlivými úředníky jako je tomu při emailové komunikaci. Doručený dokument do datové schránky nabývá stejných právních účinků jako doručení do vlastních rukou (Noveský, 2009, s. 127).

Elektronický podpis

Elektronický podpis slouží jak pro komunikaci mezi úřady navzájem, tak také při komunikaci úřadu s občanem. Elektronický podpis plně nahrazuje vlastnoruční podpis na jakémkoliv dokumentu. Výhodami elektronického podpisu jsou přesné ověření identity podepisujícího, jasné a rychlé ověření integrity zprávy, zaručení nepopiratelnosti zprávy a nemožnost napodobit podpis podepisujícího (Noveský, 2009, s. 127 a Škvára, 2016, s. 145).

3.5.3 Právní gramotnost

„Právní gramotnost je souhrnem znalostí a informací z oblasti platného práva, které by měl spotřebitel mít, aby byl schopný účinně prosazovat svá práva, patřičně plnit své povinnosti a kvalifikovaně se v této pozici rozhodovat“ (Noveský, 2009, s. 358).

Souhrnem všech právních předpisů v daném státě je Právní řád. Čím důležitější předpis je, tím vyšší má tzv. právní sílu. Základním a nejvyšším zákonem, kterým se musí

všichni občané ČR řídit, je Ústava. V rámci právní gramotnosti by každý měl být schopen uzavírat a rozumět smlouvám týkajících se poskytování peněžních prostředků, ale zároveň by měl také umět řešit jejich možné následky z důvodu neplnění uvedených smluv. Mezi možné následky mohou patřit exekuce, osobní bankrot nebo dluhová past, které byly rozebrány v kapitole 3.3 rozpočtová gramotnost (Škvára, 2016, s. 148 a Noveský, 2009, s. 358).

Pod právní gramotnost je možné zařadit také ochranu spotřebitele, která je rozebrána v následující samostatné kapitole.

3.6 Ochrana spotřebitele

Spotřebitel a ochrana spotřebitele se opírají o dva zákony – zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník a zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele. Za spotřebitele je považován každý jedinec, který uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jedná jiným způsobem, a to jak mimo rozsah samostatného výkonu svého povolání, tak také mimo rozsah své podnikatelské aktivity (MF ČR, 2014).

„Cílem ochrany spotřebitele je napomoci klientům činit informovaná rozhodnutí a efektivně řešit vzniklé situace a spory. Je pravdou, že každý sám za sebe nese zodpovědnost, každý svéprávný občan v naší společnosti má právo se rozhodovat o svém chování a finančních praktikách zcela podle svého rozhodnutí a uvážení, ale musí mít také šanci rozhodovat se na základě dostatečného množství informací, znalosti a pochopení všech relevantních údajů“ (Noveský, 2009, s. 133).

Dohled nad ochranou spotřebitele vykonávají v ČR zejména dvě instituce. Na finančním trhu dohlíží na dodržování povinností dané zákonem Česká národní banka. Ta dohlíží zejména na to, zda jsou dodržovány zákazy používání jakýchkoliv nekalých obchodních praktik, zákazy diskriminace spotřebitele a zda jsou dodržována pravidla a povinnosti, která se týkají informování spotřebitele o ceně služeb a způsobu jejího stanovení. Vše, co nespadá pod finanční trh a kontrolu ČNB, má na starosti Česká obchodní inspekce (ČOI). Ta je podřízena Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR a provádí kontrolu a dozor nad fyzickými a právníckými osobami, které nabízejí, prodávají, nebo dodávají výrobky a zboží na trh, poskytují služby nebo spotřebitelské úvěry či provozují tržišť (MF ČR, 2017).

Občan ČR má v případě jakýchkoliv potíží také možnost obránit se kromě ČNB a ČOI na finanční arbitr. Ten řeší mimosoudní spory mezi občanem a vybranými finančními institucemi. Snahou finančního arbitru je vše vyřešit rychle, efektivně a hlavně bezplatně. Řízení u arbitra je vždy poskytováno bezplatně, občan si ale hradí veškeré vlastní náklady, kterými může být například poštovné. Finanční arbitr se může zabývat pouze spory, které spadají pod jeho kompetence. Jedná se zejména o problémy s platební službou, s elektronickými penězi, s úvěrem, s životním pojištěním, se stavebním spořením ale také o mnohá další. Vše, co nespadá pod kompetence finančního arbitru, se musí řešit prostřednictvím soudu (MF ČR, 2017).

3.7 Instituce zabývající se finanční gramotností v ČR

Dostupnost vzdělávání ve finanční gramotnosti v České republice se každým rokem rozšiřuje. Vzdělávání u nás nabízejí jak veřejné, tak také soukromé instituce. Hlavním dokumentem pro vzdělávání finanční gramotnosti v ČR je Národní strategie finančního vzdělávání z roku 2020, která byla oproti té původní z roku 2010 aktualizovaná. Národní strategii finančního vzdělávání vydalo Ministerstvo financí, ale na spolupráci se podílelo také Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a ČNB. V nové verzi z roku 2020 se znovu vytyčil základní směr, kterým by se mělo finanční vzdělávání v ČR v budoucnu ubírat. Výuka na základních a středních školách zůstává nadále ve stejných kolejích. Asi největší změnou je rozšíření skupiny dospělých jedinců, kterých se bude finanční vzdělávání také týkat. Jedná se o nezaměstnané, kteří jsou zaregistrováni na Úřadu práce ČR, příjemce pomoci v hmotné nouzi a seniory. S tím také úzce souvisí vzdělávání stávajících a budoucích pedagogů a zaměstnanců veřejného sektoru, kteří své znalosti předávají jak žákům ZŠ a SŠ, tak také výše zmíněným skupinám dospělých. Novinkou v NSFV 2.0 je pak ještě také zřízení Národního registru projektů finančního vzdělávání (Národní strategie finančního vzdělávání, 2020).

Kromě již zmíněné Národní strategie finančního vzdělání, která spadá pod Ministerstvo financí a je hlavním pilířem vzdělávání finanční gramotnosti v ČR, se finanční gramotností zabývá také Česká národní banka a OECD.

ČNB se kromě finanční gramotnosti zaměřuje současně také na gramotnost ekonomickou, protože jak sama říká „*na finančním zdraví obyvatel závisí i zdraví ekonomiky*“ (ČNB, 2021). ČNB se se svými aktivitami zaměřuje nejenom na žáky

2. stupně a studenty SŠ, ale také na širokou veřejnost. Pro školy vytvořila ČNB výukový materiál v podobě prezentace, ve které seznamuje studenty s tématy peněz, bank a osobních financí. Zároveň k prezentaci vytvořila také padesátistránkové metodické listy pro učitele, které doplňují samotnou prezentaci. Kromě prezentace nabízí ČNB pro školy na svých stránkách také užitečné odkazy, jako je například historie naší měny nebo fungování měnové politiky, kterými si žáci mohou své finanční znalosti prohloubit a otestovat. Jak pro žáky, tak ale především pro veřejnost, vytvořila v roce 2016 ČNB nový web s názvem Peníze na útěku. Smyslem projektu Peníze na útěku je naučit nejenom žáky, ale také širokou veřejnost, jak se pohybovat ve světě financí, jak si vést vyrovnaný rozpočet nebo vytvářet rezervy. Kromě rozpočtu seznamuje web Peníze na útěku lidi také se základy pojištění, půjček nebo spoření. Kromě získání obecných informací si mohou jak žáci, tak široká veřejnost, své znalosti následně ověřit pomocí kvízů, které jsou rozděleny do tří kategorií od začátečníka po experta. Mimo prezentaci a web Peníze na útěku podporuje ČNB finanční gramotnost například také prostřednictvím expozice Lidé a peníze, návštěvnickým centrem nebo outreach programem. ČNB se společně s Ministerstvem financí, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a neziskovými organizacemi podílí na projektu Ekonomická olympiáda, která je určená pro studenty středních škol, dále také na projektu Experti do škol, kdy zve do středních škol české ekonomy, kteří studenty seznamují s aktuálním děním v ekonomice a také se podílí na projektu Esej na téma finanční gramotnosti pro středoškoláky (ČNB, 2021 a Peníze na útěku, 2020).

Vzdělávání finanční gramotnosti je v ČR ovlivněno také OECD neboli Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Pod OECD spadá INFE, jinak také Mezinárodní síť finančního vzdělávání, která v lednu 2021 vydala doporučení pro zvýšení finanční gramotnosti ve všech členských státech včetně ČR. Doporučení se týkala tří hlavních oblastí, a to Národní strategie finančního vzdělávání (NSFV), sektorů finančního trhu a efektivitě projektů finanční gramotnosti. Co se týče NSFV, tak INFE především doporučuje navrhnout ji na základě náležitých dat a analýz, nastavit pravidla pro zapojení soukromého a neziskového sektoru, identifikovat hlavní cílové skupiny a obsah projektů a soustředit se na budoucí generace. U sektorů finančního trhu doporučuje INFE zejména podpořit spotřebitele ať už při rozhodování v oblasti spoření, investic a důchodů, tak také při rozhodování o úvěrech a pojištění. Pro efektivitu projektů finančního vzdělávání pak

doporučuje vytvářet projekty vždy na míru dané cílové skupině, a především vycházet z již dobře fungujících existujících projektů (MF ČR, 2021).

3.8 Charakteristika vybrané skupiny

Odpovídající znalost finanční gramotnosti u studentů VŠ je velice důležitá z hlediska finanční budoucnosti nejenom pro studenty samotné, ale také pro ekonomiku České republiky. Vysokoškolský student bude totiž v nejbližší době dosahovat produktivního věku a nastupovat do zaměstnání a bude se tak stávat součástí české ekonomiky. Od roku 2010 dochází k postupnému úbytku studentů na VŠ. Zatímco v roce 2010 navštěvovalo vysoké školy přes 396 000 studentů, v roce 2020 už to bylo pouze 299 400 studentů. I vzhledem k poklesu počtu vysokoškolských studentů je velice důležité, aby výuka finanční gramotnosti na vysokých školách v ČR probíhala, aby byli tito studenti schopni se v budoucnosti finančně správně rozhodovat. Z celkových 299 400 studentů převažují ženy, kterých je na vysokých školách v ČR 166 200, mužů je pak 133 200. Největší zastoupení mělo v roce 2020 bakalářské studium, které studovalo téměř 60 % ze všech studentů na VŠ, následované navazujícím magisterským studiem, které studovalo 23,2 % studentů. Nejčastěji studovanými obory byly v roce 2020 obchod, administrativa a právo, které studuje zhruba 60 000 studentů. Absolventi bakalářského studia tvořili v roce 2020 51,7 % ze všech VŠ studentů, magisterské studium dokončilo 45,5 % studentů VŠ a 2,9 % pak tvořili doktorská studia. Podíl VŠ studentů mezi obyvateli ČR ve věku 20-29 let je 17,7 % a jedná se o mírný nárůst oproti roku 2019. Zároveň v roce 2020 studovalo na českých vysokých školách z celkových 299 400 studentů 16,7 % cizinců a 32,4 % studentů bylo ve věku 25+ (Český statistický úřad, 2021).

4 Vlastní práce

Praktická část diplomové práce je zaměřená na zjišťování úrovně finanční gramotnosti u studentů vysokých škol. Praktická část byla provedena prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazník byl mezi vysokoškolské studenty rozeslán v on-line podobě. Výzkumu se účastnili studenti vysokých škol bez ohledu na to, zda studují prezenční či kombinovanou formu studia.

Dotazník byl publikován v období 3. října – 14. listopadu 2021. Celkově vyplnilo dotazník 263 respondentů.

Dotazník je rozdělen do dvou částí. První část je tvořena sociodemografickými otázkami, druhá část se pak zaměřuje na zjišťování znalostí respondentů z finanční gramotnosti.

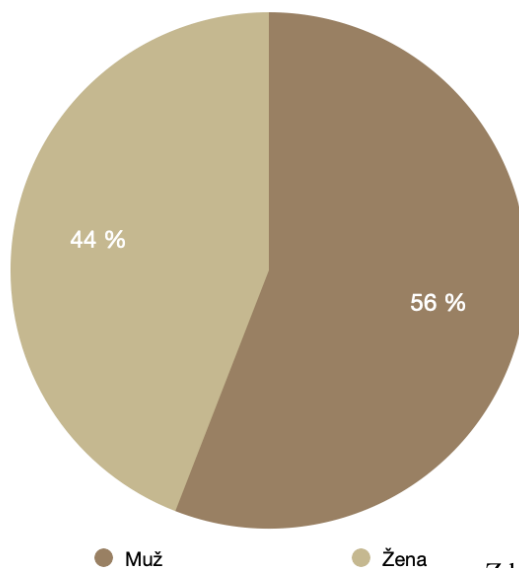
4.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazník obsahoval 45 otázek. První čtyři otázky byly zaměřeny na zjištění identifikačních údajů, zbylých čtyřicet jedna otázek bylo zaměřeno na zjištění úrovně znalostí finanční gramotnosti jednotlivých respondentů.

4.1.1 Pohlaví respondentů

Z celkového počtu 263 respondentů se průzkumu zúčastnilo více mužů, konkrétně 147 mužů a 116 žen. Z uvedeného vzorku respondentů tedy vyplývá, že dotazník vyplnilo 55,89 % mužů a 44,11 % žen, jak je možné vidět v grafu č. 1.

Graf 1 Pohlaví
Pohlaví

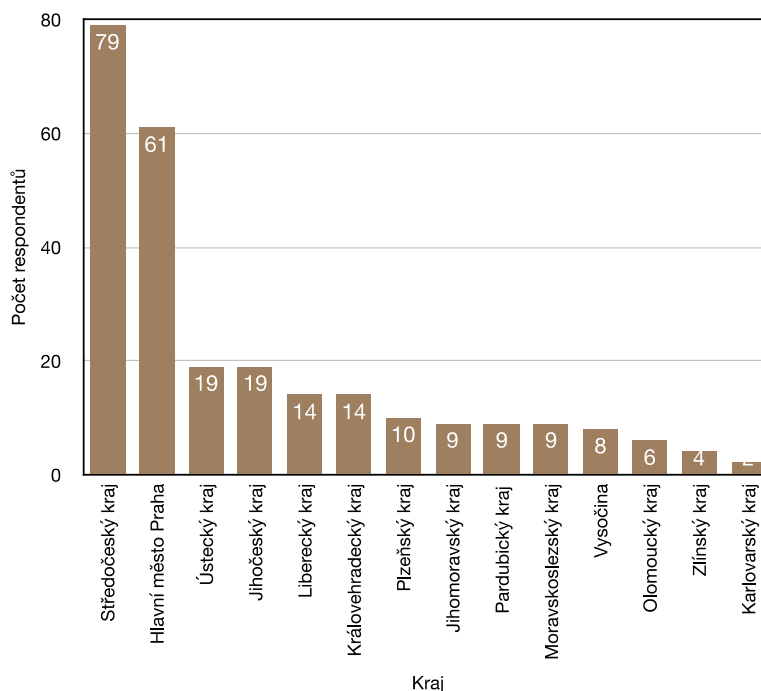

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.2 Trvalé bydliště respondentů

Druhá otázka dotazníku byla zaměřena na trvalé bydliště respondentů. Z každého kraje v ČR byli alespoň dva respondenti. Největší zastoupení měly Středočeský kraj s 79 respondenty (tj. 30,04 %) a Hlavní město Praha s 61 respondenty (tj. 23,19 %). To je způsobeno především tím, že dotazník byl z velké míry rozeslán mezi studenty ČZU. Shodně pocházelo 19 respondentů (tj. 7,22 %) z Jihočeského a Ústeckého kraje, 14 respondentů (tj. 5,32 %) z Libereckého a Královehradeckého kraje, 9 respondentů (tj. 3,42 %) z Pardubického, Jihomoravského a Moravskoslezského kraje. Z Plzeňského kraje pocházelo 10 respondentů (tj. 3,8 %). Nejmenší zastoupení měl kraj Karlovarský, kde se dotazníkového šetření účastnili pouze 2 respondenti (tj. 0,76 %).

Graf 2 Trvalé bydliště respondentů
V jakém kraji je Vaše trvalé bydliště?

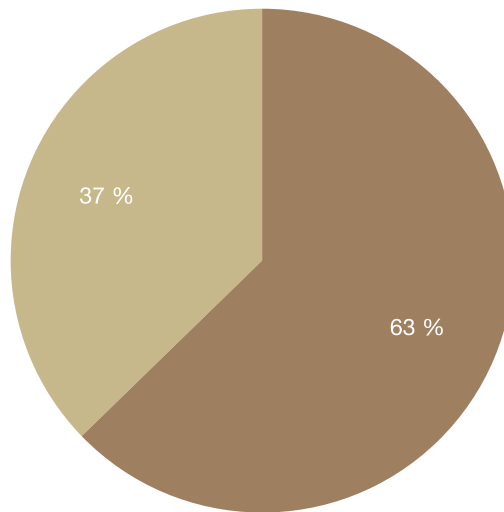

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.3 Typ vysoké školy

Ve třetí otázce byl zkoumán typ školy, kterou respondenti studují. Z celkových 263 respondentů studuje vysokou školu s ekonomickým zaměřením celkem 165 respondentů, konkrétně tedy 62,74 %, a vysokou školu s neekonomickým zaměřením studuje 98 respondentů, tedy 37,26 %, jak je vidět z grafu č.3.

Graf 3 Typ vysoké školy
Jaký typ školy studujete?

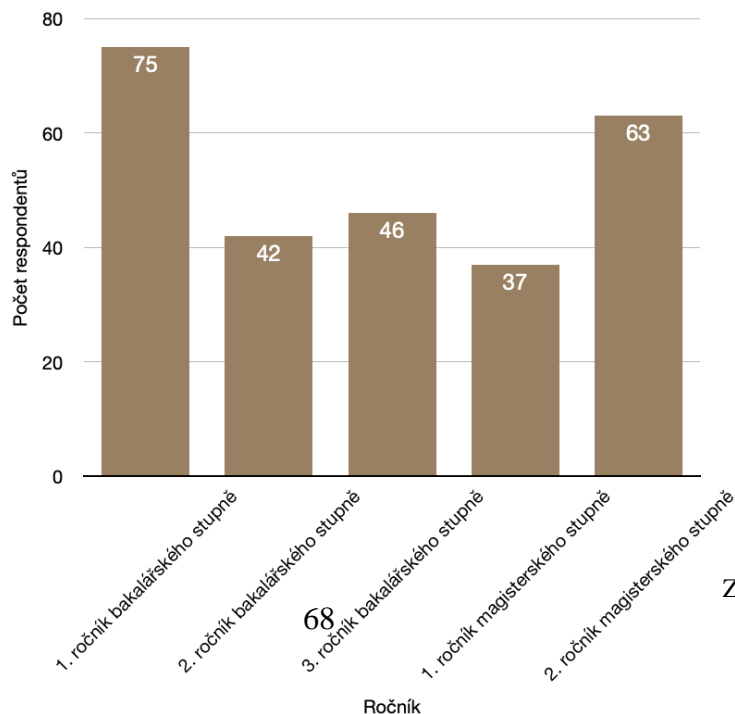
● Vysoká škola ekonomického směru
● Vysoká škola neekonomického směru

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.4 Ročník vysoké školy

Po typu vysoké školy se autorka respondentů dále ptala, jaký ročník vysoké školy momentálně studují. Nejvíce respondentů momentálně studuje 1. ročník bakalářského stupně, konkrétně 75 respondentů (tj. 28,52 %). Následuje 2. ročník magisterského stupně studia, který studuje 63 respondentů (tj. 23,95 %). Zbylé tři typy studia byly poměrně vyrovnané, přesto 3. ročník bakalářského studia studuje 46 respondentů (tj. 17,49 %), 2. ročník bakalářského studia 42 respondentů (tj. 15,97 %) a nejmenší zastoupení má v tomto dotazníkovém šetření skupina respondentů studující 1. ročník magisterského studia s 37 respondenty (tj. 14,07 %).

Graf 4 Ročník vysoké školy
Jaký ročník vysoké školy momentálně studujete?

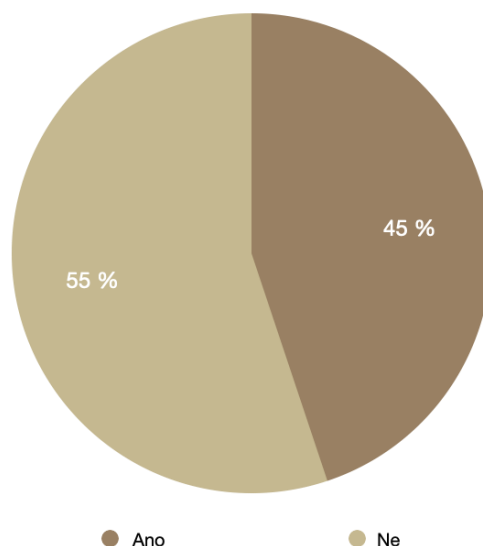

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.5 Výuka finanční gramotnosti

Po sociodemografických otázkách následovaly otázky týkající se znalostí finanční gramotnosti. Na otázku, zda se respondent setkal s výukou finanční gramotnosti ve škole, odpovědělo 118 respondentů (tj. 44, 87 %), že ano, zbylých 145 respondentů (tj. 55,13 %) se doposud s výukou finanční gramotnosti ve škole nesetkalo. Jak vyplývá z grafu, tak víc jak polovina studentů se do chvíle vyplnění dotazníku s finanční gramotností na škole nesetkala. Vzhledem k tomu, že se jedná již o vysokoškolské studenty, je takto vysoký podíl záporných odpovědí poměrně alarmující.

Graf 5 Výuka finanční gramotnosti
Setkal/a jste se doposud ve škole s výukou finanční gramotnosti?

Zdroj: vlastní zpracování

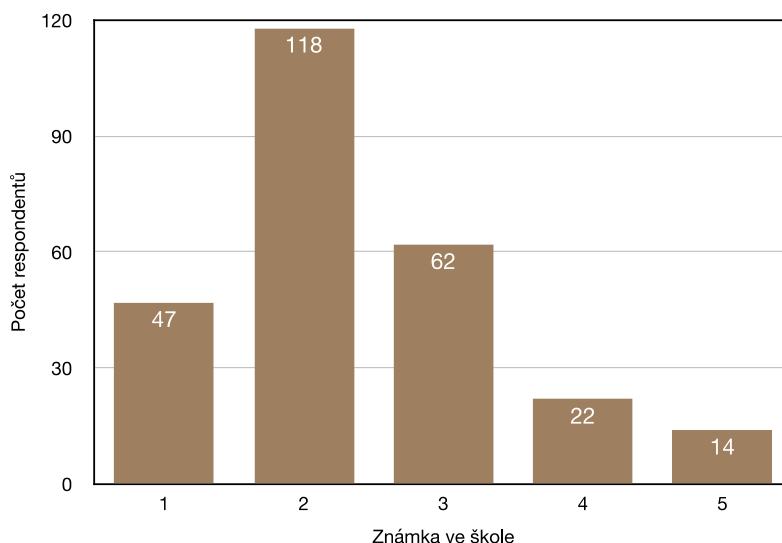
4.1.6 Ohodnocení znalostí finanční gramotnosti

U otázky „Jak byste ohodnotil/a svou znalost finanční gramotnosti známkou jako ve škole“ vybírali respondenti z pěti možností. Jednička znamenala výbornou znalost v rámci finanční gramotnosti, pětka naopak znamenala nedostatečnou znalost finanční gramotnosti. „Výborně“ ohodnotilo svou znalost 47 respondentů, tj. téměř 18 %. Největší zastoupení měla odpověď „Velmi dobré“ s 118 respondenty, tedy s téměř 45 %. Druhou nejčastější odpovědí byla odpověď „Dobře“, kterou zvolilo 62 respondentů, tedy zhruba 23,5 %. Odpověď „Dostatečně“ zaškrtno 22 respondentů, tj. 8, 37 %. Nejmenší počet respondentů, tedy 14, zvolilo na otázku týkající se jejich znalostí finanční gramotnosti odpověď „nedostatečný“. Z této otázky a následně grafu č. 6 je tedy patrné, že přestože víc jak 55 %

respondentů neprošlo výukou finanční gramotnosti, tak se víc jak 62 % z nich domnívá, že má znalosti z finanční gramotnosti na úrovni výborné a velmi dobré. Z toho tedy vyplývá, že přestože víc jak polovina respondentů neprošla ve škole výukou finanční gramotnosti, dokáže se 62 % z nich v této problematice přesto orientovat, pravděpodobně díky získání znalostí prostřednictvím samostudia.

Graf 6 Ohodnocení znalosti finanční gramotnosti

Jak byste ohodnotil/a svou znalost finanční gramotnosti známkou jako ve škole?

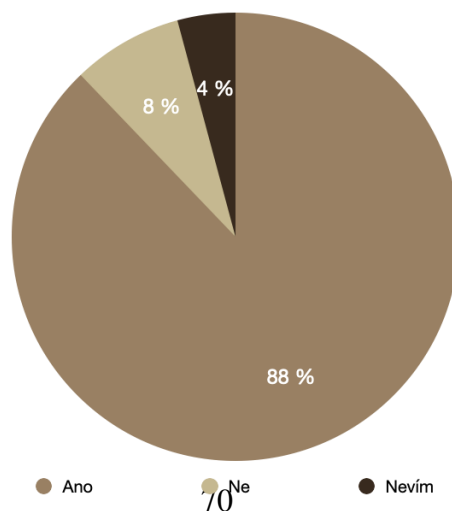
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.7 Přehled o financích

Otázka č. 7 se respondentů dotazovala na to, zda si myslí, že mají přehled o svých financích. Drtivá většina respondentů, tj. téměř 88 %, konkrétně pak 231 respondentů, odpověděla, že o svých financích přehled mají. 21 respondentů naopak uvedlo, že o svých financích přehled nemají. 11 respondentů pak neví, zda má o svých financích přehled či nikoliv.

Graf 7 Přehled o financích

Myslíte si, že máte přehled o svých financích?

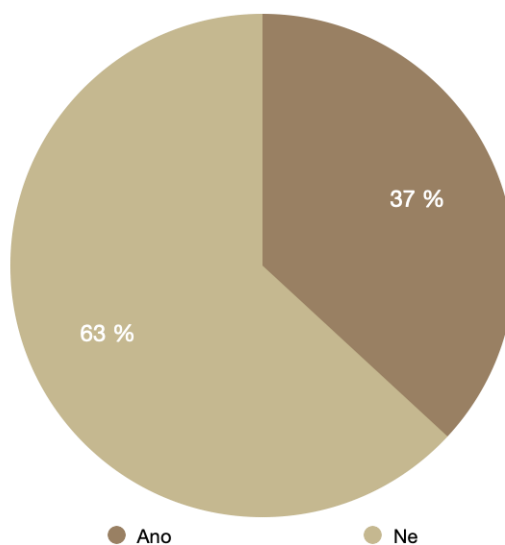

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.8 Měsíční rozpočet

Po otázce týkající se přehledu financí následovala otázka týkající se měsíčního rozpočtu. Více než 63 % respondentů uvedlo, že si měsíční rozpočet netvoří. Zbýlých téměř 37 % si naopak rozpočet vytváří. V následujících dvou otázkách se autorka respondentů ptala, z jakého důvodu si buď tvoří nebo netvoří rozpočet.

Graf 8 Měsíční rozpočet
Tvoříte si svůj měsíční rozpočet, tedy přehled příjmů a výdajů?

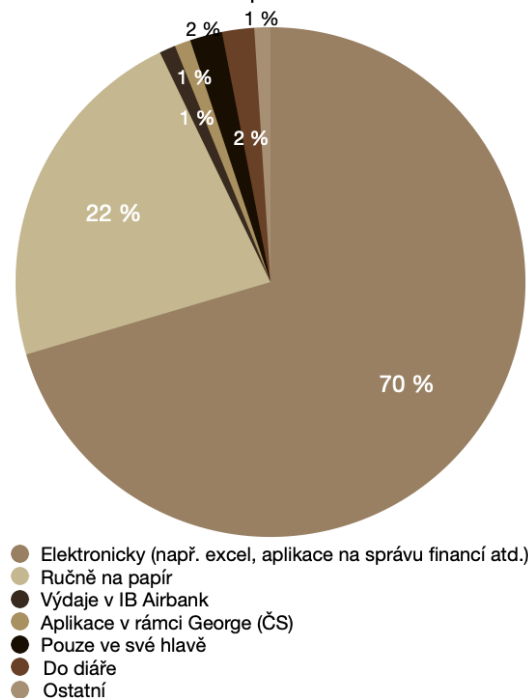
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.9 Měsíční rozpočet – ano

Celkem 97 respondentů, tedy již zmiňovaných 37 %, si svůj měsíční rozpočet vytváří. Z tohoto počtu si 69 respondentů (tj. 69,7 %) vytváří rozpočet elektronicky. To znamená, že k vytvoření svého rozpočtu využívají např. excel, aplikace pro správu financí a jiné. Druhou nejpočetnější odpovědí bylo vytváření rozpočtu ručně na papír, kdy tuto odpověď zvolilo 22 respondentů (tj. 22,22 %). Mezi dalšími odpověďmi bylo také jednou sledování financí v aplikaci George, který je internetovým bankovníctvím České spořitelny, a jednou sledování výdajů v aplikaci IB od společnosti Air Bank, protože respondent podle jeho slov platí pouze kartou. Další tři odpovědi si byly velice podobné, protože všichni tři respondenti uvedli, že mají zatím poměrně málo nákladů i příjmů, a tak si rozpočet vytváří pouze ve své hlavě. Jeden respondent odpověděl doslova takto: „Bydlím sám, takže dostávám od rodičů každý měsíc výživné. Mám nastavené trvalé příkazy na fixní náklady a spořicí účty. Zbytek měsíce si nechávám volnou ruku s tím, že

pravidelně kontroluji stav účtu. Až mi znovu přijdou peníze od rodičů, přebytek z minulého měsíce si převedu na spořicí účty a nový měsíc financuji pouze z výživného na daný měsíc“. Zbýlí dva respondenti uvedli, že si své příjmy a výdaje zapisují do diáře.

Graf 9 Měsíční rozpočet - ano
Pokud ano, jakým způsobem vytváříte Váš rozpočet?

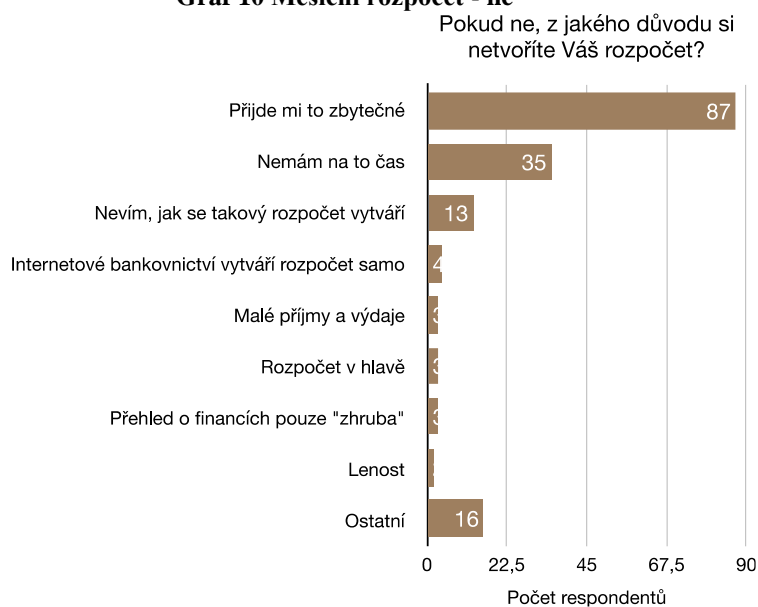
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.10 Měsíční rozpočet – ne

U této otázky byl, na rozdíl od předešlé otázky, výběr odpovědí poměrně různorodý. Z celkem 263 respondentů jich 166 (tj. 63,12 %) odpovědělo, že si svůj měsíční příjem netvoří. Z tohoto počtu přijde 87 (tj. 52 %) z nich zbytečné si měsíční rozpočet vůbec tvořit. 35 respondentů (tj. téměř 21 %) tvrdí, že na sestavování rozpočtu nemá čas a 13 respondentů (tj. téměř 8 %) vůbec neví, jak se měsíční rozpočet vytváří. Mezi další častý důvod, který uvedli celkem čtyři respondenti bylo to, že jim jejich internetové bankovníctví samo dělá přehled příjmů a výdajů, a tak již nemají potřebu si tvořit další rozpočet. Další častou odpovědí, a vzhledem ke skupině respondentů velice pochopitelnou, bylo, že respondent zatím není finančně nezávislý, protože jako student zatím nemá příliš velké příjmy a výdaje a často ještě bydlí u svých rodičů. Tři respondenti dále uvedli, že mají zatím poměrně malé výdaje, a tak se zatím nevyplatí vytvářet si rozpočet Tři další respondenti téměř shodně uvedli, že mají svůj rozpočet v hlavě a nepotřebují si ho tedy

vůbec vytvářet. Další tři respondenti pak uvedli, že mají o svých financích přehled jenom zhruba. Dva respondenti dále uvedli, že důvodem netvoření měsíčního rozpočtu je lenost. Další odpovědí jednoho z respondentů bylo, že si vždy našetří na to, co chce, nemá tak žádné zbytečné výdaje a vždy si nějaké peníze ušetří. Dva respondenti také téměř shodně uvedli, že si vše počítají pouze v hlavě a jakékoliv přebytky peněz pak dávají do investic. Přestože se tato otázka týkala toho, proč si respondent nevytváří svůj měsíční rozpočet, poměrně často se objevila odpověď, že má přehled o svých financích v hlavě nebo v internetovém bankovníctví. Přestože se nejedná o klasický rozpočet, tak je i tak možné brát tyto odpovědi pozitivně, protože respondenti přeci jenom přehled o svých financích určitým způsobem mají.

Graf 10 Měsíční rozpočet - ne

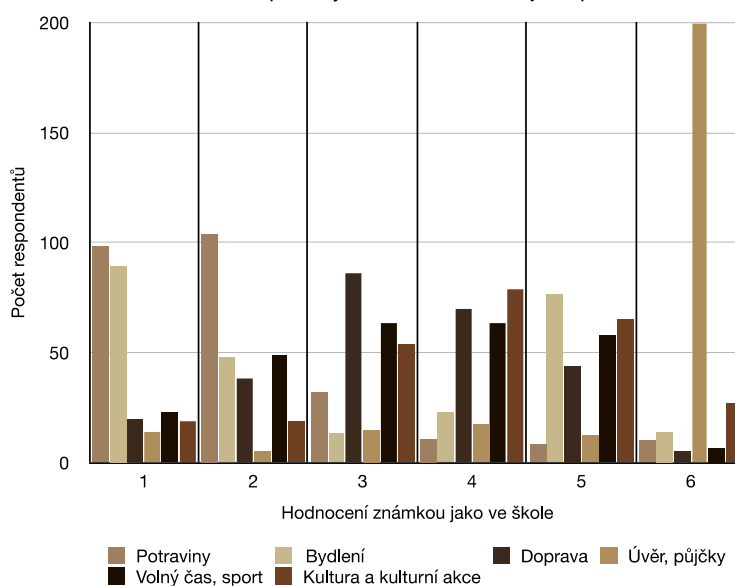
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.11 Měsíční útrata dle jednotlivých položek

V návaznosti na měsíční rozpočet autorku práce zajímalo, za které položky utratí respondenti nejvíce peněz během jednoho měsíce. Hodnotilo se to podobně jako známkování ve škole. Jednička znamenala nejvyšší výdaj, šestka naopak nejnižší výdaj. Jak vyplývá z grafu č. 11, více než 200 respondentů označilo potraviny jedničkou nebo dvojkou, tedy že jsou to pro ně nejvyšší výdaje. U položky bydlení byly nejvíce zastoupeny dvě hodnocení – jednička a pětka. Poměrně veliký rozdíl v označení může plynout z toho, zda již respondent bydlí samostatně a vynakládá část svých nákladů na bydlení nebo respondent bydlí stále v jedné domácnosti s rodiči, a tak nemá příliš velké

náklady na bydlení. U položky doprava zvolilo přes 156 respondentů jako hodnocení trojku a čtyřku. Útrata za dopravu bude pravděpodobně z velké části ovlivněna tím, zda se jedná pouze o studenta nebo studenta se zaměstnáním, z jaké dálky a čím respondent dojíždí do svého zaměstnání či školy. U položky úvěr a půjčky respondenti téměř jednohlasně zvolili šestku, tedy že za tuto položku utratí nejméně peněz. To není u pozorované skupiny respondentů nijak překvapivé, protože se jedná o studenty VŠ, kteří pravděpodobně ještě úvěr ani půjčku řešit nemuseli. Položka volný čas a sport měla ze všech položek nejrovnoměrnější rozdělení. Dvojku, trojku, čtyřku nebo pětku zvolilo od 18 % do 24 % respondentů. To opět vyplývá z toho, že se jedná o studenty VŠ a každý má jiné priority vzhledem k tomu, zda je pouze studentem nebo studentem se zaměstnáním. U poslední položky kultura a kulturní akce, kam patří např. divadlo, koncert či kino, zvolilo nejvíce respondentů čtyřku, následovanou trojkou a pětkou. Z toho lze vyvodit, že pro většinu respondentů nejsou kultura a kulturní akce zanedbatelnou položkou v jejich rozpočtu.

Graf 11 Měsíční útrata dle jednotlivých položek
 Za které položky utratíte měsíčně nejvíce peněz?

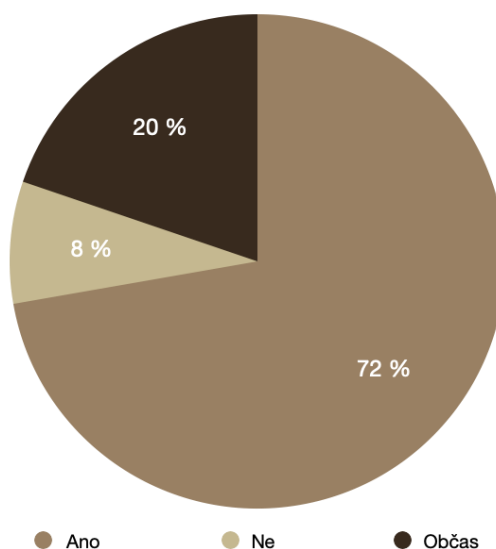
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.12 Finanční rezerva

Otázka č.12 se respondentů dotazovala, zda si respondenti odkládají část ze svých příjmů, které jim v budoucnu mohou posloužit jako finanční rezerva. Více než 70 %,

konkrétně 190 respondentů, uvedlo, že si každý měsíc určitou část ze svých příjmů uloží, aby je měli k dispozici v budoucnu jako rezervu. 52 respondentů (tj. téměř 20 %), uvedlo, že si ze svých příjmů odkládá část peněz jen občasně. Necelých 8 %, konkrétně 21 respondentů, si pak ze svých příjmů neodkládá stranou nic a nemá tak žádnou finanční rezervu.

Graf 12 Finanční rezerva
 Bez ohledu na to, zda si tvoříte měsíční rozpočet či nikoliv, odkládáte si ze svých příjmů část peněz, které Vám v budoucnu mohou posloužit jako finanční rezerva?

Zdroj: vlastní zpracování

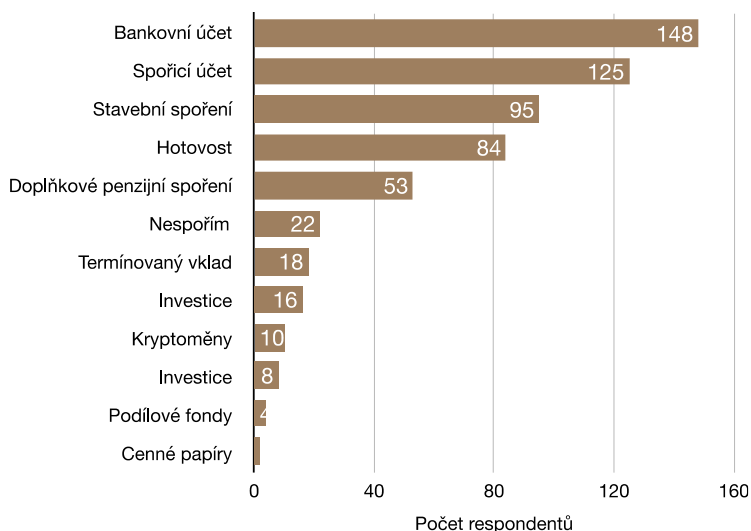
4.1.13 Způsob spoření

V návaznosti na předešlou otázku autorku diplomové práce dále zajímalo, jakým způsobem si respondenti v současné době spoří své finanční prostředky. Zde mohli respondenti zvolit více odpovědí, protože většina lidí využívá ke spoření kombinaci více způsobů. Více než 55 % respondentů využívá pro své volné peníze bankovní účet. 47,5 % respondentů používá ke spoření spořicí účet a 36 % pak stavební spoření. Téměř 32 % respondentů využívá jako způsob spoření hotovost. Velice pozitivním zjištěním bylo, že 53 respondentů (tj. 20 %), využívá jako způsob spoření doplňkové penzijní spoření. Celkem 22 respondentů vůbec nespoří a 18 respondentů využívá termínovaný vklad. Poměrně častou odpovědí, která nebyla v hlavní nabídce odpovědí, bylo spoření prostřednictvím investování – konkrétně pak akcie, kryptoměny, podílové fondy či cenné papíry. Investice jako takové si pro své spoření vybralo 16 respondentů, spoření prostřednictvím kryptoměn si zvolilo 10 respondentů a prostřednictvím akcií pak

8 respondentů. 4 respondenti uvedli jako způsob svého spoření investování do podílových fondů. Cenné papíry využívají jako způsob spoření 2 respondenti.

Graf 13 Způsob spoření

Jaký způsob spoření v současné době využíváte?

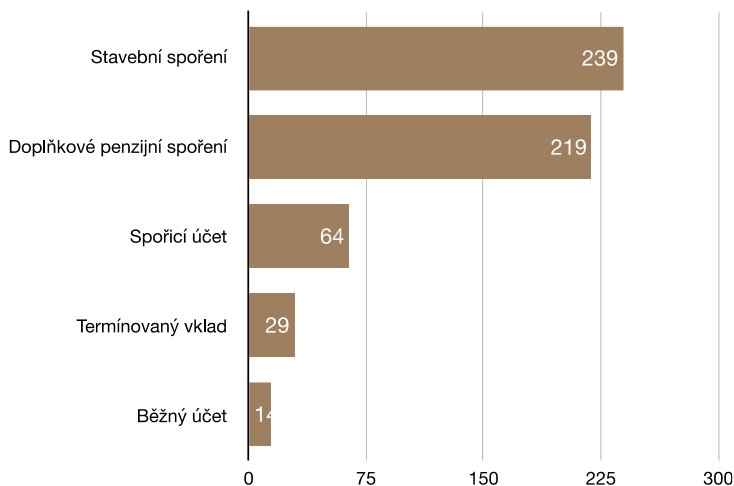
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.14 Nárok na státní příspěvek

V návaznosti na předešlou otázku týkající se spoření, se autorka respondentů dotazovala, u jakých typů spoření může klientovi vzniknout nárok na státní příspěvek. Více než 90 % respondentů uvedlo správně stavební spoření a více než 80 % pak správně uvedlo doplnkové penzijní spoření. Téměř 25 % respondentů se milně domnívá, že nárok na státní příspěvek jim vzniká také u spořicího účtu. 29 respondentů (tj. 11 %) si pak myslí, že státní příspěvek mohou získat u termínovaného vkladu a 14 respondentů (tj. 5 %) pak označilo běžný účet.

Graf 14 Nárok na státní příspěvek

U kterých typů spoření vzniká klientovi nárok na státní příspěvek?

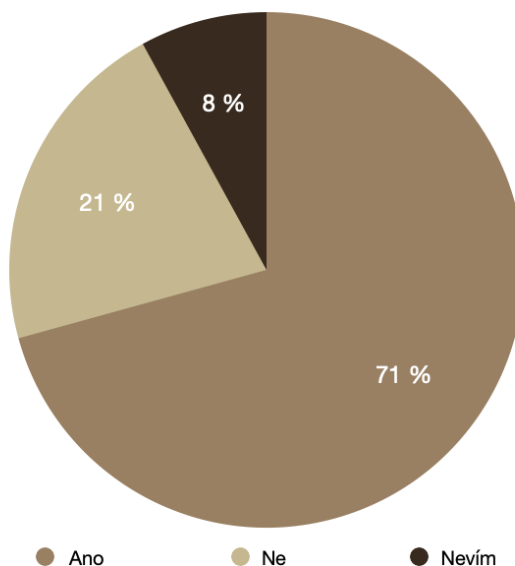

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.15 Pojištění

Součástí finanční gramotnosti je také pojištění, a tak autorku zajímalo, zda mají respondenti nějaké pojištění sjednané. Ve 186 případech mají respondenti pojištění sjednáno. 56 dotazovaných žádné pojištění nemá a 21 dotazovaných neví, zda pojištění má či nikoliv.

Graf 15 Pojištění
Máte sjednané nějaké pojištění?

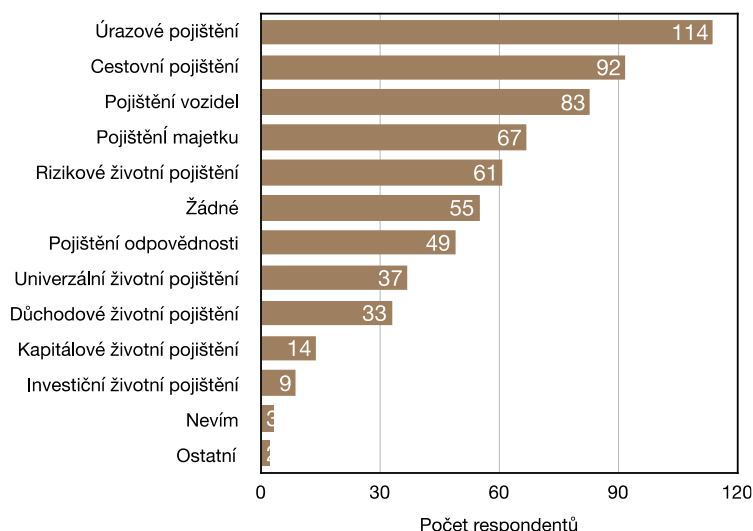
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.16 Forma pojištění

Doplňkovou otázkou u pojištění bylo zjištění, jakou formu pojištění respondenti používají. I u této otázky bylo možné zvolit více odpovědí, protože bylo velice pravděpodobné, že mohou mít respondenti sjednáno víc než jedno pojištění v danou chvíli. Mezi tři nejčastější odpovědi patřilo úrazové pojištění, které má sjednáno 114 dotazujících, cestovní pojištění, které má sjednání 92 respondentů a na třetím místě se umístilo pojištění vozidel, které využívá 83 respondentů. Dále je poměrně často využíváno pojištění majetku (67 respondentů), rizikové životní pojištění (61 respondentů) a pojištění odpovědnosti (49 respondentů). Poměrně malé zastoupení pak mají zbývající 4 formy pojištění, které měli respondenti v nabídce - univerzální životní pojištění, které využívá 37 dotazovaných, důchodové životní pojištění, které využívá 33 dotazovaných, kapitálové životní pojištění má sjednáno 14 respondentů a investiční životní pojištění pouhých 9 respondentů. Přestože v předchozí otázce zaškrtno 56 respondentů, že nemá pojištění, v této otázce možnost „žádné pojištění“ zvolilo pouze 55 respondentů. Mimo již zmíněné formy pojištění se

vyskytly ještě dva typy pojištění, které dotázaní využívají. Jedná se o pojištění osobních věcí a karty proti krádeži a pojištění platební neschopnosti. Celkem tři respondenti nakonec uvedli, že nevědí, jaké pojištění v tuto chvíli mají.

Graf 16 Forma pojištění
Jakou formu pojištění využíváte?

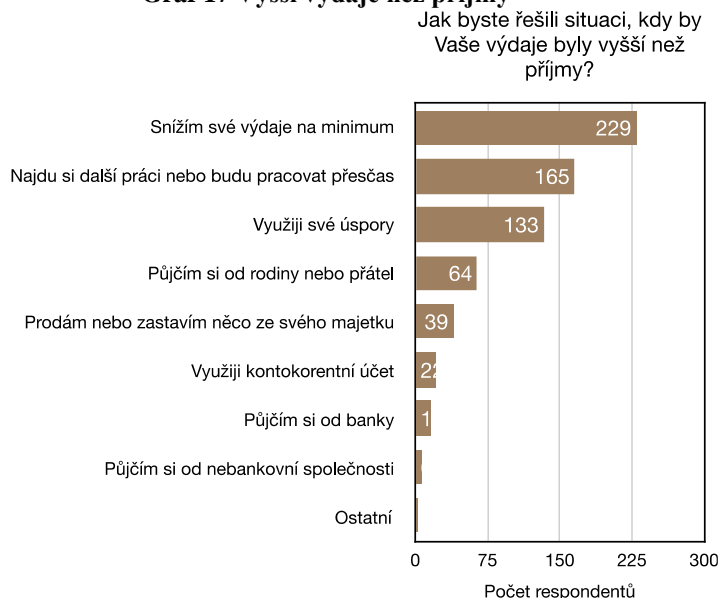
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.17 Vyšší výdaje než příjmy

Další otázka, která zkoumala znalost finanční gramotnosti, se týkala situace, kdy by výdaje respondentů byly vyšší než jejich příjmy. I zde mohli respondenti zvolit více odpovědí. Více jak 87 % respondentů uvedlo jako řešení snížení výdajů na minimum. Druhou velice častou odpovědí byla možnost, že si respondent najde další práci nebo bude v současném zaměstnání pracovat přesčas. Tuto variantu zvolilo 62,7 % respondentů. Polovina respondentů by v případě vyšších výdajů využila své úspory a zhruba čtvrtina by si na financování vyšších nákladů půjčila finance od rodiny či přátel. Zhruba 15 % respondentů by prodalo nebo zastavilo něco ze svého majetku a téměř 8,5 % respondentů by využilo kontokorent. Necelých 6 % dotazujících by si půjčilo potřebné finance od banky, 2,3 % pak od nebankovní společnosti. Mezi další odpovědi patřilo například to, že si respondent nejprve zjistí, proč se tak stalo a následně se podle toho rozhodne. Další odpověď jednoho z respondentů byla následující: „V krátkém období využiji své úspory, a pak omezím výdaje na minimum. Z hlediska delšího období najdu další zdroj příjmu. Půjčka přichází v úvahu až ve stavu nejvyšší nouze“. Po zhodnocení této otázky by se dalo shrnout, že naprostá většina respondentů se v případě vyšších výdajů rozhoduje rozumně

a činí takové kroky, které jsou z hlediska finanční gramotnosti správné a žádoucí – tedy, že se snaží své vyšší výdaje vyřešit nejprve cestami, které jsou v jejich silách a při kterých jim nevzniká dluh a až poté volí cesty, které vedou k půjčení peněz ať už od rodiny či banky a následně ke vzniku dluhu.

Graf 17 Vyšší výdaje než příjmy

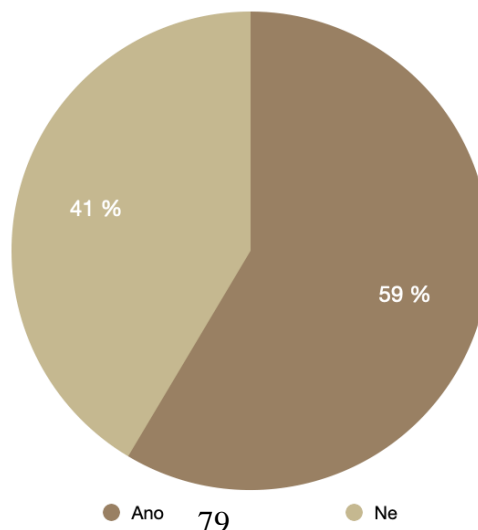
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.18 Finance v důchodovém věku

Součástí finanční gramotnosti je také způsob financování potřeb v důchodovém věku. Na otázku, zda již respondenti přemýšleli nad tím, jak budou v důchodovém věku finančně pokrývat své potřeby, odpovědělo 154 (tj. 58,56 %) z nich, že ano a 109 (tj. 41,44 %) respondentů odpovědělo, že nad tím doposud nepřemýšlelo.

Graf 18 Finance v důchodovém věku

Přemýšleli jste již nad tím, jak budete v
důchodovém věku finančně pokrývat své
potřeby?

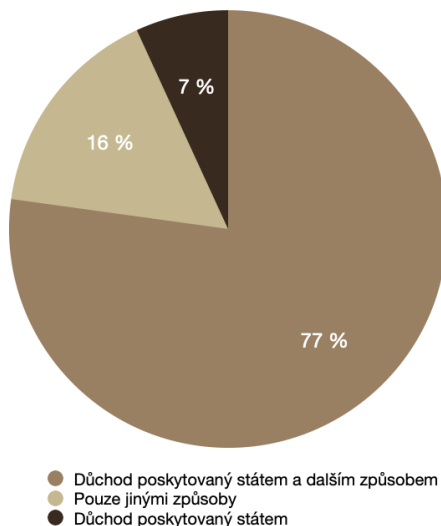
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.19 Způsob financování v důchodovém věku

Další otázka rozvíjela způsob financování v důchodovém věku a zněla takto: „Bez ohledu na předešlou odpověď, jaký způsob financování svých potřeb v důchodu byste si zvolil/a?“. Více než 77 %, konkrétně 203 respondentů, zvolilo jako způsob financování kombinaci důchodu poskytovaným státem a dalším způsobem (např. spoření, investování atd.). Necelých 16 % respondentů, konkrétně 42 respondentů, se bude v budoucnu spoléhat pouze na jiné způsoby financování svých potřeb, jako je například investování či spoření. Pouze necelých 7 % respondentů (tj. 18 dotazujících) se bude v budoucnu spoléhat pouze na důchod poskytovaný státem.

Graf 19 Způsob financování v důchodovém věku

Bez ohledu na předešlou odpověď, jaký způsob financování svých potřeb v důchodu byste si zvolil/a?

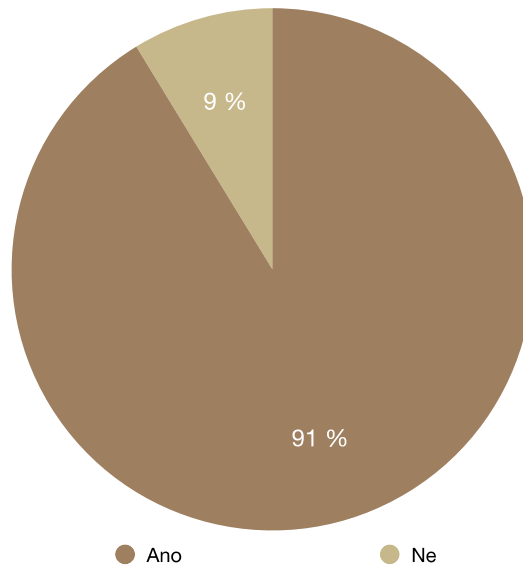

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.20 Rozdíl debetní a kreditní karta

Pod finanční gramotnost spadá také schopnost orientovat se v bankovním sektoru. Otázka č. 20 se proto respondentů dotazovala, zda ví, jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou. Naprostá většina respondentů, konkrétně 240 dotazujících, ví, jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou. Naopak zbylých 23 respondentů uvedlo, že neví, jaký je rozdíl mezi těmito dvěma typy karet. Zda respondenti opravdu vědí či nevědí, jaký je mezi těmito kartami rozdíl, o tom je možné se přesvědčit v následujících dvou otázkách, které se již zaměřují na každý typ karty zvlášť.

Graf 20 Rozdíl debetní a kreditní karta
Víte, jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

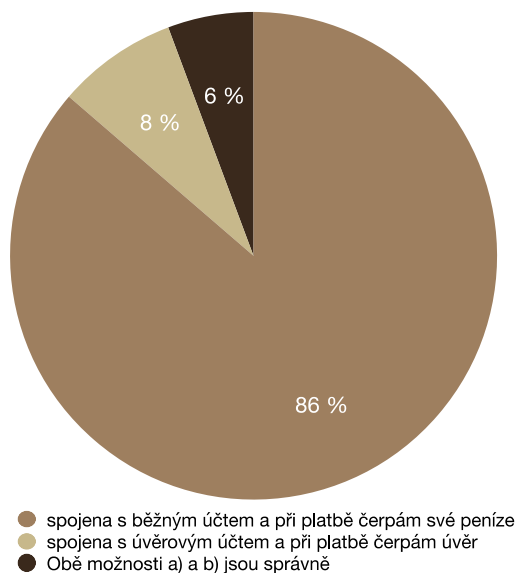

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.21 Debetní karta

Otázka č. 21 navazuje na předešlou otázku a respondent v ní měl určit, jaká charakteristika je spojena s debetní kartou. 227 dotazovaných uvedlo, že je debetní karta spojena s běžným účtem a při platbě čerpají pouze své peníze. Naopak téměř 8 % respondentů si myslí, že je debetní karta spojena s úvěrovým účtem a při platbě tak čerpá úvěr. Zhruba 5,5 % respondentů považuje obě předešlé odpovědi za správné. Přestože rozdíl mezi debetní a kreditní kartou lze považovat téměř za základ znalostí z bankovního sektoru, je možné i tak brát odpovědi na tuto otázku poměrně pozitivně, protože víc jak 86 % respondentů ví, k čemu debetní karta slouží.

Graf 21 Debetní karta
Debetní karta je ...

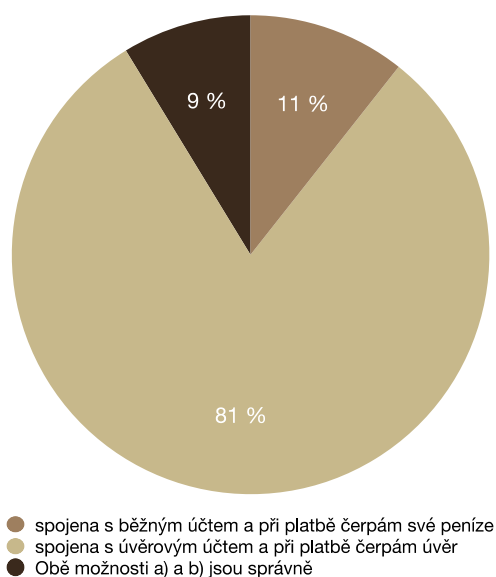
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.22 Kreditní karta

U otázky týkající se charakteristiky kreditní karty byl počet správných odpovědí o 15 hlasů menší než u otázky týkající se debetní karty. Správně na otázku č. 22 odpovědělo 212 respondentů, když uvedlo, že kreditní karta je spojena s úvěrovým účtem a při platbě kartou se čerpá úvěr. 28 respondentů se milně domnívalo, že kreditní karta je spojena s běžným účtem a při platbě se čerpají jejich peníze. Že jsou správně obě odpovědi si u této otázky myslelo 23 dotazujících. Přestože u debetní karty byl počet správných odpovědí o 6 % větší, tak lze i výsledky této otázky brát opět pozitivně.

Graf 22 Kreditní karta

Kreditní karta je ...

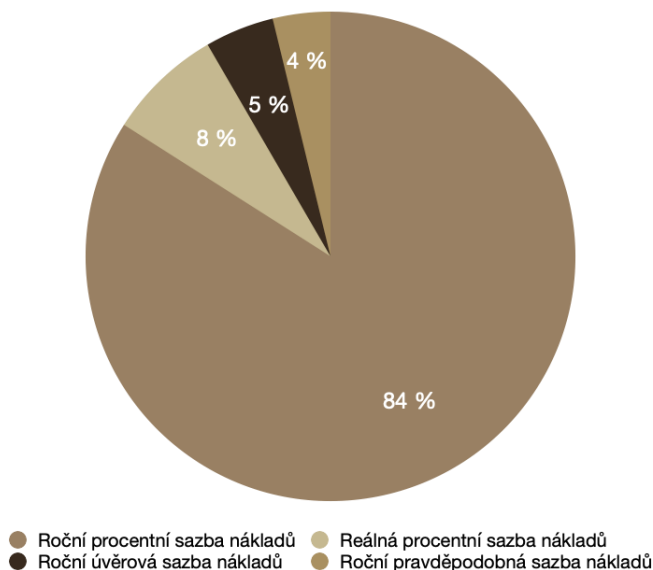

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.23 RPSN

Další velice významnou součástí bankovníctví je znalost zkratky RPSN. Tato otázka dopadla jako celek velice dobře, protože 221 respondentů (tj. 84 %) správně označilo, že zkratka RPSN znamená roční procentní sazbu nákladů. 20 respondentů si myslí, že tato zkratka znamená reálnou procentní sazbu nákladů. Dalších 12 respondentů se milně domnívá, že zkratka RPSN představuje roční úvěrovou sazbu nákladů a 10 respondentů si myslí, že zkratka znamená roční pravděpodobnou sazbu nákladů.

Graf 23 RPSN
Víte, co znamená zkratka RPSN?

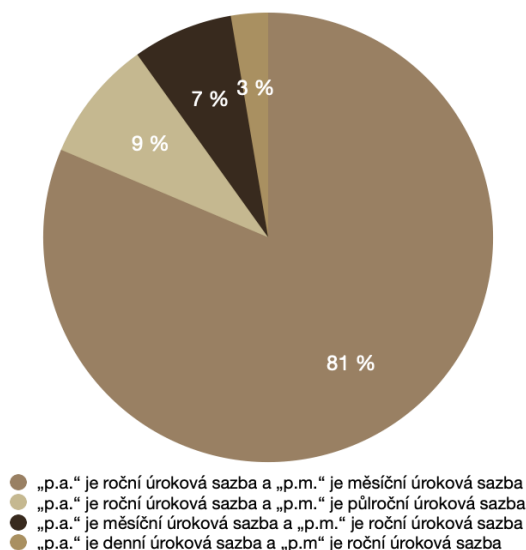

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.24 Úrokové sazby „p.a“ a „p.m.“

Při poskytování úvěru je pro dlužníka velice důležité vědět, jaká úroková sazba a potažmo její zkratka je pro něj nejvýhodnější, aby se dokázal při výběru úvěru správně rozhodnout. Otázka č. 24 se proto respondentů dotazovala, zda vědí, co znamenají zkratky „p.a.“ a „p.m.“ při poskytování úvěru. Více než 81 % respondentů zvolilo správnou odpověď, že „p.a.“ představuje roční úrokovou sazbu a „p.m.“ měsíční úrokovou sazbu. Zhruba 8,75 % respondentů sice zvolilo správně 1. část odpovědi („p.a.“ je roční úroková sazba), ale „p.m.“ označili chybně jako půlroční úrokovou sazbu. Zbýlých 9,88 % respondentů (tj. 26) zvolilo buď odpověď „„p.a.“ je měsíční úroková sazba a „p.m.“ je roční úroková sazba“ nebo „„p.a.“ je denní úroková sazba a „p.m.“ je roční úroková sazba“, kdy ani jedna z částí odpovědi není správně.

Graf 24 Úrokové sazby "p.a." a "p.m."
Víte, co znamenají zkratky "p.a." a "p.m."
využívané při poskytování úvěrů?

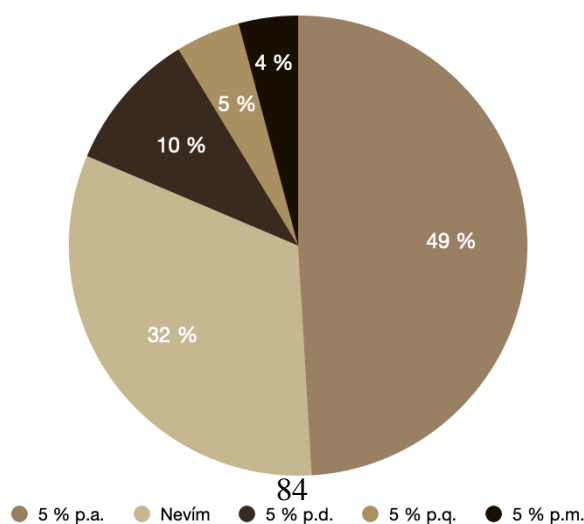

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.25 Úroková sazba

V návaznosti na znalost úrokových zkratk „p.a.“ a „p.m.“ se autorka dotazníku dále ptala, zda respondenti dokážou určit, která z nabízených sazeb je pro ně nejvýhodnější z pozice potenciálního dlužníka. Správnou odpověď, tedy „5 % p.a.“ označilo pouze 129 respondentů, tedy necelých 50 %. 85 dalších respondentů rovnou uvedlo, že nevědí, která z úrokových sazeb je pro ně nejvýhodnější. Zbylých 49 respondentů pak uvedlo chybné odpovědi. Konkrétně odpověď „5 % p.d.“ zvolilo 26 respondentů, „5 % p.q.“ označilo 12 respondentů a „5 % p.m.“ označilo 11 respondentů. Výsledek této otázky není příliš povzbudivý, přestože v předešlé otázce vědělo 214 respondentů, co dané zkratky znamenají. Z toho lze tedy usoudit, že přestože respondent zná význam daných zkratk, není schopný aplikovat tuto znalost v reálném životě při výběru úvěru.

Graf 25 Úroková sazba
Víte, která sazba je nejvýhodnější?

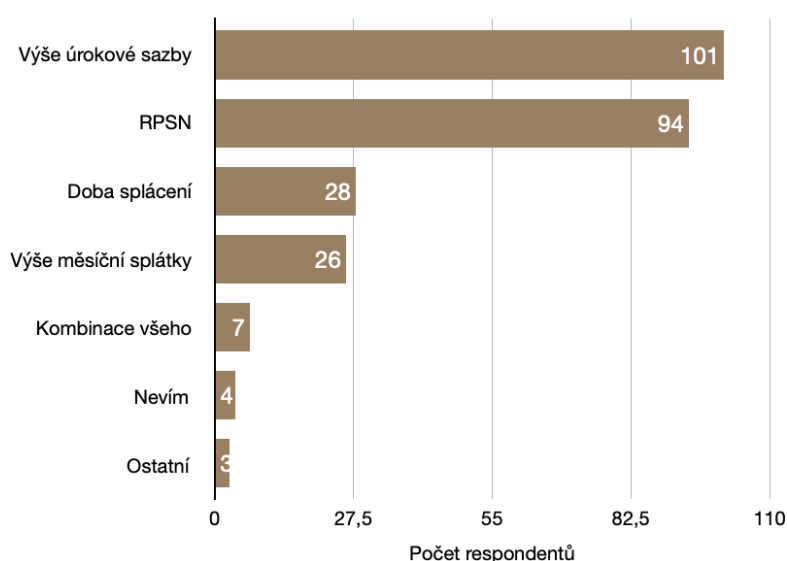
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.26 Priorita při výběru úvěru

Opět v návaznosti na předešlou otázku se autorka respondentů dotazovala, co by pro ně bylo při výběru úvěru nejdůležitější. Pro 101 respondentů by byla nejdůležitější výše úrokové sazby. Pro 95 respondentů by bylo nejdůležitější RPSN. 28 respondentů zvolilo jako nejdůležitější faktor dobu splácení a 26 respondentů výši měsíční splátky. Zhruba 7 respondentů uvedlo, že by pro ně byly nejdůležitější všechny zmíněné faktory dohromady. Pro jednoho respondenta by pak byla nejdůležitější kombinace úrokové sazby a doby splácení. Čtyři respondenti odpověděli, že nevědí, co je pro ně nejdůležitější při výběru úvěru a jeden respondent uvedl, že si nebude úvěr v budoucnu brát. Z hlediska finanční gramotnosti by byla správná pouze odpověď RPSN, protože ta je při výběru úvěru nejdůležitější. Ale vzhledem ke způsobu položení otázky je potřeba brát odpovědi respondentů z hlediska individuality každého z nich a z jejich pohledu, co je pro ně osobně nejdůležitější. Na základě těchto odpovědí lze tedy shrnout, že pouze 95 respondentů, tj. 36 %, se v případě výběru úvěru rozhoduje správně.

Graf 26 Priorita při výběru úvěru

Co by pro Vás bylo při výběru úvěru nejdůležitější?

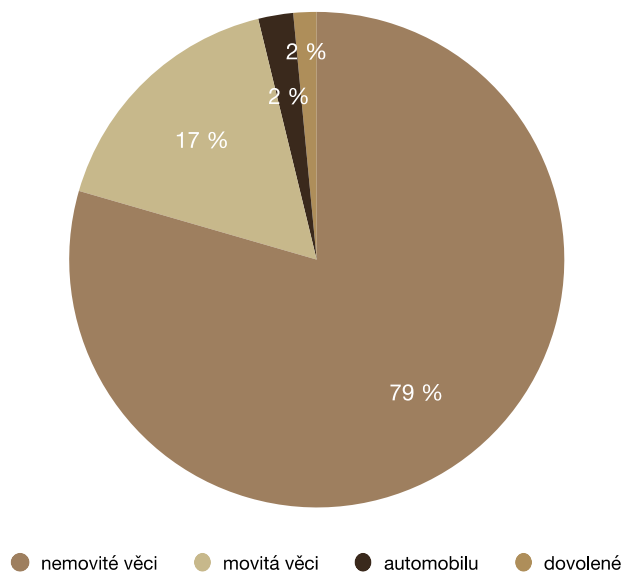
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.27 Hypoteční úvěr

Následující dvě otázky se zabývaly hypotečním úvěrem. Otázka č. 27 se respondentů ptala, k čemu slouží hypoteční úvěr. Přestože se jedná o další základní znalost z bankovního sektoru, nebyla správnost odpovědí stoprocentní. Pouze 209 respondentů správně uvedlo, že hypoteční úvěr slouží k pořízení nemovité věci. Zbýlých

54 respondentů zvolilo špatné odpovědi. Konkrétně 44 respondentů si myslí, že hypoteční úvěr slouží k pořízení movité věci, 6 respondentů se domnívá, že slouží k pořízení automobilu a 4 respondenti si myslí, že slouží k nákupu dovolené.

Graf 27 Hypoteční úvěr
hypoteční úvěr slouží k pořízení ...

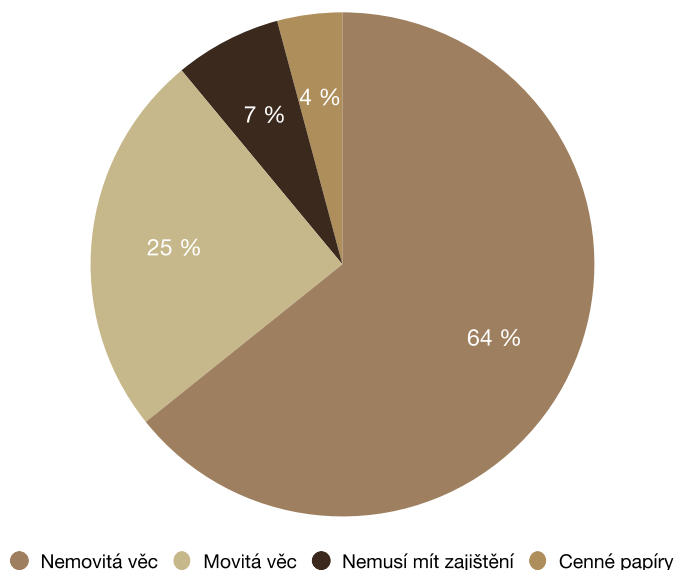

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.28 Zajištění hypotečního úvěru

Otázka č. 28 se pak respondentů dotazovala, čím bývá hypoteční úvěr nejčastěji zajištěn. Zde byla správnost odpovědí ještě nižší než v případě předchozí otázky. Pouze 169 dotázaných označilo jako správnou odpověď nemovitou věc. 65 respondentů si myslí, že hypoteční úvěr může být zajištěn movitou věcí a 11 respondentů se domnívá, že hypoteční úvěr bývá nejčastěji zajištěn prostřednictvím cenných papírů. Že nemusí mít hypoteční úvěr žádné zajištění si myslí 18 respondentů. Přestože je hypoteční úvěr jeden z nejvíce využívaných způsobů financování vlastního bydlení, byly celkové odpovědi na tuto otázku velice překvapivé.

Graf 28 Zajištění hypotečního úvěru
Čím bývá hypoteční úvěr nejčastěji zajištěn?

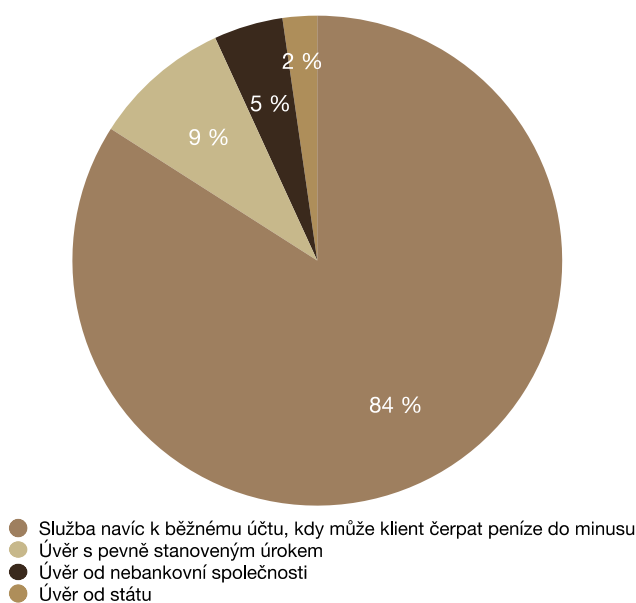

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.29 Kontokorent

Otázka č. 29 dopadla oproti předchozím dvěma otázkám o poznání lépe. Na otázku, co je to kontokorent odpovědělo 221 respondentů správně a to tak, že kontokorent je služba navíc k běžnému účtu, kdy může klient čerpat peníze do minusu. Kontokorent dále označilo 24 respondentů jako úvěr s pevně stanoveným úrokem, 12 respondentů jako úvěr od nebankovní společnosti a 6 respondentů jako úvěr od státu.

Graf 29 Kontokorent
Víte, co je to kontokorent neboli kontokorentní úvěr?

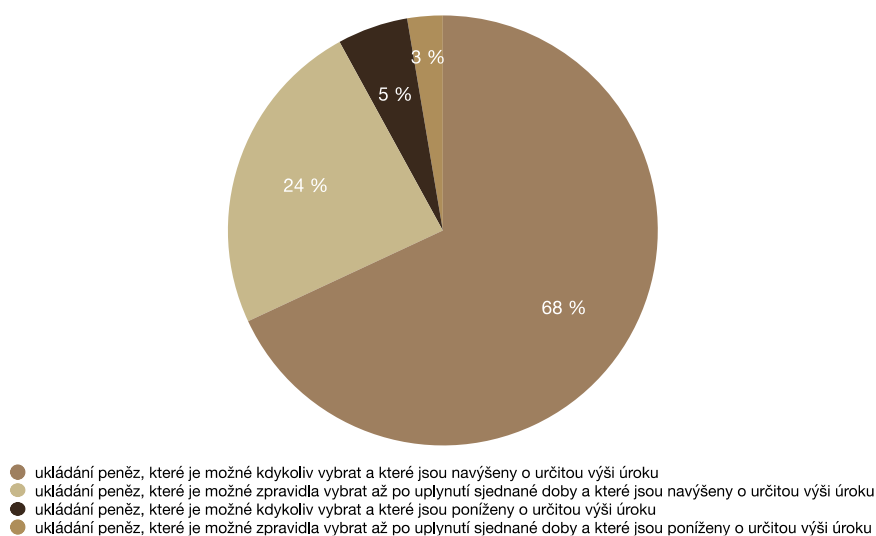

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.30 Spořicí účet

Otázky č. 30 a 31 byly zaměřeny na definice spořicího účtu a termínovaného vkladu. Více než 68 % respondentů správně uvedlo, že spořicí účet slouží k ukládání peněz, které je možné kdykoliv vybrat a které jsou navýšeny o určitou výši úroku. Necelých 5,5 % respondentů sice zvolilo správně, že se jedná o ukládání peněz, které je možné kdykoliv vybrat, ale nesprávně uvedlo, že jsou peníze poníženy o určitou výši úroku. Poměrně velké množství lidí, necelých 24 %, se domnívá, že spořicí účet slouží k ukládání peněz, které je možné zpravidla vybrat až po uplynutí sjednané doby a které jsou navýšeny o určitou výši úroku. Zde se autorka práce domnívá, že si mnoho respondentů spletlo spořicí účet s termínovaným vkladem, protože si jsou tyto dva způsoby spoření poměrně podobné. Zbylých 5,3 % respondentů pak špatně označilo odpověď, že je spořicí účet založen za účelem ukládání peněz, které je ale možné zpravidla vybrat až po uplynutí sjednané doby a které jsou poníženy o určitou výši úroku.

Graf 30 Spořicí účet
Spořicí účet slouží k...

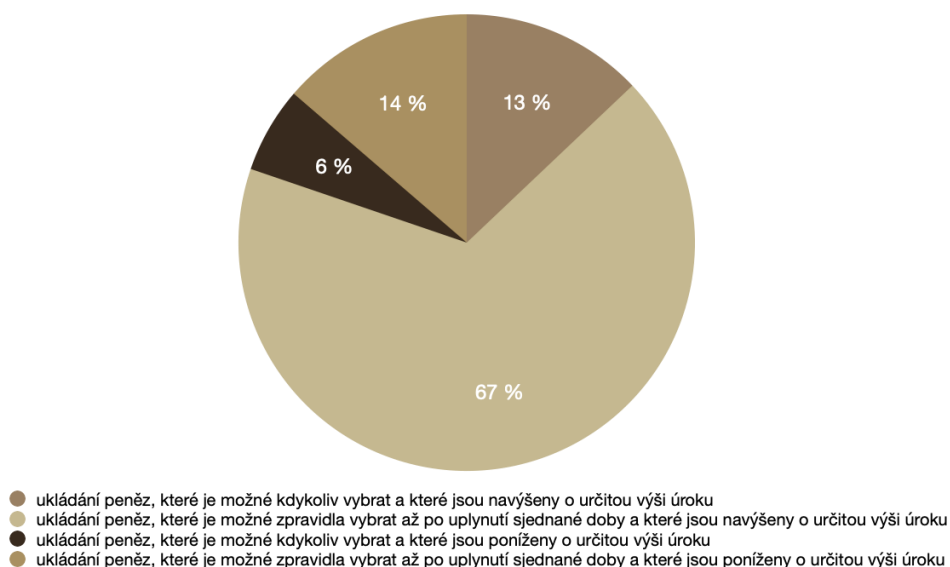
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.31 Termínovaný vklad

Otázka týkající se termínovaného vkladu dopadla téměř shodně jako předchozí otázka. Necelých 68 % respondentů správně odpovědělo, že termínovaný vklad slouží k ukládání peněz, které je možné zpravidla vybrat až po uplynutí sjednané doby a které jsou navýšeny o určitou výši úroku. Odpověď téměř 13 % respondentů, že se jedná o ukládání peněz, které jsou navýšeny o určitou částku a je možné je kdykoliv vybrat lze

v určitém případě brát také jako správně zvolenou, protože klient může i u termínovaného vkladu své peníze vybrat prakticky kdykoliv, ale zaplatí za to poměrně velké úroky. Necelých 14 % dotazovaných si myslí, že termínovaný vklad slouží k ukládání peněz, které je možné zpravidla vybrat až po uplynutí sjednané doby a které jsou poníženy o určitou výši úroku. Zbýlých 6 % respondentů se pak domnívá, že termínovaný vklad je založen za účelem ukládání peněz, které je možné kdykoliv vybrat a které jsou poníženy o určitou výši úroku. V obou otázkách byly záměrně použity stejné nabídky odpovědí, aby si respondenti mohli uvědomit rozdíl mezi těmito dvěma způsoby spoření.

Graf 31 Termínovaný vklad
Termínovaný vklad slouží k ...

Zdroj: vlastní zpracování

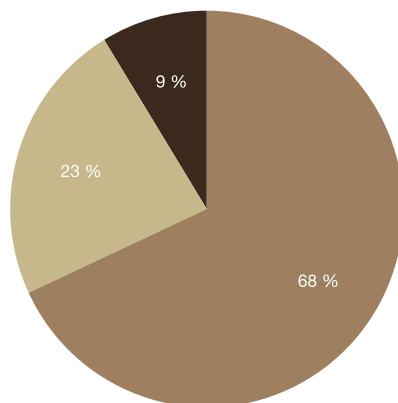
4.1.32 Rozdíl mezi úrokem a úrokovou sazbou

Otázka č. 32 se zaměřovala na rozdíl mezi úrokem a úrokovou sazbou. Zhruba 68 % respondentů (tj. 179 respondentů) správně uvedlo, že „úrok představuje celkovou částku, kterou klient zaplatí nebo je mu zaplácena navíc k jistině a úroková sazba je vyjádřena v procentech, vychází z jistiny a představuje procenta, o která se dlužná částka navýší“. Více než 23 % respondentů si naopak myslí, že úroková sazba představuje celkovou částku, kterou klient zaplatí nebo je mu zaplácena a že úrok je pak vyjádřen v procentech, vychází z jistiny a představuje procenta, o která se dlužná částka navýší. Téměř 9 % dotázaných si myslí, že úrok a úroková sazba znamenají totéž. Znalost rozdílu mezi úrokem a úrokovou sazbou je další ze základních znalostí z finanční gramotnosti. Tyto

výsledky ale ukazují, že mnoho respondentů má ještě v tomto tématu poměrně velké mezery, které snižují jejich znalosti z finanční gramotnosti.

Graf 32 Rozdíl mezi úrokem a úrokovou sazbou

Víte, jaký je rozdíl mezi úrokem a úrokovou sazbou?

- Úrok představuje celkovou částku, kterou klient zaplatí nebo je mu zaplacen navíc k jistině a úroková sazba je vyjádřena v procentech, vychází z jistiny a představuje procenta, o která se dlužná částka navyší.
- Úroková sazba představuje celkovou částku, kterou klient zaplatí nebo je mu zaplacen navíc k jistině a úrok je vyjádřen v procentech, vychází z jistiny a představuje procenta, o která se dlužná částka navyší.
- Úrok a úroková sazba znamenají totéž

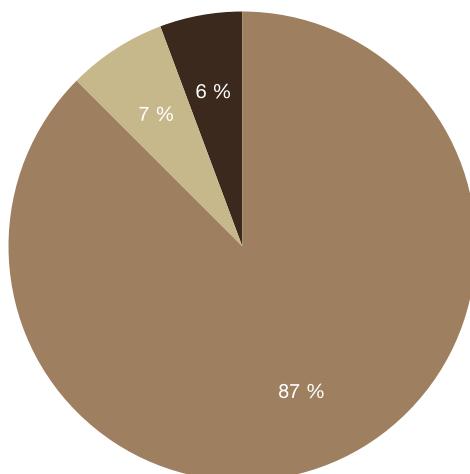
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.33 Dluhová past

Součástí finanční gramotnosti je také do určité míry znalost tématu exekuce. Další otázka se proto respondentů dotazovala, zda vědí, co znamená pojem dluhová past. Zde dopadly výsledky mnohem lépe než v předchozí otázce, protože víc jak 87 % respondentů správně uvedla, že „dluhová past“ je stav, kdy dlužník není schopný splácet své závazky a úhradu stávajících závazků řeší pomocí dalších půjček. Pouze necelých 7 % respondentů si myslí, že „dluhová past“ je státem povolený způsob pro vymáhání dluhů, který má svá jasně daná pravidla a téměř 6 % se pak domnívá, že „dluhová past“ je oddlužení, kterým se řeší úpadek dlužníka.

Graf 33 Dluhová past

Víte, co znamená pojem „dluhová past“?

- „Dluhová past“ je stav, kdy dlužník není schopen splácet své závazky a úhradu stávajících závazků řeší pomocí dalších půjček
- „Dluhová past“ je státem povolený způsob pro vymáhání dluhů, který má svá jasně daná pravidla
- „Dluhová past“ představuje oddlužení a je to způsob, kterým se řeší úpadek dlužníka

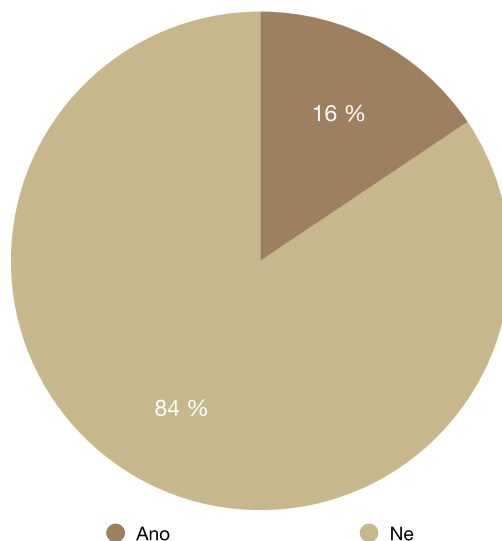
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.34 Dluh

V rámci exekučního tématu se autorka respondentů dále ptala, zda mají v současné době dluhy (např. půjčku, úvěr, leasing, nákup na splátky atd.). Žádné dluhy nemá 222 respondentů (tj. 84,41 %) a pouze 41 respondentů (tj. 15,59 %) uvedlo, že v současné době má určité dluhy. Vzhledem ke skupině respondentů, kterých se dotazník týká, není tento výsledek příliš překvapivý. V návaznosti na odpověď respondenta se mu v případě odpovědi „ano“ otevřela otázka č. 35, v případě odpovědi „ne“ pokračoval respondent otázkou č. 37, protože otázky č. 35 a 36 dále navazovaly na téma dluhu.

Graf 34 Dluh

Máte v současné době dluhy (např. půjčka, úvěr, leasing, nákup na splátky atd.)?

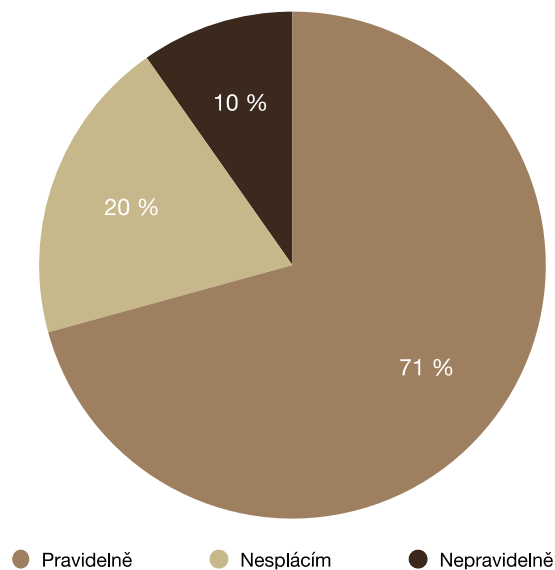

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.35 Splácení dluhů

Pokud respondent odpověděl u otázky č. 34, že má v současné chvíli nějaké dluhy, otevřela se mu otázka č. 35, která se respondenta dotazovala, zda své dluhy splácí pravidelně. Zhruba 70 % dotázaných (tj. 29 respondentů) odpovědělo, že své dluhy splácí pravidelně. Necelých 20 % uvedlo, že své dluhy nesplácí a necelých 10 % své dluhy splácí nepravidelně.

Graf 35 Splácení dluhů
Pokud ano, jak tyto dluhy splácíte?

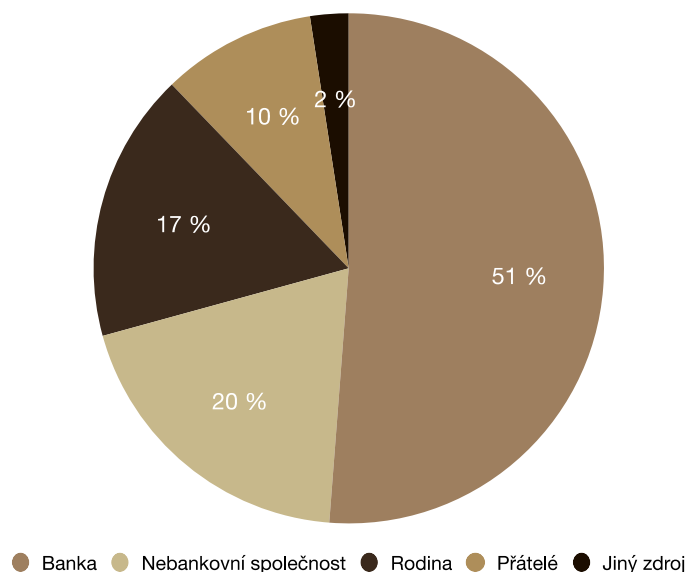

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.36 Věřitel dluhu

V návaznosti na otázky č. 34 a 35 se autorka 41 respondentů dále ptala, u koho mají většinu svých dluhů. Polovina respondentů má své dluhy u bankovní společnosti a téměř čtvrtina pak u nebankovní společnosti. Více než 17 % respondentů má své dluhy u rodiny a necelých 10 % u přátel. Pouze jeden respondent uvedl, že má dluhy u jiného zdroje než u čtyř výše zmíněných, nespecifikoval ale u kterého. Z hlediska bezpečnosti dluhu je nejlepší variantou banka a rodina. Nejméně bezpečnou variantou, u které mohou mít lidé své dluhy, je nebankovní společnost.

Graf 36 Věřitel dluhu
U koho máte většinu svých dluhů?

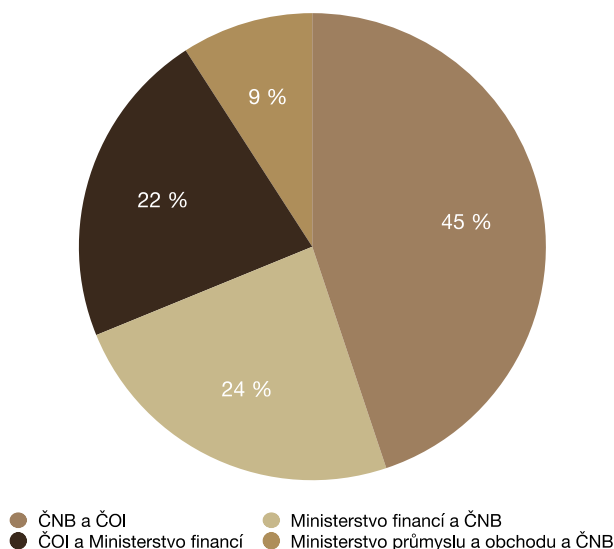

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.37 Ochrana spotřebitele

Součástí finanční gramotnosti je také alespoň základní znalost tématu ochrany spotřebitele. Protože se ochrana spotřebitele týká každého z nás, dotazovala se autorka respondentů, zda vědí, které dvě hlavní instituce dohlíží v ČR na ochranu spotřebitele. Správně uvedlo pouze 118 respondentů (tj. 44,87 %), že dvě hlavní instituce dohlížející na ochranu spotřebitele jsou ČNB a ČOI. 63 respondentů se domnívá, že ochranu spotřebitele řeší Ministerstvo financí a ČNB, 58 dotázaných pak označilo ČOI a Ministerstvo financí a 24 respondentů uvedlo, že na ochranu spotřebitele dohlíží Ministerstvo průmyslu a obchodu a ČNB. Přestože se jedná o poměrně základní znalost, kterou by měl každý občan ČR mít, když chce uplatňovat svá práva na ochranu spotřebitele, nedopadly výsledky této otázky příliš povzbudivě a lze z toho tedy usoudit, že v této oblasti mají respondenti VŠ určité mezery.

Graf 37 Ochrana spotřebitele
Víte, které dvě hlavní instituce dohlíží na ochranu spotřebitele?

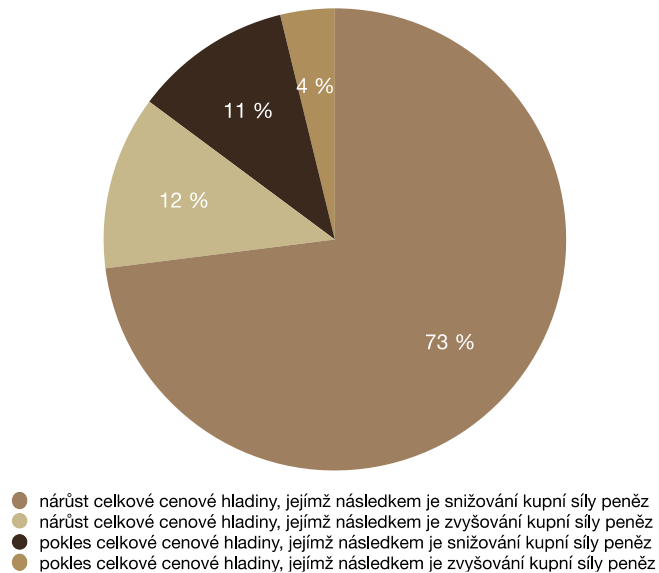
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.38 Inflace

Inflace je dalším tématem, které patří pod finanční gramotnost. Zejména v dnešní době, kdy inflace v ČR neustále roste, by měli mít respondenti přehled o tom, co pojem inflace znamená. Přesně 73 % respondentů správně uvedlo, že inflace je nárůst celkové cenové hladiny, jejímž následkem je snižování kupní síly peněz. Přes 12 % sice správně uvedlo, že se jedná o růst cenové hladiny, ale již špatně uvedli, že dochází ke zvyšování

kupní síly peněz. Celkem 14,83 % respondentů si myslí, že inflace představuje pokles cenové hladiny ať už je jejím následkem zvyšování či snižování kupní síly peněz.

Graf 38 Inflace
Pojem inflace znamená ...

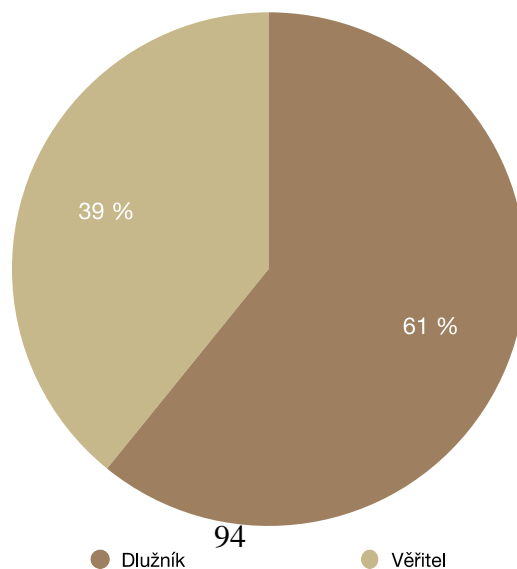

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.39 Inflace – výhoda

Otázka č. 39 se týkala opět tématu inflace, a to z pohledu pro koho je růst inflace výhodnější, zda pro dlužníka či věřitele. Více než 60 % respondentů správně uvedlo, že inflace je výhodnější pro dlužníka, protože se mu s růstem inflace snižuje hodnota jeho dluhu, kterou musí zaplatit. Naopak téměř 40 % respondentů špatně označilo věřitele. Pro toho je totiž růst inflace naopak nevýhodou, protože dostane méně peněz, než je původní hodnota dluhu.

Graf 39 Inflace - výhoda
Pro koho je výhodnější růst inflace?

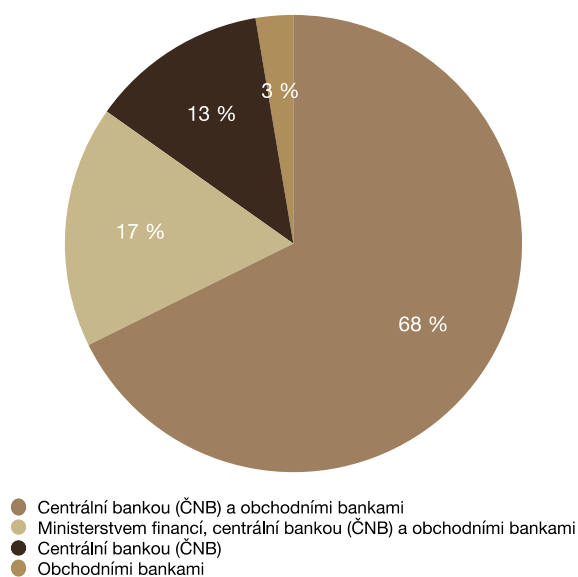

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.40 Bankovní soustava v ČR

Následující dvě otázky se zaměřovaly na téma bankovníctví. Otázka č. 40 se respondentů ptala, čím je tvořena bankovní soustava v ČR. Téměř 68 % dotázaných správně uvedlo, že bankovní soustava v ČR je tvořena centrální bankou neboli ČNB, a obchodními bankami. Přes 17 % respondentů si myslí, že bankovní soustava v ČR je kromě již dvou zmíněných institucí tvořena ještě Ministerstvem financí. Zhruba 12,5 % respondentů si myslí, že bankovní soustava v ČR je tvořena pouze centrální bankou a necelá 3 %, že je tvořena pouze obchodními bankami.

Graf 40 Bankovní soustava
Bankovní soustava v ČR je tvořena:

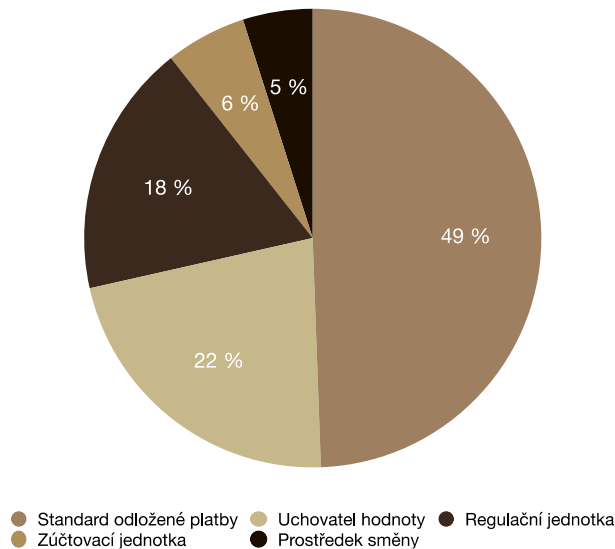

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.41 Funkce peněz

Druhá otázka týkající se bankovníctví se zaměřovala na funkce peněz. Konkrétně která z nabídnutých funkcí není funkcí peněz. Správnou odpovědí, a tedy že není funkcí peněz, je standard odložené platby, kterou zvolilo necelých 50 % respondentů. Přes 22 % respondentů si myslí, že funkce uchovatel hodnoty nepatří mezi funkce peněz. Téměř 18 % dotázaných si naopak myslí, že funkcí peněz není funkce regulační jednotka. Zbylých téměř 11 % označilo jako odpověď buď zúčtovací jednotku nebo prostředek směny. Z těchto výsledků vyplývá, že polovina respondentů doposud neví, jaké funkce peníze mají, přestože přes 62 % respondentů studuje VŠ s ekonomickým zaměřením.

Graf 41 Funkce peněz
Věděli byste, jaká z těchto funkcí NENÍ funkcí peněz?

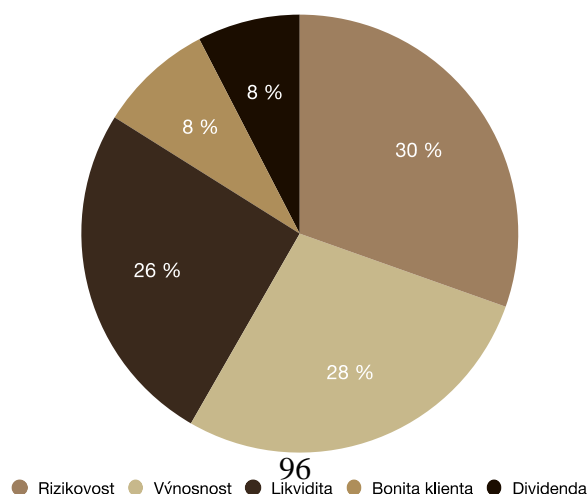

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.42 Magický trojúhelník

Poslední 4 otázky dotazníku se dostávají od bankovníctví k tématu investování. Otázka č. 42 se studentů ptala, zda vědí, co tvoří tzv. magický trojúhelník při investování. Respondenti museli vždy zvolit přesně tři odpovědi. Přes 91 % respondentů správně uvedlo, že jednu špičku magického trojúhelníku tvoří rizikovost. O trochu méně respondentů, konkrétně necelých 84 %, správně uvedlo, že magický trojúhelník je tvořen také výnosností. Nejméně ze správných odpovědí získala likvidita, kterou zvolilo přes 76,5 % respondentů. Přes 25 % respondentů se milně domnívá, že magický trojúhelník je tvořen bonitou klienta a téměř 23 %, že je tvořen dividendou. Přestože znalost magického trojúhelníku nepatří mezi základní znalosti z finanční gramotnosti, dopadly výsledky této otázky velice dobře.

Graf 42 Magický trojúhelník
Věděli byste, co tvoří magický trojúhelník při investování?

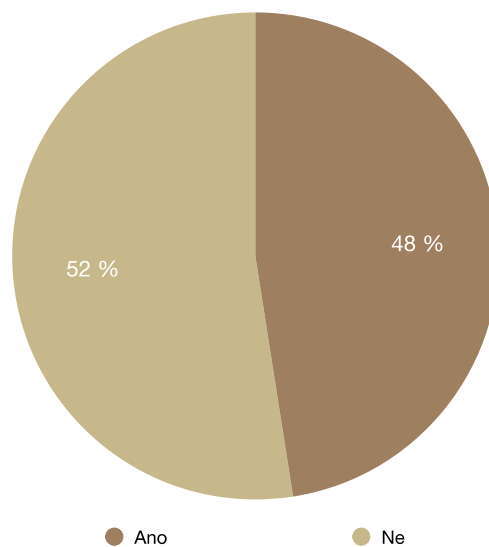

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.43 Investování

V otázce č. 43 se autorka studentů ptala, zda v současné době investují nebo investovali alespoň v minulosti. Výsledky u této otázky byly poměrně vyrovnané. Téměř 52,5 % respondentů v současné době neinvestuje nebo nikdy neinvestovalo. Naopak 47,5 % respondentů v současné době investuje nebo investovalo v minulosti. Podle odpovědi respondenta pak následovala otázka č. 44 nebo č. 45.

Graf 43 Investování
Investujete v současné době nebo jste v minulosti investování zkusili?

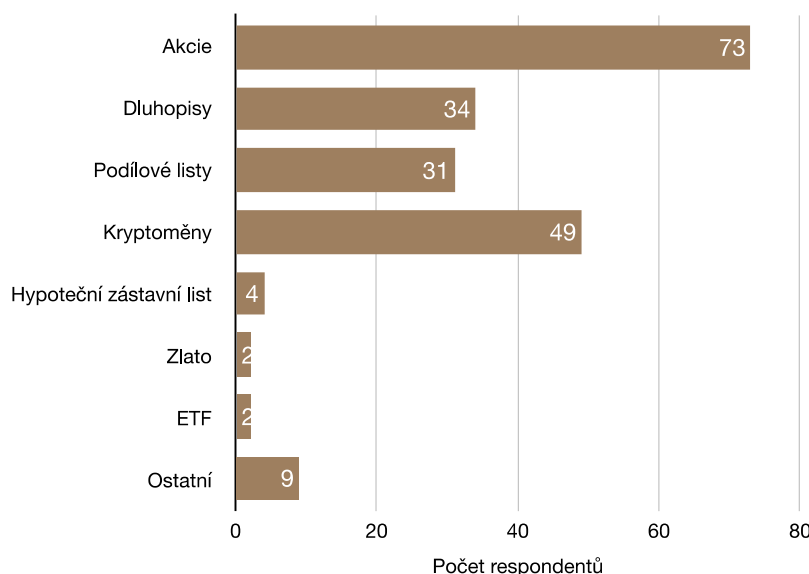
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.44 Investování – ano

Pokud respondent odpověděl v předchozí otázce ano, tak se mu otevřela otázka č. 44, která se ho ptala, které způsoby investování využívá nebo využíval. Respondent mohl v této otázce zaškrtnout více odpovědí, protože se předpokládá, že může investovat více způsoby. Nejvíce respondentů, konkrétně 73, investuje do akcií. Druhou nejčastější odpovědí byla tzv. kryptoměna, kterou zvolilo 49 respondentů. Velice podobně na tom byly dluhopisy, které zvolilo 34 respondentů a podílové listy, které má 31 respondentů. Pouze 4 respondenti zvolili jako formu investice hypoteční zástavní list. Dva respondenti využívají jako formu investování investice do zlata a dva do ETF. Zbylé odpovědi se většinou vyskytovaly pouze jednou a jednalo se např. o investování prostřednictvím investičního mixu, mikroinvestice do nemovitostí, BTC, ETH, depozitní certifikáty, komodity, reálná aktiva, fondy nebo investown.

Graf 44 Investování - ano

Pokud jste odpověděli ano, o jakou formu investice se jednalo?

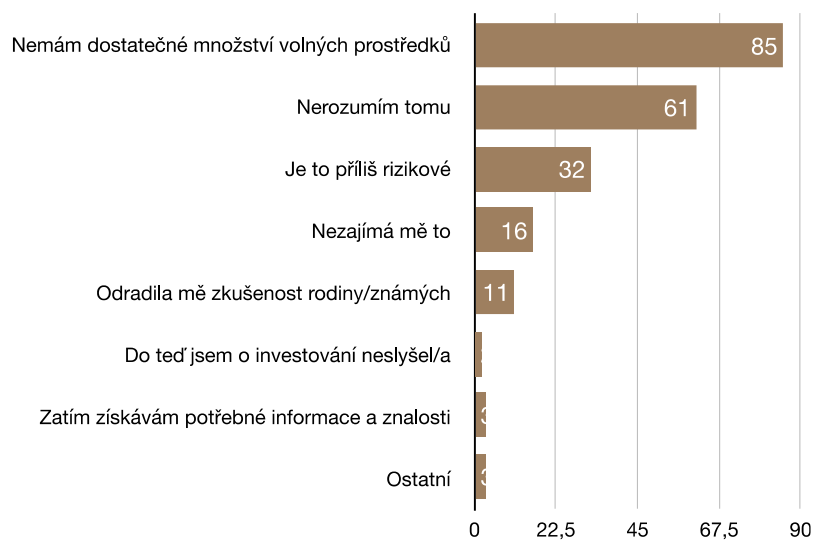
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.45 Investování – ne

Poslední otázka v dotazníku navazovala na otázku č. 43 a ptala se respondentů na důvody, kvůli kterým neinvestují. I u této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí, protože se dá předpokládat, že důvod nemusí být pouze jeden. Nejčastějším důvodem, proč respondent neinvestuje bylo, že nemá dostatečné množství volných prostředků. Tuto odpověď zvolilo přes 61 % respondentů. Další častou odpovědí bylo, že tomu respondent nerozumí. Tuto odpověď zaškrtno téměř 45 % studentů. Přes 23 % respondentů tvrdí, že je pro ně investování příliš rizikové a téměř 12 % investování vůbec nezajímá. Téměř 8 % respondentů odradila zkušenost jejich známých či rodiny a zhruba 1,5 % respondentů o investování do teď neslyšela. 2,16 % respondentů zatím o investování sbírá potřebné informace, protože ještě nemají příliš velké znalosti a nechtějí se tak do investování zatím pouštět. Mezi dalšími odpověďmi bylo jako důvod dále uvedeno například to, že respondent uvažuje o investování do budoucna, že se neumí rozhodnout do čeho by měl investovat nebo že si připadá mladě a nezkušeně, co se týče investování.

Graf 45 Investování - ne

Pokud jste odpověděli ne, z jakého důvodu jste investování nikdy nezkusili?

Zdroj: vlastní zpracování

5 Výsledky a diskuse

Tato kapitola slouží ke shrnutí výsledků dotazníkového šetření. První část této kapitoly je zaměřena na vyhodnocení výsledků dotazníku, druhá část kapitoly se pak zaměřuje na doporučení týkající se zlepšení finanční gramotnosti u vysokoškolských studentů.

5.1 Zhodnocení výsledků dotazníku

První čtyři otázky zjišťovaly identifikační údaje respondentů. Rozdíl v pohlaví nebyl příliš markantní, přesto dotazník vyplnilo více mužů než žen. Nejvíce respondentů, konkrétně 140, pochází buď ze Středočeského kraje nebo Prahy. Ostatní kraje pak měly minoritní podíl od dvou do devatenácti respondentů. Více než 60 % dotázaných studuje školu ekonomického směru a nejvíce studentů je momentálně v 1. ročníku bakalářského stupně a ve 2. ročníku magisterského stupně.

Otázky č. 5 až 45 se již zabývaly zkoumáním znalostí z finanční gramotnosti. Více než 55 % dotázaných studentů se doposud s výukou finanční gramotnosti ve škole nesetkala. To je poměrně zajímavý fakt, vezme-li se v úvahu, že více než 60 % respondentů studuje ekonomicky zaměřenou VŠ. Při subjektivním hodnocení znalostí finanční gramotnosti pak více než 40 % respondentů označilo svou znalost jako velmi dobrou, téměř 24 % jako dobrou a téměř 18 % jako výbornou. Je tedy velice zajímavým zjištěním, že přestože víc jak polovina respondentů neprošla žádnou výukou finanční gramotnosti, hodnotí své znalosti finanční gramotnosti z velké části kladně.

Přestože na otázku, zda má respondent přehled o svých financích odpovědělo 88 % respondentů kladně, tak si rozpočet vytváří pouze 37 % dotázaných. Je tedy otázkou, zda mají respondenti skutečně o svých financích přehled, když si 63 % respondentů netvoří žádný přehled financí. Respondenti tvořící si rozpočet ho ze 70 % tvoří elektronicky a z 22 % ručně na papír. Nejčastějším důvodem pro nevytváření rozpočtu bylo to, že to respondentům přijde zbytečné nebo na to nemají čas.

Nejvíce peněz dotázaní měsíčně utratí za potraviny a bydlení, nejméně pak za úvěr a půjčky. Položky doprava, volný čas a sport a kultura se umístily velice podobně uprostřed hodnocení. Vzhledem ke skupině respondentů je to zcela pochopitelné. Studenti VŠ, kteří zatím nejsou finančně samostatní, mají jako své priority zejména volný čas, sport

a kulturu. Dá se tedy předpokládat, že jsou často tito studenti buď zcela živeni rodiči nebo přispívají do rodinného rozpočtu alespoň na jídlo či bydlení. Pokud je student ještě finančně nesamostatný, tak je velice pravděpodobné, že nebude mít žádné úvěry či půjčky, a proto tato položka měla největší zastoupení jako nejmenší výdaj. Pokud je student již finančně samostatný, tak se dá předpokládat, že jeho největší výdaje budou na potraviny, bydlení a dopravu. Protože položka bydlení měla největší zastoupení jednak jako největší výdaj a jednak jako téměř nejmenší výdaj, lze z toho vyvodit, že dotázaní se dělí na dvě skupiny – studenty, kteří již žijí samostatně a jsou finančně samostatní a studenty, kteří stále bydlí s rodiči a jsou tedy buď částečně finančně samostatní nebo vůbec. Tato otázka představovala asi největší rozdíl mezi tím, zda je student již finančně samostatný či nikoliv, protože se od toho odráží jejich priority.

Více než 70 % respondentů si tvoří finanční rezervu a zbylých 30 % jí buď netvoří vůbec nebo jen občasně. Mezi nejčastější způsob spoření pak patří u respondentů bankovní účet, spořicí účet, stavební spoření a hotovost. Přičemž u možností bankovní účet a hotovost, které měly poměrně velké zastoupení, se nabízí otázka, zda tito respondenti skutečně mají základní znalost finanční gramotnosti. Pokud by totiž měli tito respondenti alespoň základní znalosti z finanční gramotnosti, tak by věděli, že na bankovním účtu a výběrem hotovosti se peníze nijak nezhodnocují, naopak kvůli inflaci o část svých peněz přichází, a to není z hlediska finanční gramotnosti správný způsob spoření peněz. Naopak znalost nároku na státní příspěvek byla mezi respondenty téměř vynikající, protože 90 % respondentů správně uvedlo, že jim vzniká tento nárok u stavebního spoření a 80 % uvedlo doplňkové penzijní spoření.

Další částí finanční gramotnosti je pojištění, které má sjednáno přes 70 % respondentů. Nejčastěji se jednalo o úrazové pojištění, cestovní pojištění, pojištění vozidel a pojištění majetku. Nejčastěji tedy respondenti volili spíše neživotní pojištění, vyjma úrazového pojištění. Životní pojištění jakéhokoliv druhu, vyjma úrazového pojištění, mělo u dotázaných poměrně malé zastoupení. To je možné si vysvětlit malou informovaností respondentů na efektivnější možnosti pojištění. Velice překvapivě dopadlo důchodové životní pojištění, které zvolilo pouze necelých 13 % respondentů. Z toho by se dalo vyvodit, že skupina dotázaných zatím o financování v důchodu příliš neuvažovala. Opak je ale pravdou, protože téměř 60 % respondentů již přemýšlelo nad tím, jak bude v důchodovém věku platit své finanční potřeby. Nejčastější volbou, kterou si zvolilo přes

77 % respondentů, byl důchod poskytován státem a doplněn dalším způsobem, např. spořením či investováním. Pouze 7 % respondentů se bude v budoucnu spoléhat pouze na důchod poskytovaný státem.

Co se týče správného rozhodování z pohledu finanční gramotnosti, tak to respondenti velice dobře prokázali v otázce týkající se vyšších výdajů než příjmů. Více než 87 % z nich zvolilo jako řešení snížení výdajů na minimum, 62 % z nich by si našlo další zaměstnání nebo by pracovalo přesčas a 50 % by využilo své úspory. Pouze malé procento respondentů by zvolilo pro pokrytí vyšších výdajů půjčku od banky či nebankovní společnosti. To je velice pozitivní zjištění, které může mít pozitivní dopad na počet nových dluhů.

Součástí finanční gramotnosti je také základní znalost bankovníctví. Více než 80 % respondentů umí definovat, co je to debetní a kreditní karta. Velice pozitivním zjištěním byla znalost zkratky RPSN, kdy správnou odpověď uvedlo přes 84 % respondentů, a to i přes to, že přes 35 % studentů studuje školu neekonomického směru a přes 55 % studentů se zatím nesešlo s výukou finanční gramotnosti. Zkratka RPSN je jednou z nejdůležitějších znalostí při poskytování úvěru a je tedy velmi dobré, že tak vysoké procento respondentů tuto zkratku zná. Při poskytování úroku je také důležitá znalost zkratk úrokových sazeb. Tu respondenti potvrdili, když jich přes 80 % správně definovalo zkratky „p.a.“ a „p.m.“. Prioritou při výběru úvěru by u každého mělo být RPSN, které je ze všech ostatních faktorů nejdůležitější. Tuto možnost ale zvolilo pouze 35 % respondentů. Největší prioritou při poskytování úvěru je u respondentů výše úrokové sazby, kterou zvolilo téměř 38 %. Otázka týkající se hypotečního úvěru měla poměrně překvapující odpovědi. Pouze necelých 80 % respondentů správně uvedlo, že hypoteční úvěr slouží k pořízení nemovité věci a 17 % respondentů si pravděpodobně spletlo význam movité a nemovité věci. Ještě hůře dopadla otázka, čím bývá hypoteční úvěr zajištěn. Na tuto otázku odpovědělo správně pouze 64 % respondentů. Naopak velmi pozitivním zjištěním bylo, že přes 84 % respondentů ví, co je to kontokorentní účet. Co se týče znalosti spořicího účtu a termínovaného vkladu, tam výsledky dopadly téměř na procento shodně. Zhruba 67 % respondentů ví, co znamená spořicí účet a termínovaný vklad a jaký je mezi nimi rozdíl. Poslední otázkou týkající se bankovníctví byl rozdíl mezi úrokem a úrokovou sazbou, kde pouze 68 % správně definovalo oba pojmy. V těchto třech otázkách měli respondenti doposud největší mezery ve znalosti finanční gramotnosti.

Další část dotazníku se zaměřovala na znalost exekucí a témat s ní spojených. Téměř 90 % respondentů ví, co znamená dluhová past. Takto vysoké procento znalosti může do budoucna znamenat, že se počet dluhových pastí v ČR sníží, protože většina dotázaných respondentů ví, co dluhová past znamená, a tak se dá předpokládat, že se jí bude chtít vyhnout. Vzhledem ke skupině respondentů, tedy studentům, není překvapením, že pouze 16 % z nich (tj. 41 respondentů) má v současné době nějaké dluhy (např. půjčku, úvěr, leasing atd.). Z 41 respondentů jich 70 % splácí své dluhy včas a 30 % je nesplácí vůbec nebo nepravidelně. Přestože z pohledu celkových 41 respondentů se může 12 osob, které nesplácí své dluhy pravidelně, zdát jako poměrně velké číslo, tak vzhledem k celkovým 263 respondentům je to velice přívětivé zjištění. Toto zjištění totiž dokazuje, že mít dluhy není úplně špatná věc, jak si mnozí lidé myslí, pokud je lidé dokáží splácet pravidelně a včas. A to je z hlediska nejen finanční gramotnosti velice důležité.

Každý občan ČR má právo na ochranu spotřebitele. Přesto pouze 45 % dotázaných ví, že dohled nad ochranou spotřebitele provádí ČNB a ČOI. 24 % respondentů se milně domnívá, že ochranu poskytuje Ministerstvo financí a ČNB a 22 % si myslí, že ochranu vykonává ČOI a Ministerstvo financí. Tato znalost by tedy také měla patřit mezi základní znalosti finanční gramotnosti, protože v ní má více než 55 % dotázaných mezery. Znalost pojmu inflace dopadla o poznání lépe, protože 73 % ví, co pojem inflace znamená. Znalost inflace je důležitá nejenom z hlediska každodenního nakupování, ale také z hlediska budoucnosti a spoření peněz. Od znalosti pojmu inflace se odrazily výsledky následující otázky, která se respondentů dotazovala, pro koho je růst inflace výhodnější. Pouze 60 % respondentů správně odpovědělo, že růst inflace je výhodnější pro dlužníka, protože se mu tím snižuje hodnota jeho dluhu.

Správnou znalost bankovní soustavy v ČR má necelých 70 % respondentů a pouze 50 % ví, že funkcí peněz není standard odložené platby. Přestože se jedná spíše o teoretické znalosti z finanční gramotnosti, které prakticky nelze přímo využít, je tato znalost důležitá pro chápání celé finanční gramotnosti.

Poslední část dotazníku se týkala investování. Na otázku, čím je tvořen magický trojúhelník při investování uvedlo přes 90 % respondentů správně rizikovost, 84 % výnosnost a necelých 77 % likviditu. Je tedy překvapujícím zjištěním, že poměrně vysoké procento respondentů má velké znalosti z oblasti investování. To je pravděpodobně způsobeno i tím, že téměř 50 % respondentů v současné době investuje nebo investování

dříve zkusilo. Mezi nejčastější formu investování patří akcie (73 respondentů) a kryptoměny (49 respondentů), následované dluhopisy (34 respondentů) a podílovými listy (31 respondentů). Z výsledků této otázky tedy vyplývá velice zajímavé zjištění, že přestože se jedná o studenty VŠ, tak téměř polovina z nich investuje své volné peníze. Pravděpodobně z toho důvodu, že se jedná o studenty VŠ, a tedy z většiny o mladé lidi, měly velké zastoupení kryptoměny, které jsou v této době populární především u mladších generací. Mezi důvody, proč 50 % respondentů neinvestuje, patřilo zejména to, že nemají dostatečné množství volných prostředků (85 respondentů), nerozumí tomu (61 respondentů) nebo je to pro ně příliš rizikové (32 respondentů). Přesto lze investování u vybrané skupiny respondentů hodnotit velice kladně, protože se tím ukazuje, že zájem o investování se začíná tvořit už u mladých generací.

Obecně lze výsledky dotazníku shrnout jako dobré a odpovídající znalostem studentů VŠ. Přestože u některých témat, jako např. spořicí účet, termínovaný vklad, ochrana spotřebitele či inflace, mají respondenti větší mezery ve svých znalostech, ostatní témata dopadla znalostně dobře a některá dokonce výborně, např. RPSN, magický trojúhelník, financování v důchodu atd. Přestože znalost všech otázek nedopadla vždy na výbornou a je tedy prostor pro zlepšení znalostí studentů VŠ, lze konstatovat, že momentální znalosti studentů VŠ z finanční gramotnosti jsou z velké části dobré a postačí pro správné finanční rozhodování jak v současnosti, tak v budoucnosti.

5.2 Doporučení

Vzhledem ke skupině respondentů, tedy studentům VŠ, jsou doporučení ke zlepšení finanční gramotnosti poměrně omezená. Pro studenty VŠ, kteří se doposud s výukou finanční gramotnosti setkali pouze okrajově nebo dokonce vůbec, je jedinou možností na zlepšení jejich finanční gramotnosti tzv. celoživotní vzdělávání v rámci finanční gramotnosti. Tím je zejména aktivní samostudium, kdy si každý jednotlivec vyhledává a získává informace o finanční gramotnosti z vlastní iniciativy. V České republice fungují ale také různé vzdělávací kurzy či semináře, kam se může přihlásit každý, kdo chce zlepšit svou finanční gramotnost. Ministerstvo financí vydalo v roce 2020 tzv. Národní registr projektů finančního vzdělávání, který shromažďuje všechny projekty zaměřující se na finanční gramotnost a usnadňuje tak zájemcům jejich vyhledávání. Národní registr projektů finančního vzdělávání obsahuje momentálně 20 projektů po celé České republice,

které je možné rozčlenit podle jednotlivých krajů ČR, cílové skupiny nebo typu projektu (MF ČR, 2020). Pro potřeby vysokoškolských studentů jsou z nabízených projektů nejvhodnější zejména tyto:

a. Financial Literacy International Programme

Na vývoji tohoto kurzu se podílela Masarykova univerzita společně se dvěma zahraničními univerzitami za podpory Evropské unie. Kurz obsahuje vstupní kvíz, kde může každý zjistit své finanční znalosti a na základě toho se pak může věnovat jednotlivým tématům finanční gramotnosti. Tento kurz se věnuje následujícím tématům:

- Peníze a jejich užití
- Finanční plánování
- Spoření
- Plánování na důchod
- Úvěry a půjčky
- Bydlení a hypotéky
- Investování
- Pojištění
- Ekonomický kontext (Financial Literacy International Programme, 2019).

b. Jak přežít dluhy

Jak již název napovídá, tento projekt se zaměřuje na dluhy a exekuce. Projekt si definuje dva cíle – prvním je snižovat riziko vzniku dluhové pasti u zaměstnanců s nižšími příjmy a případně jim nabídnout pomoc, jak se z dluhové pasti dostat, druhým cílem je pak školení personalistů, kteří přichází se zaměstnanci do častějšího kontaktu, aby přímo oni dokázali svým zaměstnancům v případě dluhů a dluhové pasti poradit. Projekt se tedy zabývá zejména těmito tématy:

- Rodinný rozpočet
- Výběr půjčky
- Komunikace s věřitelem
- Soudní řízení
- Exekuce
- Oddlužení (Jak přežít dluhy, 2019 a MF, 2020).

c. Peníze na útěku

Peníze na útěku je český projekt, který vytvořila Česká národní banka v roce 2016. Projekt se zaměřuje zejména na mladé lidi ve věku 18–35 let. I u tohoto projektu si může každý ověřit své dosavadní znalosti pomocí kvízu, který je rozdělen do tří kategorií – začátečník, pokročilý a expert. Projekt peníze na útěku je rozdělen do tří sekcí, které pokrývají základy finanční gramotnosti. Jedná se o tvorbu rozpočtu, finanční služby, které obsahují téma půjčky, pojištění, spoření a účtů a životní události, kde je zařazeno bydlení, rodina, auto, důchod, dluhy a peníze. Součástí projektu je také slovníček nejčastějších pojmů vztahujících se k finanční gramotnosti a finanční desatero (Peníze na útěku, 2016 a MF, 2020).

d. Bezpečné banky

Projekt bezpečné banky vytvořila Česká bankovní asociace a je určen pro všechny věkové kategorie. Je zaměřen zejména na bezpečnost na internetu a informuje o rizicích spojených s používáním internetu, podvodných technikách hackerů a o možnostech ochrany. Na webových stránkách je také možné vyzkoušet si tzv. kybertest, kde může každý zjistit, jaké má znalosti z tématu kyberbezpečnosti (Bezpečné banky, 2015 a MF, 2020).

e. Finanční vzdělávání

Projekt finanční vzdělávání má ze všech zmíněných projektů nejdelsí trvání. Projekt byl založen Českou bankovní asociací již v roce 2007, kdy se finanční vzdělávání stalo součástí výuky na ZŠ. Webová stránka finanční vzdělávání je vhodná pro širokou veřejnost, od žáků základních škol až po seniory. Projekt finanční vzdělávání rozděluje témata finanční gramotnosti do čtyř sekcí – svět financí, jak na to?, já ve světě financí a slovníček pojmů. *„Nosným prvkem je právě toto rozdělení webu, které umožňuje každému využívat právě jen určitou část, např. vysvětlení jednotlivých témat (peníze, ochranné prvky bankovek, bezhotovostní platební styk atp.), informace a doporučení zaměřená na určitou věkovou kategorii (hned po škole, samostatná domácnost, rodina, prázdné hnízdo atp.), či informace o celém sektoru.“* Informace v jednotlivých sekcích jsou jak teoretického, tak praktického charakteru a umožňují tak mnohem lepší náhled na jednotlivá témata (Finanční vzdělávání, 2021 a MF ČR, 2020).

Kromě již výše zmíněných projektů je možné prohloubit své finanční znalosti pomocí kurzu Finanční a investiční gramotnosti, který je dostupný na webové stránce seduo.cz. Kurz je zdarma a vytvořili ho na Provozně ekonomické fakultě MENDELU. Kurz obsahuje 13 lekcí, délka jeho trvání je zhruba hodina a půl a po absolvování kurzu dostane každý certifikát absolventa. Kurz se zaměřuje na následující témata:

- Časová hodnota peněz (Jednoduché a složené úročení, spoření a pravidelné investice, důchody)
- Úvěry (Úvěrové produkty bank, umořování dluhu, RPSN)
- Dluhopisy (Úvod do dluhopisů, dluhopisová investice)
- Akcie (Úvod do akcií, akciové investice)
- Shrnutí a závěrečný test (Seduo.cz, 2017).

Samozřejmě nejlepším způsobem, jak naučit lidi finanční gramotnosti, je zařadit ji ve větší míře do studia již od základní školy až po vysokou školu. Přestože tato výuka na základních a středních školách již probíhá, aktuální studenti VŠ buď tuto výuku ještě nezažili nebo ji měli pouze v omezené míře. Proto je pro nynější studenty VŠ jedinou možností, jak zvýšit své finanční znalosti samostudium finanční gramotnosti například prostřednictvím výše zmíněných projektů.

6 Závěr

Diplomová práce se zaměřovala na zhodnocení úrovně finanční gramotnosti u studentů vysokých škol. Diplomová práce byla tvořena teoretickou a praktickou částí. Na začátku teoretické práce je definována finanční gramotnost a její rozdělení na peněžní, rozpočtovou a cenovou gramotnost. V rámci peněžní gramotnosti byla vysvětlena témata peněz, bankovní soustavy, nebankovního sektoru, finančních produktů, úroku a úrokové sazby. Mezi finanční produkty byly zařazeny bankovní účty (běžný a spořicí účet, termínovaný vklad), spoření (stavební spoření, doplňkové penzijní spoření), investice, pojištění (rizikové, investiční, kapitálové, univerzální a důchodové životní pojištění, úrazové pojištění, pojištění majetku, pojištění vozidel, pojištění odpovědnosti a cestovní pojištění) a úvěry (spotřebitelský úvěr, hypoteční úvěr, úvěr ze stavebního spoření, kontokorentní úvěr a kreditní karta). Do rozpočtové gramotnosti byl zařazený osobní a rodinný rozpočet, exekuce, osobní bankrot a dluhová past. Cenová gramotnost zahrnovala definování trhu, ceny, inflace, HDP, nezaměstnanosti a daňové systému, který byl rozdělen na přímé a nepřímé daně. Dále byly v rámci teoretické části popsány další druhy gramotnosti jako je numerická, informační a právní gramotnost, ochrana spotřebitele, instituce zabývající se finanční gramotností v ČR a na závěr byla charakterizována sledovaná skupina respondentů, tedy studenti vysoké školy.

Praktická část práce byla založena na dotazníkovém šetření, které probíhalo v online podobě. Dotazník byl anonymní a byl určen pouze pro studenty VŠ. Celkově se průzkumu zúčastnilo 263 respondentů. V rámci praktické části bylo analyzováno všech 45 otázek dotazníku. Na základě analýzy jednotlivých dotazníkových otázek bylo následně vytvořeno zhodnocení celého dotazníkového šetření. Po zhodnocení dotazníkového šetření byla sepsána doporučení, která mohou vést ke zlepšení finanční gramotnosti u vysokoškolských studentů.

Po analýze dotazníkového šetření dospěla autorka diplomové práce k závěru, že celková znalost z finanční gramotnosti je u studentů VŠ na dobré úrovni a odpovídá znalostem, které by vysokoškolský student měl mít. Je tedy dobrým znamením, že přestože polovina dotázaných neprošla výukou finanční gramotnosti, mají dobré znalosti z finančního světa a pomáhají tak zvyšovat úroveň finanční gramotnosti v celé ČR. Přestože je znalost finanční gramotnosti vysokoškolských studentů na dobré úrovni i bez patřičné výuky ve škole, měla by být finanční gramotnost více zakomponována do

vysokoškolského učiva. Zatímco ZŠ a SŠ mají výuku finanční gramotnosti povinnou, u VŠ záleží pouze na dané fakultě, zda finanční gramotnost zařadí do výuky či nikoliv. Přitom se většinou právě u vysokoškolských předpokládá, že se budou ve finančním světě dobře orientovat. Dobrá znalost finanční gramotnosti totiž není důležitá jenom pro daného jednotlivce a jeho každodenní rozhodování, ale je důležitá pro celou českou společnost a ekonomiku. Čím více obyvatel bude v České republice finančně gramotných, tím lépe bude česká ekonomika prosperovat.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

1. BERANOVÁ, Markéta, Daniela PFEIFEROVÁ. *Finance v České republice*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2020. ISBN 978-80-213-3068-9.
2. BERTL, Ivan. *Finanční gramotnost jako nástroj sociální adaptace a příležitost k překonání negativních důsledků sociálních problémů*. Praha: Česká andragogická společnost, 2017. ISBN 978-80-905460-8-0.
3. BERTL, Ivan. *Finanční gramotnost v kontextu rozvoje celoživotního učení dospělých: andragogické, metodické a psychologické souvislosti*. Praha: Česká andragogická společnost, 2016. Česká a slovenská andragogika. ISBN 978-80-905460-3-5.
4. BRABEC, Jiří. *Finanční gramotnost: Srozumitelně a bez překážek*. 5. Plzeň: ABC Finančního vzdělávání, 2019. ISBN 978-80-905057-2-8.
5. BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Dana STARÁ. *Makroekonomie: makroekonomický přehled*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-708-5.
6. DOUBKOVÁ, Anna a Karel TOMEK. *Finanční gramotnost pro každého*. Stařeč: Infra, [2016]. ISBN 978-80-86666-64-8.
7. HENDL, Jan a Jiří REMR, 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1192-1.
8. JÍLEK, Josef. *Finance v globální ekonomice*. Praha: Grada, 2013. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-3893-2.
9. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie: 3., aktualizované a rozšířené vydání* [online]. Praha: Grada Publishing, 2017 [cit. 2021-5-17]. ISBN 978-80-271-9266-3.
10. KAŠOVÁ, Jitka a Lukáš ISTENČIN. *Výchova k finanční gramotnosti: učebnice : pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Aktualizované vydání. Plzeň: Fraus, 2020. ISBN 978-80-7489-621-7.
11. KLÍNSKÝ, Petr, Danuše CHROMÁ, Svatava TESAŘOVÁ a Michal JANÁK. *Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. ISBN 978-80-87063-13-2.

12. KLÍNSKÝ, Petr, Otto MÜNCH a Danuše CHROMÁ. *Ekonomika: ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy*. Desáté, přepracované vydání. Praha: Eduko nakladatelství, 2019. ISBN 978-80-88057-62-8.
13. KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.
14. KOHOUT, Pavel. *Nová abeceda financí*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice ABC. ISBN 978-80-7179-361-8.
15. NAVRÁTILOVÁ, Petra, Michal JIŘÍČEK a Jaroslav ZLÁMAL. *Finanční gramotnost*. Vyd. 2. Kralice na Hané: Computer Media, 2013. ISBN 978-80-7402-151-0.
16. NOVESKÝ, Ivan, BALABÁN, Zdeněk, ed. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, 2009. ISBN isbn978-80-254-4207-4
17. OCHRANA, František. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4200-0.
18. REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Partners. ISBN 978-80-247-3671-6.
19. REMUND, David L. Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *Journal of Consumer Affairs*. 2010, vol. 44, no. 2
20. SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 19. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.
21. SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 3. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2020. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-2886-0.
22. SZULCZYK, Ken. *Money, Banking, and International Finance*. New York: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2014, 2nd edition. ISBN: 978-14-791-5976-5.
23. ŠKVÁRA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. Druhé vydání. Praha: Miroslav Škvára, 2016. ISBN 978-80-904823-3-3.

Internetové zdroje

1. Bankovky a mince: Hotovostní peníze - bankovky a mince. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2017 [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/penize-a-ucty/bankovky-a-mince>
2. Bargeldloser Zahlungsverkehr. *Rechnungswesen-verstehen* [online]. 2021 [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <https://www.rechnungswesen-verstehen.de/lexikon/bargeldloser-zahlungsverkehr.php>
3. Bezhotovostní peníze: Bezhotovostní peníze, platební prostředky. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2014 [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/penize-a-ucty/bezhotovostni-penize>
4. *Bezpečné banky* [online]. 2015 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://www.bezpecnebanky.cz/>
5. Běžný účet. *Finanční vzdělávání* [online]. Česká bankovní asociace, 2020 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/bezny-ucet>
6. Cenné papíry kapitálového trhu. *Cenné papíry* [online]. 2021 [cit. 2021-5-24]. Dostupné z: <https://www.cennypapir.cz/cenne-papiry-kapitaloveho-trhu/>
7. Cestovní pojištění. *Česká asociace pojišťoven* [online]. 2021 [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/cestovni-pojisteni>
8. Cíl investování. *Finanční vzdělávání* [online]. [cit. 2021-5-21]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/investovani-a-financni-trhy/spotrebitel-investor-a-riziko/cil-investovani>
9. Co je doplňkové penzijní spoření. *KB Penzijní společnost* [online]. [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.kbps.cz/doplňkove-penzijni-sporeni1/co-je-doplňkove-penzijni-sporeni/>
10. Co je povinné ručení. *Česká kancelář pojistitelů* [online]. 2021 [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://www.ckp.cz/o-povinnem-ruceni/co-je-povinne-ruceni>
11. *Česká národní banka: Finanční a ekonomická gramotnost* [online]. [cit. 2021-5-19]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/financni-a-ekonomicka-gramotnost/
12. Daň z přidané hodnoty. *Podnikatel.cz* [online]. [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/danovy-portal/dan-z-pridane-hodnoty/>

13. Dluhová past - slovník pojmů. *Srovnejto.cz* [online]. [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://www.srovnejto.cz/slovník-pojmu/pujcky-a-uvery/dluhova-past/>
14. Dohled nad ochranou spotřebitele. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2017 [cit. 2021-5-19]. Dostupné z: <https://financniagramotnost.mfcr.cz/cs/popis-financniho-trhu/dohled-nad-ochranou-spotrebitele>
15. *Doporučení Rady OECD k finanční gramotnosti: Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2021-5-19]. Dostupné z: <https://financniagramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/oecd/aktuality/2021/doporuzeni-rady-oecd-k-financni-gramotno-3343>
16. Důchodové životní pojištění. *Finanční vzdělávání* [online]. 2021 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/pojistovnictvi/jake-jsou-zakladni-pojistne-produkty/pojisteni-osob/duchodove-zivotni-pojisteni>
17. ENGELMANNOVÁ, Nikola a Patrik KUDLÁČEK. Cenné papíry: Co jsou cenné papíry, jak je dělíme a jak do nich úspěšně investovat? *Finex* [online]. 2019, 4. 6. 2019 [cit. 2021-5-24]. Dostupné z: <https://finex.cz/cenne-papiry/>
18. Exekuce. *Finanční vzdělávání* [online]. 2021 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/jak-na-to/zlomove-situace/exekuce>
19. Financial Literacy. *Annuity.org* [online]. 15.10.2021 [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <https://www.annuity.org/financial-literacy/>
20. *Financial Literacy International Programme* [online]. 2019 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <http://financialliteracyplatform.eu/>
21. Finanční arbitr. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2017 [cit. 2021-5-19]. Dostupné z: <https://financniagramotnost.mfcr.cz/cs/ochrana-spotrebitele/financni-arbitr>
22. Finanční a investiční gramotnost. *Seduo.cz* [online], 2017. [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://www.seduo.cz/financni-a-investicni-gramotnost>
23. Havarijní pojištění. *Finanční vzdělávání* [online]. 2021 [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/pojistovnictvi/jake-jsou-zakladni-pojistne-produkty/pojisteni-vozidel/havarijni-pojisteni>
24. How to Make a Personal Budget in 6 Easy Steps. *The balance* [online]. 15.5.2021 [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <https://www.thebalance.com/how-to-make-a-budget-1289587>
25. Hypoteční úvěr. *Banky.cz* [online]. 2021 [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://www.banky.cz/hypotecni-slovník/hypotecni-uver/>

26. Investiční životní pojištění. *Finanční vzdělávání* [online]. 2021 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/pojistovnictvi/jake-jsou-zakladni-pojistne-produkty/pojisteni-osob/investicni-zivotni-pojisten>
27. Investment. *Investopedia* [online]. 20.8.2021 [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/i/investment.asp>
28. Jak funguje investování a finanční trhy? *Finanční vzdělávání* [online]. [cit. 2021-5-21]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/investovani-a-financni-trhy/jak-funguje-investovani-a-financni-trhy>
29. *Jak přežít dluhy* [online]. 2019 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://www.jakprezidluhy.cz/titulni-stranka>
30. Jak přežít dluhy. *Ministerstvo financí: Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat?* [online]. 2020 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/narodni-registr-projektu/projekty-financniho-vzdelavani/jak-prezit-dluhy-3215>
31. KALABIS, Zbyněk. Jak se v bankách řídí rizika? *Měšec.cz* [online]. 2017, 1.3.2017 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/jak-se-v-bankach-ridi-rizika/> (*rizika u obchodních bank*)
32. Kapitálové životní pojištění. *Finanční vzdělávání* [online]. 2021 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/pojistovnictvi/jake-jsou-zakladni-pojistne-produkty/pojisteni-osob/kapitalove-zivotni-pojisteni>
33. Loan. *Investopedia* [online]. 2021 [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/l/loan.asp>
34. Magický trojúhelník a investování do nemovitostí: Magický trojúhelník. *Český institut finanční odpovědnosti* [online]. [cit. 2021-5-21]. Dostupné z: <https://www.cifo.cz/magicky-trojuhelnik/>
35. Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting an Internationally Comparable Survey of Financial Literacy. *OECD* [online]. 2011 [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/49319977.pdf>
36. Osobní bankrot - řešení Vašich dluhů. *Insolvenční návrhy* [online]. [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://www.insolvenzni-navrhy.cz/osobni-bankrot.html>

37. *Peníze na útěku: Česká národní banka* [online], 2016. [cit. 2021-5-19]. Dostupné z: <https://www.penizenauteku.cz/>
38. *Penizenauteku.cz. Ministerstvo financí ČR: Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat?* [online]. 2020 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/narodni-registr-projektu/projekty-financniho-vzdelavani/penizenauteku-cz-3240>
39. *Pojištění odpovědnosti za škodu. Finanční vzdělávání* [online]. [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/pojistovnictvi/jake-jsou-zakladni-pojistne-produkty/pojisteni-odpovednosti-za-skodua>
40. *Seriál o DPH: 1. díl – Co je DPH a jak vypočítat DPH? IÚčto.cz* [online]. [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.iucto.cz/co-je-dph/>
41. *Spořicí nebo vkladový účet. Finanční vzdělávání* [online]. Česká bankovní asociace, 2020 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/sporici-nebo-vkladovy-ucet>
42. *Spotřebitel. Ministerstvo financí ČR* [online]. 2014 [cit. 2021-5-19]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/ochrana-spotrebitele/spotrebitel>
43. *Spotřebitelský úvěr. Finanční vzdělávání* [online]. 2021 [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/spotrebitelsky-uver/spotrebitelsky-uver>
44. *Stavební spoření. Finanční vzdělávání* [online]. Česká bankovní asociace, 2021 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/stavebni-sporeni>
45. *Stavební spoření: Jaké jsou fáze stavebního spoření? Ministerstvo financí ČR* [online]. 2015 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/tipy-navody/tipy-a-navody-financni-vzdelavani/stavebni-sporeni>
46. *Strategické dokumenty: Národní strategie finančního vzdělávání. Ministerstvo financí ČR* [online]. 2010 [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty#narodni-strategie>

47. Strategické dokumenty: Národní strategie finančního vzdělávání 2.0. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty>
48. Studenti a absolventi vysokých škol v České republice - 2001–2020. *Český statistický úřad* [online]. 26.05.2021 [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/studenti-a-absolventi-vysokych-skol-v-ceske-republice-2020>
49. Types of Literacy. *Gaspésie literacy council* [online]. [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <https://gaspelit.ca/types-of-literacy/>
50. Univerzální/flexibilní životní pojištění. *Finanční vzdělávání* [online]. 2021 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/pojistovnictvi/jake-jsou-zakladni-pojistne-produkty/pojisteni-osob/univerzalni-zivotni-pojisteni>
51. Úrazové pojištění. *Finanční vzdělávání* [online]. 2021 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/pojistovnictvi/jake-jsou-zakladni-pojistne-produkty/pojisteni-osob/urazove-pojisteni>
52. Úvěr ze stavebního spoření. *Banky.cz* [online]. 2021 [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.banky.cz/uver-ze-stavebniho-sporeni/>
53. Vybrané typy spotřebitelských úvěrů. *Finanční vzdělávání* [online]. 2021 [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/spotrebitelsky-uver/vybrane-typy-spotrebitelskych-uveru>
54. Vyhledávání v Národním registru. *Ministerstvo financí ČR: Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat?* [online]. 2020 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/narodni-registr-projektu/o-registru>
55. Webové stránky Bezpečné banky. *Ministerstvo financí ČR: Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat?* [online]. 2020 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/narodni-registr-projektu/projekty-financniho-vzdelavani/webove-stranky-bezpecne-banky-www-bezpec-3298>
56. Webové stránky Finanční vzdělávání.cz. *Ministerstvo financí ČR: Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat?* [online]. 2020 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/narodni-registr->

[projektu/projekty-financniho-vzdelavani/webove-stranky-financni-vzdelavani-cz-ww-3299](https://www.projektu/projekty-financniho-vzdelavani/webove-stranky-financni-vzdelavani-cz-ww-3299)

57. What is Financial Literacy? *Corporate Finance Institute* [online]. 2021 [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/finance/financial-literacy/>
58. What is Saving? *Banco Central de la República Argentina* [online]. [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <http://www.bcra.gob.ar/BCRAyVos/Aprendiendo-a-ahorrar-que-es-el-ahorro-i.asp>
59. Znáte všech pět typů životního pojištění? Které se hodí pro vás?: Investiční životní pojištění. *Hyperfinance.cz* [online]. 2019, 1.5.2019 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.hyperfinance.cz/magazin/znate-vsech-pet-typu-zivotniho-pojisteni-ktere-se-hodi-pro-vas/>
60. Znáte všech pět typů životního pojištění? Které se hodí pro vás?: Kapitálové životní pojištění. *HyperFinance.cz* [online]. 2019, 1.5.2019 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.hyperfinance.cz/magazin/znate-vsech-pet-typu-zivotniho-pojisteni-ktere-se-hodi-pro-vas/>
61. Znáte všech pět typů životního pojištění? Které se hodí pro vás?: Rizikové životní pojištění. *Hyperfinance.cz* [online]. 2019, 1.5.2019 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.hyperfinance.cz/magazin/znate-vsech-pet-typu-zivotniho-pojisteni-ktere-se-hodi-pro-vas/>

8 Přílohy

Příloha 1 Dotazník

DOTAZNÍK

1. Pohlaví
 - a. Žena
 - b. Muž
2. V jakém kraji je Vaše trvalé bydliště?
 - a. Hlavní město Praha
 - b. Středočeský kraj
 - c. Jihočeský kraj
 - d. Plzeňský kraj
 - e. Karlovarský kraj
 - f. Ústecký kraj
 - g. Liberecký kraj
 - h. Královehradecký kraj
 - i. Pardubický kraj
 - j. Vysočina
 - k. Jihomoravský kraj
 - l. Olomoucký kraj
 - m. Zlínský kraj
 - n. Moravskoslezský kraj
3. Jaký typ školy studujete?
 - a. Vysoká škola ekonomického směru
 - b. Vysoká škola neekonomického směru
4. Jaký ročník vysoké školy momentálně studujete?
 - a. 1. ročník bakalářského stupně
 - b. 2. ročník bakalářského stupně
 - c. 3. ročník bakalářského stupně
 - d. 1. ročník magisterského stupně
 - e. 2. ročník magisterského stupně
5. Setkal/setkala jste se doposud ve škole s výukou finanční gramotnosti?
 - a. Ano
 - b. Ne
6. Jak byste ohodnotil/a svou znalost finanční gramotnosti známkou jako ve škole?
 - a. 1
 - b. 2
 - c. 3
 - d. 4
 - e. 5
7. Myslíte si, že máte přehled o svých financích?
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím

8. Tvoříte si svůj měsíční rozpočet, tedy přehled příjmů a výdajů?
 - a. Ano
 - b. Ne
9. Pokud ano, jakým způsobem vytváříte Váš rozpočet?
 - a. Elektronicky (např. excel, aplikace pro správu financí atd.)
 - b. Ručně na papír
 - c. Jinak
10. Pokud ne, z jakého důvodu si netvoříte Váš rozpočet?
 - a. Nevím, jak se takový rozpočet vytváří
 - b. Nemám na to čas
 - c. Přijde mi to zbytečné
 - d. Jiná odpověď
11. Za které položky utratíte měsíčně nejvíce peněz? (*Seřad'te je od nejvyšších výdajů po nejnižší*)
 - a. Potraviny
 - b. Bydlení
 - c. Doprava
 - d. Úvěr, půjčky
 - e. Volný čas, sport
 - f. Kultura a kulturní akce (divadlo, koncert, kino atd.)
12. Bez ohledu na to, zda si tvoříte měsíční rozpočet či nikoliv, odkládáte si ze svých příjmů část peněz, které Vám v budoucnu mohou posloužit jako finanční rezerva?
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Občas
13. Jaký způsob spoření v současnosti využíváte?
 - a. Hotovost
 - b. Bankovní účet
 - c. Spořicí účet
 - d. Termínovaný vklad
 - e. Stavební spoření
 - f. Doplnkové penzijní spoření
 - g. Nespořím
 - h. Jiné
14. U kterých typů spoření vzniká klientovi nárok na státní příspěvek?
 - a. Stavební spoření
 - b. Spořicí účet
 - c. Běžný účet
 - d. Doplnkové penzijní spoření
 - e. Termínovaný vklad
15. Máte sjednané nějaké pojištění?
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím
16. Jakou formu pojištění využíváte?
 - a. Rizikové životní pojištění

- b. Investiční životní pojištění
- c. Kapitálové životní pojištění
- d. Univerzální životní pojištění
- e. Důchodové životní pojištění
- f. Úrazové pojištění
- g. Pojištění majetku
- h. Pojištění vozidel
- i. Pojištění odpovědnosti
- j. Cestovní pojištění
- k. Žádné
- l. Jiné

17. Jak byste řešili situaci, kdy by Vaše výdaje byly vyšší než příjmy?

- a. Snížím své výdaje na minimum
- b. Využiji své úspory
- c. Půjčím si od rodiny nebo přátel
- d. Půjčím si od banky
- e. Půjčím si od nebankovní společnosti
- f. Využiji kontokorentní účet
- g. Najdu si další práci nebo budu pracovat přesčas
- h. Prodám nebo zastavím něco ze svého majetku
- i. Jiné

18. Přemýšleli jste již nad tím, jak budete v důchodovém věku finančně pokrývat své potřeby?

- a. Ano
- b. Ne

19. Bez ohledu na předešlou odpověď, jaký způsob financování svých potřeb v důchodu byste si zvolil/a?

- a. Důchod poskytovaný státem
- b. Důchod poskytovaný státem a dalším způsobem (např. spoření, investování apod.)
- c. Pouze jinými způsoby (např. investování, spoření atd.)

20. Víte, jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

- a. Ano
- b. Ne

21. Debetní karta je ...

- a. spojena s úvěrovým účtem a při platbě čerpám úvěr
- b. je spojena s běžným účtem a při platbě čerpám své peníze
- c. Obě možnosti a. a b. jsou správně

22. Kreditní karta je ...

- a. spojena s úvěrovým účtem a při platbě čerpám úvěr
- b. spojena s běžným účtem a při platbě čerpám své peníze
- c. Obě možnosti a. a b. jsou správně

23. Víte, co znamená zkratka RPSN?

- a. Reálná procentní sazba nákladů
- b. Roční úvěrová sazba nákladů
- c. Roční procentní sazba nákladů

- d. Roční pravděpodobná sazba nákladů
24. Víte, co znamenají zkratky „p.a.“ a „p.m.“ využívané při poskytování úvěrů?
- „p.a.“ je roční úroková sazba a „p.m.“ je půlroční úroková sazba
 - „p.a.“ je roční úroková sazba a „p.m.“ je měsíční úroková sazba
 - „p.a.“ je měsíční úroková sazba a „p.m.“ je roční úroková sazba
 - „p.a.“ je denní úroková sazba a „p.m.“ je roční úroková sazba
25. Víte, která sazba je nejvýhodnější?
- 5 % p.d.
 - 5 % p.m.
 - 5 % p.q.
 - 5 % p.a.
 - Nevím
26. Co by pro Vás bylo při výběru úvěru nejdůležitější?
- Výše úrokové sazby
 - Výše měsíční splátky
 - Doba splácení
 - RPSN (roční procentní sazba nákladů)
 - Jiné
27. Hypoteční úvěr slouží k pořízení ...
- Movité věci
 - Nemovité věci
 - Automobilu
 - Dovolené
28. Čím bývá hypoteční úvěr nejčastěji zajištěn?
- Movitou věcí
 - Cennými papíry
 - Nemovitou věcí
 - Nemusí mít zajištění
29. Víte, co je to kontokorent neboli kontokorentní úvěr?
- Úvěr od nebankovní společnosti
 - Úvěr s pevně stanoveným úrokem
 - Úvěr od státu
 - Služba navíc k běžnému účtu, kdy může klient čerpat peníze do minusu
30. Spořicí účet slouží k ...
- ukládání peněz, které je možné kdykoliv vybrat a které jsou poníženy o určitou výši úroku
 - ukládání peněz, které je možné kdykoliv vybrat a které jsou navýšeny o určitou výši úroku
 - ukládání peněz, které je možné zpravidla vybrat až po uplynutí sjednané doby a které jsou navýšeny o určitou výši úroku
 - ukládání peněz, které je možné zpravidla vybrat až po uplynutí sjednané doby a které jsou poníženy o určitou výši úroku
31. Termínovaný vklad slouží k ...
- ukládání peněz, které je možné kdykoliv vybrat a které jsou poníženy o určitou výši úroku

- b. ukládání peněz, které je možné kdykoliv vybrat a které jsou navýšeny o určitou výši úroku
 - c. ukládání peněz, které je možné zpravidla vybrat až po uplynutí sjednané doby a které jsou poníženy o určitou výši úroku
 - d. ukládání peněz, které je možné zpravidla vybrat až po uplynutí sjednané doby a které jsou navýšeny o určitou výši úroku
32. Víte, jaký je rozdíl mezi úrokem a úrokovou sazbou?
- a. Úroková sazba představuje celkovou částku, kterou klient zaplatí nebo je mu zaplacen navíc k jistině a úrok je vyjádřen v procentech, vychází z jistiny a představuje procenta, o která se dlužná částka navýší.
 - b. Úrok představuje celkovou částku, kterou klient zaplatí nebo je mu zaplacen navíc k jistině a úroková sazba je vyjádřena v procentech, vychází z jistiny a představuje procenta, o která se dlužná částka navýší.
 - c. Úrok a úroková sazba znamenají totéž
33. Víte, co znamená pojem „dluhová past“?
- a. „Dluhová past“ je státem povolený způsob pro vymáhání dluhů, který má svá jasně daná pravidla
 - b. „Dluhová past“ představuje oddlužení a je to způsob, kterým se řeší úpadek dlužníka
 - c. „Dluhová past“ je stav, kdy dlužník není schopen splácet své závazky a úhradu stávajících závazků řeší pomocí dalších půjček
34. Máte v současné době dluhy (např. půjčka, úvěr, leasing, nákup na splátky atd.)?
- a. Ano
 - b. Ne
35. Pokud ano, jak tyto dluhy splácíte?
- a. Pravidelně
 - b. Nepravidelně
 - c. Nesplácím
36. U koho máte většinu svých dluhů?
- a. Banka
 - b. Nebankovní společnost
 - c. Rodina
 - d. Přátelé
 - e. Jiný zdroj
37. Víte, které dvě hlavní instituce dohlíží na ochranu spotřebitele?
- a. ČOI a Ministerstvo financí
 - b. Ministerstvo financí a ČNB
 - c. Ministerstvo průmyslu a obchodu a ČNB
 - d. ČNB a ČOI
- (ČOI = Česká obchodní inspekce, ČNB – Česká národní banka)
38. Pojem inflace znamená ...
- a. pokles celkové cenové hladiny, jejímž následkem je zvyšování kupní síly peněz
 - b. pokles celkové cenové hladiny, jejímž následkem je snižování kupní síly peněz

- c. nárůst celkové cenové hladiny, jejímž následkem je zvyšování kupní síly peněz
 - d. nárůst celkové cenové hladiny, jejímž následkem je snižování kupní síly peněz
39. Pro koho je výhodnější růst inflace?
- a. Věřitel
 - b. Dlužník
40. Bankovní soustava je v ČR tvořena:
- a. Centrální bankou (ČNB)
 - b. Obchodními bankami
 - c. Centrální bankou (ČNB) a obchodními bankami
 - d. Ministerstvem financí, centrální bankou (ČNB) a obchodními bankami
41. Věděli byste, jaká z těchto funkcí není funkcí peněz?
- a. Zúčtovací jednotka
 - b. Regulační jednotka
 - c. Uchovatel hodnoty
 - d. Standard odložené platby
 - e. Prostředek směny
42. Věděli byste, co tvoří magický trojúhelník při investování?
- a. Bonita klienta
 - b. Rizikovost
 - c. Likvidita
 - d. Dividenda
 - e. Výnosnost
43. Investujete v současné době nebo jste v minulosti investování zkusili?
- a. Ano
 - b. Ne
44. Pokud jste odpověděli ano, o jakou formu investice se jednalo?
- a. Akcie
 - b. Dluhopisy
 - c. Podílové listy
 - d. Hypoteční zástavní list
 - e. Depozitní certifikáty
 - f. Jiné
45. Pokud jste odpověděli ne, z jakého důvodu jste investování nikdy nezkusili?
- a. Nerozumím tomu
 - b. Je to pro mě příliš rizikové
 - c. Nemám dostatečné množství volných prostředků
 - d. Odradila mě zkušenost rodiny/známých
 - e. Do teď jsem o investování neslyšel/a
 - f. Nezajímá mě to
 - g. Jiné